

Bir Kültür İnsanının yks
Kekil ŒimŒek

Œener Aksu

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	7
A-20. YÜZYILIN ORTASINDA GERİLİM	13
İki Kutuptan Çekilen Dünya	13
Bağımsızlık İçin Bağımlılık	14
Karlıova'da Ses Duyulmuyor	16
B-20. YÜZYILIN ORTASINDA KÖK SALMAK	19
Depremle Gelen	19
Anne Sütü	22
Dengbejler Zamanı	24
Yabani Sarımsak	25
Aleviler de Sünniler de Damlarda	26
Okul Yolu Helvalı	27
Teyyareden Gazete	30
Zehirden Şeker	31
Sahnenin Tozu	32
Aydınlık Öğretmen, Aydınlık Gelecek	33
Yayla Zamanı	34
Kekil Sünnet Oluyor	36

C- 20. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA BÜYÜMEK 37

Rus Yolundan Öğretmen Okuluna	38
Kekil'den Kamil'e	40
Tommiks Teksas	41
Fotoğraf Makinası	46
Ölümle Apansız Yüzleşme	48
Kurtlu Ispanak	49
Takım Elbise	51
Ben Bildiğimi Yaparım	51
Öğretmenden Kendi Parasını Dilenme	52
Yeni Sinemacı	53
Pardösü Başkaldırısı	54
Mavzer Gölgesinde Sigara Keyfi	55
Varto'da Deprem	57
Yer Altında Bir Anadolu	58
Staj Zamanı	60
Öğretmen Ferahlığı	63
Balıkların Gazabı	64
İcra	65

D-20. YÜZYILIN RÜZGARINDA YÜRÜMEK 66

İlk Atama, İlk Acı	66
Tuzlu Çayır'da Bir Sarhoş	68
Madenci	69
Karınca İstilas	71

Varilden Soba	72
Falcı Hoca	74
Deprem Takipte	75
Köyün Derdi Toplumcunun Derdi	78
Yarım Kalan Tıraş	79
Yılğın Baba	81
Ali Okulu	81
Dinar'da Küçük Bir Pencere	82
Yangın Var	85
Köyde Kütüphaneye Ne Gerek	86
Öğretmen mi? Muhtar mı?	88
Kendini Bilmek	91
E-KEKİL MUSTAFAKEMALPAŞA'YA SÜRGÜN	94
Darbe Geliyor	94
Kekil'e de Darbe	94
İftira ve İntihar	95
Karşı Masaya Üç Çay	96
Sürgünde Sürgün Vermek	97
Sınıf İnşaatı	99
Oruç Açmazı	99
Okulda Sızıntı	100
Borda Alabora	101
Çalış, Çalış, Çalış...	102
Emekliliğe Giden Yol	105

F- 20. YÜZYILLA KENDİNİ ARAMAK	109
Kendini Gerçekleştirmek	109
Kekil Kendi Olduğunda	110
EĞİTİMSEN’de Tiyatro	112
İlk Oyun İlk Gözagrısı	113
Almanya’da 1 Nisan Sevinci	115
Artık Dernek Zamanı	117
Başkanlığın Ağırlığı	119
Verem de Olunur	120
Yaşamı Yeğlemek	122
Perdedeki Yırtık	123
Sahnenin Cini	127
Ah Bu Benim Ninem	129
Biz Ne Yazarlar Gördük	130
Sempozyumdan Yayına	134
Patikalarda Yürümek	140
Yapamadıklarım	143
SONUÇ	145

GİRİŞ

İnsan doğduğu yeri belirleyemez; hangi koşullara ve hangi olanaklara sahip olacağını da belirleyemez. Ancak nasıl yaşayacağını belirleyebilir. İnsanın her zaman ve her koşulda iki seçeneği vardır: bir şeyi yapar yahut yapmaz. Bir bilinç varlığı olduğu için elbette daha başka seçenekler de üretebilir. Ne var ki bilinçlenmek de bir süreçtir ve bu süreç, insanın doğduğunda bulduğu koşullara ve genetik birikimine bağlıdır. Rastlantılar olmasa bu bağımlılık aşılmaz olurdu ve her insan doğduğunda bulduğu koşulların ve genetik birikiminin olasılıklarıyla sınırlı kalırdı.

İnsan ne yapıp ne yapmayacağını, nasıl davranacağını, ihtiyaçlarını nasıl gidereceğini, nasıl ilişki kuracağını bulduğu koşullarla etkileşim içinde öğrenir. Bu öğrenme bilincin gelişim sürecinin zeminidir. Dolayısıyla bilinç de bir süreçtir. Bu süreç de kaçınılmaz olarak rastlantısallık içerir. Birçok insan hayatını etkileyen öğretmenlerden söz eder. O öğretmen özel olarak o insanı etkilemek için orda değildir, hatta o öğretmenin o okulda çalışması da bazı rastlantısallıklarla oluşmuş bir süreçtir ve özellikle o öğrencinin bilinç koşullarını değiştirmek için orda değildir, o kendi hayatını sürmektedir. Ancak öğretmenin hayatıyla öğrencinin hayatının çakışması, öğrencinin bilinç koşullarını, dolayısıyla ömrünü temelden değiştirebilir. Demek ki değişim, koşulların iç dinamiğinin yanı sıra rastlantısallığın etkisine açıktır.

İnsan ömrünün rastlantılara açık olması, bilincin sadece rastlantılardan oluştuğu anlamına gelmez. Rastlantı sürecin olasılıklarının çoğalmasını, evrilmesini, hızlanmasını veya yavaşlamasını sağlar. İnsanın neler yapıp yapmayacağınıysa daha çok çocukluğu yönlendirir. Çocukluk, genetik birikimin başka doğalarla ve koşullarla etkileşimi-

nin zeminini oluşturan bir süreçtir. Başka doğalar ve kendi doğası hakkında düşünsel bir birikim ve bakış henüz oluşmadığından, bu ilk etkileşimler duyusaldır. Dolayısıyla bilinç eleğinin dışında kalırlar ve insan doğasının duygulanım zeminini oluştururlar. Bilincin gelişmesiyle, insan kendini kavramaya, başka doğalardan ayırmaya başlar. Kendini bulduğunda bu duyusal iklimi de kendi doğası olarak bulur. Bu nedenle insanın “ben” dediği yerde çocukluğu da vardır ve “istiyorum” dediğinde “çocukluğu” da isteyecektir.

Demek ki bir insanın ömrünü anlamaya çalıştığımızda öncelikle çocukluğunu anlamamız gerekir. Çocukluğunu anlamamız bir anlamda onun bir şeyi neden yaptığını ya-hut neden bir şeyi yapmadığını anlamamızı sağlayacaktır. Aristoteles’in dediği gibi nedenlerini bilmediğimiz bir şeyi bilmemiz olanaklı değildir. Bir insanın çocukluğu bilmek, o insanı anlamak için gereklidir.

Duyusal iklimden düşünsel iklime dönüştükçe bilinç merkezileşir. İnsan bildiği dünyanın merkezinde kendini bulur.

Elbette eylemlerinin merkezinde de kendini bulur; yani yapıp yapmamanın, yani şunu ya da bunu yeğlemenin merkezinde kendini bulur. Kendini özne gördüğünde, varsayılan koşulların dışına çıkma olasılıklarını kavramaya balar. Görüsü artıkça daha çok olasılık görecektir.

Bilincin gelişimi, insanı koşulların katılığından kurtarır, yerellikten arındırır. İnsan yerellikten uzaklaştıkça ortak insan birikimine yakınlaşır. İnsanın doğduğu koşulların birikimi, bütün insanlığın birikiminin küçük bir kümesidir. Bu koşullar insanın ihtiyaçlarının giderilmesi için belli davranış kalıpları ortaya çıkarmıştır. Elbette koşullar da değişir ama değişim, ihtiyaçların değişimine bağlıdır.

Koşullar ya iç dinamiklerle ya da dış etkilerle değişecektir. Eğer dışa kapalı bir yerellikte doğmuşsa insan, bu durumda iç dinamiklerin değişimi çok özel koşullar gerektirdiğinden, çok yavaş dönuşen bir sürecin parçası olacaktır. İnsan ihtiyaçları değişmedikçe, insan ihtiyaçlarını karşılama biçimlerini değiştirecek bir enerji birikemez. İnsan ihtiyaçlarının öncelikleri iktisadidir ve eğer dışa kapalı bir yerellikten söz ediliyorsa, kapalı bir ekonomiden de söz ediyoruz demektir.

Kapalı ekonomilerin devam etmesini sağlayan, artı değer üretememeleridir. Dışarıdan da bir katkı olmayınca, kendi kendine yetecek bir döngü sürüp gidecektir. İhtiyaçların karşılama biçimi, alışkanlıklar ve yerel bilinç de artı değer üretmedikçe bir döngü olarak sürüp gidecektir. Demek ki kapalı ekonomiler, kapalı kültürlerin de zemini. Kapalı kültür, alışkanlıkların ve davranış kalıplarının ölküleşmiş halidir. Bu ölküleşme, kişiseliliğin önünde engeldir, verili davranış kalıplarını güçlendirir. Bu yüzden de kapalı kültürde insanın kişisel bilinci, kültürün oluşturdugu bilincin önüne geçmekte zorlanır.

Kapalı kültürlerde geçmiş, bugünü koşullandırmıştır ve topluluktaki ilişkiler bütünü, geçmişin bir devamı olarak meşrudur. Dolayısıyla insan orada kişi olmaktan çok, bu ilişkilerin bir parçası, koşulların ürettiği rol olarak kendini bulur, kendinde olur. Bu durumda kendi bilincinde olan bir kişi olamaz, farklılıklarını kavrayıp onları ilişkilerine yansıtamaz. Kendini tanıma, kendini dönüştürme koşulları da sınırlıdır. Ancak insanlığın ortak birikimine ulaşma şansı bulduğunda kendini dönüştürebilir. Bu tür kapalı kültürlerde dönüşümün kaynağı dışarıya değil, insanın kendisidir. Ancak insan kendini dönüştürmek için gerekli farkındalığı yaşadığı koşullarda değil, insanlığın ortak birikiminde bulabilir. Bu birikime ulaşmak için de

kapalı kùltürün dışına düşmek gerekir. Demek ki, eğer kapalı ekonomide önemli değışimler olmuyorsa, bir insan kapalı kùltürün dışına ancak bir başka yere giderek düşebilir, ya da insanlığın ortak birimini öğrenerek farkındalığını geliştirebilir.

Kapalı toplumlarda bilincin gelişimi daha yoğun bir emek ister. Zaman zaman insan, ilişkiler ağı içinde bir sıfat olarak kendini bulduğu yerden kurtulmak istese de bunu başaramaz. Çünkü kapalı toplumda kurulu ilişkisel ağ ve değerlerin dışında bir şey ürküntü yaratacaktır, dolayısıyla insanın kendinin farkına varıp ne olup olmadığını görmeye başladığında bu farklılık çatışma doğuracaktır. Dolayısıyla kapalı kùltürlerde bilincin dönüşümü önünde sonunda cesareti de gerektirir.

Bu yüzden kapalı kùltürün içinde yaşayanların, bu topluluğun ürettiği ilişkisel ağın dışında kendini bulma, konumlandırma, kendini gerçekleştirme olasılıkları zayıftır. Kapalı kùltürü dönüştürmek olanaklı olmadığı zamanlarda insan, bu kùltürden uzaklaşıp başka yerlerde kendini geliştirme olanağı bulabilir. Bu durumda kişinin tekrar kapalı kùltürde onanması ve kabul görmesi zorlaşsa bile, onun değişimi meşru bir zemin kazanmış olur. Sözelimi ortaçağda köyünden dışarıya ticarete gidip gelen birinin farklılığı, kapalı kùltürün dışına düşmüşlüğünden dolayı az da olsa meşru görülüp kabullenilebilirdi. “Kimse kendi köyünde peygamber olamaz” diye bir söz vardır dilimizde.

Kapalı kùltürün ürettiği katı ilişkisel ağın bir sıfatı olmaktan, kendini tanıyan, kendinin bilincine varan bir kişi olma yolu her zaman gerilimlerle doludur. Ancak bu yol bir kez açıldığında geri dönüş olanaksızdır. İnsan bir kere kendi bilincine vardığında artık özne olacaktır. Özne, eyleyen bir merkezi etkinliktir ve kendini güçlü hissedecek,

kendi olarak var olamadığı koşulları ya değiştirecek, ya koşulların dışına çıkmanın yolunu arayacaktır.

Bu yüzden kendinin bilincine varan, bir insan olarak kendini kavrayıp gerçekleştirmek isteyen insan, bilinç koşullarını yetkinleştirmek zorundadır. Bu da insanlığın ortak birikimine ulaşmayı gerektirir. Bu birikim insanın görüşünü artıracak, böylece insanın bilişsel ve duyuşsal gereksinimleri, en az fiziksel, toplumsal ve kültürel gereksinimleri kadar öncelikli olmaya başlayacaktır. Kişi olma yolundaki insan için felsefe, sanat ve bilim ilgi odağı haline gelir.

Kendi olan, kendi bilincinde olan ve kendini gerçekleştiren kişi, kaçınılmaz olarak çevresini değiştirecektir. Bir insanın kendi olması, çevresindekiler için de esin kaynağıdır. Kişi olan biri, kaçınılmaz olarak insanlığın ortak değerlerini çevresine taşıyacak, ilişkileri dönüşüme zorlayacaktır. İnsanlığın ortak birikiminin ayırımına varanlar önünde sonunda yerellikten, koşulların katılığından, ilişkisel sıfat olmaktan, kendini tanıyan, kendinin bilincinde olan kişi olma yolunu keşfedeceklerdir. Bu nedenle herhangi bir insan doğduğu koşulları aşarsa, çevresi de bir daha eski katılığa dönemez. Kendi bilincinde biri gittiği her yere bilinç koşullarını da taşıyarak, orada kurulu ilişkisel ağı dönüşüme zorlayacaktır. Başka türlü davranma olasılığını gören herkes ilişkisel katılığın dışında bir olasılığın farkına varacaktır. Biri kendi oluyorsa herkes kendi olabilir ve olacaktır da...

Ancak ne olursa olsun, insan çağının insanıdır ve çağın genel eğilimleri, onun zihninin koşullarını belirleyecektir. Çağın genel eğilimlerinin etkisindeki insan, bu eğilimleri hayata geçirmeyi de kendinden bilecektir. Böylece çağın eğilimini kişisel bir erek gibi görüp böyle yaşayanlar olacaktır. Bu tür bir adanmışlık, yerel iktisadi ve

kùltürü değıştirmeye yönelik güçlü bir istek doğuracaktır. Bu istek, yerelliğın koşullarını dönüştürecek birikim ve olanağı kavuşunca başarılı da olur. İktisadi ve siyasi koşulların değışimi kolay olsa da kùltürün değışimi zordur. Çağın genel eğilimini kendinde kişisel bir istek olarak duyumsamaya başlayanların bir kısmı, genetik yatkınlık veya çocukluğundan başlayan birikimin zorlamasıyla kùltüre yönelecek, kùltürü değıştirmeyi bir yaşam biçimine dönüştüreceklerdir. Dönüştüremezlerse kendi olarak yaşayamayacakları kanısındadırlar. Kendi olabilmek için çevresini dönüştürme isteğı, yaşamsal bir istektir ve yaygındır. Bu tür insanlara her toplumda ve her zaman rastlamak olanaklıdır. Bunlara kùltür insanı denebilir. Bu kùltür insanları, tarihin dönüşümünün gizli özneleridir. Bunlar bize Kant'ın "toplumdışı toplumsallık"ını anımsatır.

Bir kùltür insanını anlamanın yolu, öncelikle doğduğu, kendini bulduğu, kendinin farkına vardığı, kendini bir bilinç varlığı olarak gördüğü toplumsal ve tarihsel koşullar içinde onu araştırmayı gerektirir. İnsan bu koşullar içinde kendi olacağından, bir anlamda bu koşulların da ürünüdür. Elbette kùltür insanı bu koşulların ürünü olarak kalmayacak, bu koşulları dönüştürmeyi de üstlenecektir. Bu nedenle kùltür insanları, ortaya çıktıkları ve dönüştürmek istedikleri kùltür içinde anlamlıdırlar.

Kùltür insanlarını, bireyin tarihteki rolü açısından da bir kategori olarak belirlemek gerekir. Onlar ne öncü, ne kahraman, ne de tarihsel koşulların ürünü olarak herkes adına karar veren kişiliklerdir. Onlar sadece kendini gerçekleştirmeye niyetlidirler ancak kendilerini kùltürel dönüşümü sağlayarak gerçekleştirebildiklerinden, tarihsel dönüşüme de etki etmektedirler. Onlar kendi olabilmek için çevrelerini değıştirmek isteyen uyumsuzlardır. Kùltür insanları Sisifos olarak görölse yeridir.

A-20. YÜZYILIN ORTASINDA GERİLİM

İki Kutuptan Çekilen Dünya

Sanayi Devrimiyle başlayan süreç dünyayı hızlı bir değişime sürükledi. Sanayileşen ülkelerde yeni toplumsal dokular oluştu. Yeni sınıflar, yeni insan bakışı, yeni talepler var olan yapıları yerinden oynattı. Ortak pazara dayalı ulus devletler doğdu. Sanayileşen devletler, sanayinin gereksinimine göre evrildiler ve onun gereksinimlerine göre dünyayı biçimlendirmeye başladılar. Her sanayileşen devlet, dünyadaki enerji kaynaklarını, hammadde kaynaklarını ve pazarı çıkarına göre düzenlemeye yöneldi ve sömürgeci oldu.

Bu büyük altüst emek/sermaye çelişkisini doğurdu. Böylece sermayeyi merkez alan sermayecilik (kapitalizm) ve emeği merkez alan toplumculuk (sosyalizm) ortaya çıktı. Bu iki öğreti (ideoloji) sanayi çağının baskın ideolojileri oldu. Bu iki ideoloji sanayi çağının temel eğilimi olarak her toplumu ve herkesi az ya da çok etkiledi.

Sanayileşen devletler, kaçınılmaz olarak sömürgeci oldular ve sanayinin gerektirdiği hammadde, pazar ve enerji kaynaklarını kendi çıkarlarına göre düzenlemeye başladılar. Böylece sadece kendi komşuları, çevreleri veya kıtalarıyla değil, dünyanın her yeriyle ilgilenmeye başladılar. Bu sömürgecilik kasırgası, dünyanın geri kalanına bir yandan sömürgecilerin değerlerini, diğer yandan çatışmaları taşıdı. Dünya sürekli bir çatışma alanına döndü. Bu kasırga toprak parçasını, her toplumu ve her insanı şöyle ya da böyle etkiledi. Hiç kimse sömürgeciliğin etkisinden uzak kalamadı.

Sömürgeci devletlerin çıkarları birbirleriyle çakışınca, karşıt ittifaklar kuruldu ve iki dünya savaşı yaşandı. Birinci dünya paylaşım savaşı sırasında toplumcu ülkeler ortaya çıkmaya başladı. Sermayeciliğe dayalı sanayileşmiş ülkelerin karşısına toplumcu öğretiyeye dayalı Sovyetler Birliğı kuruldu. İkinci dünya savaşından sonra sömürgeciler arasındaki karşıtlık da bu temel öğreti karşıtlığına dönüştü. Böylece önderliğini ABD'nin yaptığı sermayeci ülkeler ve önderliğini Sovyetler Birliğı'nin yaptığı toplumcu ülkeler ayrı askeri paktlar kurdular. Bu yeni bir dünya savaşı demekti ama silah teknolojisi o kadar gelişmişti ki, nükleer silahlar dünyadaki insan uygarlığını tümenden yok edecek boyutlara ulaşmıştı. Bu yüzden gerilim doğrudan çatışmayı göze alamadı ama yerde "soğuk savaş" denilen bir gerilim ortamı oluşturdu. Devletler ve toplumlar, Nato ve Varşova paktlarının kutuplarına doğru çekilmeye başladılar.

Bu gerilim büyükten küçüğe bütün devletleri ikiye böldü. Toplumları da ikiye böldü, her toplumda bu iki öğretinin yansımaları olan siyasi, kültürel ve iktisadi örgütlenmeler ortaya çıktı. Dünya hem savaşta değildi, hem her yerde savaş halindeydi. İlk bölgesel çatışma Kore'de yaşandı. Kore güney ve kuzey olmak üzere ikiye ayrılmış, bir yanda Varşova, bir yanda Nato kuvvetlerinin desteğiyle aynı ülkenin çocukları birbirleriyle savaşa tutuşmuştu. Bu gerilim sanayileşmiş ülkeler dışındaki her yerde ve her ülkede çatışma doğuracak boyuta ulaşmıştı.

Bağımsızlık İçin Bağımlılık

Sömürgeciler dünyayı kendilerine göre biçimlendirmek isteyince, enerji kaynaklarının merkezi olan Ortadoğu'dan başladılar. Böylece her sömürgecinin bir Ortado-

ğu planı oldu ve birbirleriyle çakıştı. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Ortadoğu'nun büyük siyasi gücü Osmanlı İmparatorluğu yıkıldı. Anadolu'da sömürgecilere rağmen bağımsız bir devlet kuruldu. Üstelik bu devlet, sanayileşmeyle ortaya çıkan ulus devletlerin ilkeleriyle kuruldu. Bu açıdan ulusal bağımsızlık hareketi, sömürgecilerin değerleriyle sömürgecilere karşı bir başkaldırıdır. Ancak yeni Türkiye Cumhuriyeti, ulus devleti ortaya çıkaran koşullardan uzaktı. Buna karşın bu değerler üzerine kuruldu. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti'nin öncelikli iktisadi hedefi sanayileşme oldu.

Ulus devleti ortaya çıkaran iktisadi koşullar yoktu ama onun yerine işgallerin ruhsal travması vardı. İşgalcilerin Müslüman olmamaları, toprağa dayalı ekonominin oluşturduğu toplumsal ve kültürel bağlar çözülmeden, ortaklık duygusunun oluşmasını sağladı. Bağımsızlık tutkusu dinsel moralle birbirinden uzak, hatta yer yer düşman yerel yapıların bile üst bir ortaklığa tutunmasını sağladı. Böylece ulus fikri doğabildi. Ancak sanayileşmenin getirdiği ulus devletlerden farklı olarak, henüz kendini ailesinden veya aşiretinden, tarikatından bağımsız gören bireyler yoktu. Üstelik ortaklık duygusunu güçlendirecek bir pazar da yoktu. Her yerde kapalı ekonomi egemendi. Kendi kendine yeten bu ekonomiler, bu ekonomiye dayalı katı örgütler ve kapalı kültürler oluşturmuştu.

Bağımsızlıktan sonra Cumhuriyetin ilanıyla başlayan devrim süreci, bu kapalı ekonomiyi dönüştürmek için kara ve demir yollarına öncelik verdi. Her köye öğretmen göndermeyi ve okul açmayı önceledi. Böylece kapalı kültürün dönüşüme direnen gücünü kırmak ve ulus duygusunu yerleştirmek olanaklı olacaktı. Buna karşı direnişler olsa da devrimin askeri gücü bütün bunların üstesinden gelebildi.

Ne var ki devrim henüz on beşinci yılındayken sömürgeciler dünyayı paylaşmak için yeniden savaşa tutuştu. Sanayileşme yarım kaldı. İşgal korkusu yüzünden birikim ve üretim savunma sanayi için kullanıldı, böylece devrim yıllarının umutlandığı refah beklentisi ortadan kalktı. Halkla devrimciler arasındaki uyum bozuldu. Ulus devletin kültürel dönüşümün en büyük kurgusu olan “köy enstitüleri” dahil bütün süreçler baltalandı.

Savaş bittiğinde dünya iki kutba ayrılmıştı. Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri önderliğinde iki askeri, siyasi ve ideolojik kamp ortaya çıktı. Türkiye bağımsızlığını korumakta güçlük çekti. Sovyetler Birliği’nin tehdidi, Türkiye’yi sermayeciler ittifakına itti. Böylece NATO’nun şemsiyesi altına giren Türkiye, Kore’ye de asker gönderdi.

Karlıova’da Ses Duyulmuyor

Kapalı bir iktisada ve kapalı bir kültüre sahip olan Karlıova’ya sanayileşmenin getirdiği derin gerilimler etki etmedi. Kapalı iktisat, kapalı kültür, dışarıya çok ihtiyaç duymadığından Karlıovalılar yerel ihtiyaç, ilgi ve beklentilerle yaşayıp gitti. Ancak Cumhuriyet’in kuruluşuyla başlayan devrim, kapalı kültürleri dönüştürmek için çabaya girdiğinden, devrimin yarattığı gerilimler Karlıova’da da hissedilmeye başlandı. Karlıova’da okulun açılması, öğretmen okuluna buradan öğrenci gönderilmesi, orada okuyup gelen öğrencilerin kasabaya ve köye etkisi, giderek ulusal değerlerin Karlıova’ya akmasına neden oldu. Kapalı kültür aşınmaya başladı. Kapalı kültürün kendini koruma direnciyle, dönüşümü taşıyanların isteği arasındaki çelişki, 1950 yıllarında Karlıova’daki temel kültürel çelişki oldu.

Toprağa dayalı kapalı kültürlerde, gelenek ve inançla örülmüş kültür, ancak kapalı kaldığında devam edebilirdi. İktisat aynı olduğu ve dışarıyla etkileşimin sınırlı olduğu sürece, kapalı kültür dokusu kolay kolay bozulmaz, davranış kalıpları gelenek ve göreneklerde sürebilirdi. Buna karşın Türk devriminin kadroları, üst bir kimlikte dayanışma içinde herkesi bir arada tutmak için, kapalı kültürlerin açılmasına yönelik bir seferberlik başlatmıştı. Halkevleri, köy enstitüleri, kasaba ve köylerde açılan okullar ve buraya gönderilen öğretmenler, yerleşik değerleri zorlayan bilgi esintileri oluşturunuyordu. Öte yandan, yolların yapılması, ticaretin artması ve tarımdaki teknolojik dönüşümle kendine yetenden fazla ürün üretilmesine yönelik çabalar, kapalılığı kırmaya başlamıştı. Kendi kendine yeten ekonomiden kendine yetenden fazlasını üreten ekonomiye geçilmeden, kültüre yönelik yapılan çalışmalar yetersiz kaldığından, Karlıova da birçok diğer kasaba gibi, yerel kültür örüntüsünü sürdürmeye devam etti.

İkinci Dünya Savaşı'nda, savunma sanayine yatırım yapılmasıyla başlayan gerilim, asker için büyük buğday stoklanması sonucu ortaya çıkan kıtlık, tarım ürünlerinden alınan artı vergiler, kapalı kültürlerin devrimin getirdiği ulusal kültüre karşı direncini artırdı. Yerellik ulusallığa karşı güç kazanmaya başladı. İkinci dünya savaşından sonra Türkiye'nin sermayeci ülkelerin yanında yer alması, ardı sıra çok partili hayata geçiş ve yerel değerleri önceleyen Demokrat Parti'nin iktidara taşınması bu direnci körüklemekteydi.

Tarıma dayalı ekonominin ürettiği aşiretler, tarikatlar ve ağalık gibi yerel yapılar, Demokrat Parti'nin gelişiyile yeniden güçlendi. Cumhuriyetle başlayan uluslaşma süreci, bir yandan iktisadın temeline sanayiye koyarak, bir

yandan da tarımda artı değeri yaratarak, toprağı dayalı ve kendi kendine yeten ekonomileri yıkmaya başlamıştı. İkinci Dünya Savaşı ve ardından çok partili sisteme geçişle iktidara gelen Demokrat Parti, bu yapıların desteğini aldı. Yerelde kapalı ekonomileri desteklese de ulusal düzeyde, bağımsızlığın temeli görölen ve kendi kendine yeten kapalı ulusal ekonominin dışa açılmasını sağladı. Sermayeci ölkelerle yapılan siyasi ve askeri ittifak, iktisadi ittifaka dönüştü ve böylece batının ürettiğı birçok ürün için Türkiye açık pazar haline geldi. Sermayeciler için kapalı ekonominin ortaya çıkardığı yapılarla ittifak yapmak sorun değildi, bu yüzden aşiret, tarikat ve ağalık sistemiyle bir sorun yaşanmadı. Ancak bu sistemlerin temeli olan kapalı yerel iktisat bozulmaya başladı. Yapılan yeni yollarla kapalı ekonomilere yeni mallar geldi. Sömürgecilerin ürünleri kara yollarıyla Anadolu'nun her yerine, bu arada Karlıova'ya da ulaştı. Ancak Karlıova Bingöl arasındaki karayolu diğer yerlere göre gecikmeli olarak 1967'de de olsa açılabilmişti. Kapalı ekonomi artı değeri vererek diğer pazarlarla ilişki kurmadığı halde, bu kez eksilerek, tüketici olarak bu ilişki kuruldu. Bu ilişkiye göre dönüşen aşiret, tarikat ve ağalık varlığını sürdürürken, bunun dışında kalanlar zorlanmaya başladılar.

B-20. YÜZYILIN ORTASINDA KÖK SALMAK

Depremle Gelen

Kekil Şimşek 1949 yılında, yerel kültürün ulusal kültürle olan geriliminin ortasında, Karlıova'nın Kale Mahallesi'nde doğdu. Aynı yıl olan bir deprem, yakındaki Licik köyünü yıkmış ancak Karlıova'ya zarar vermemişti. Deprem yılında doğmuş olması, o dönemlerde nüfusa kayıttaki karışıklıklar yüzünden doğum tarihinin belirlenmesi için bir mihenk taşı oldu.

Kekil'in ailesi, Birinci Dünya Savaşı'ndaki Rus işgali sırasında Ağrı'dan göç edip önce Kığı'nın Sırper mezrasına, sonra Karlıova'nın Ilıpınar (Çemre) köyüne ve daha sonra da Karlıova'nın Kale Mahallesi'ne yerleşir. Kekil'in dedesi daha babası doğmadan ölür ve babaannesi dedesinin kardeşiyle evlenir. Kekil'in babası Resul doğduktan sonra dedesi de ölür. Babaanne bir başkasıyla evlense de anlaşılamaz, boşanır ve gelip Kekil'in babasıyla yaşamaya başlar. İlk eşinden olan oğlu Mahmut'un evi de Resul'un eviyle bitişik olduğundan, kocaman bir aile olarak yaşamayı sürdürürler.

Babaannenin aile üzerinde büyük bir etkisi vardır. Bu otoritesinin yanında bir de sandığı vardı ki bütün çocukların ilgi alanıydı. Hastalandığında ziyaretçileri bol bol meyve getiriyorlardı ve babaanne onları bir sandık içinde tutuyordu. Öldüğünde bütün torunlar, Karlıova'da kolayca bulunamayan limon, nar gibi meyvelerin dolu olduğu bu sandığı sahip olmayı umut ediyorlardı.

Kekil'in babası ailede ve çevresinde sevilen, hoşgörölü biriydi. Hatta Kekil'in amca çocukları babalarından çok Resul amcalarını severlerdi. Resul sadece kendi çocuklarını değil, çevresindeki bütün çocukları severdi. Bu şefkat, Kekil'in sevilerek büyümesini sağlamıştı ve dönemin ataerkil ailelerinde sık rastlanan çocuğa şiddetle sadece bir kez karşılaşmıştı. Babası Kekil'e, amcasına saygısızlık ettiğı için bir tokat atmıştı.

Kekil Şimşek, babasıyla Resul Şimşek'le

Kekil Resul'un tek çocuğuydu. Resul'un çevresinden duyduğu saygı ve sevgiden Kekil de pay alıyordu. İlgi duyulan bir çocuktu. Babasının tek çocuğı olmasına karşın annesinin tek çocuğı değildi. Kekil'in babası dayısının kızı

Bahar'la evlenmiş, ancak çocuğu olmamıştı. Bahar bilinmeyen bir hastalık nedeniyle ölünce, Resul dul olan Fikriye'yi kaçırmıştı. Fikriye'nin önceki eşinden Akçık, Hulki, Esmer ve Sebre adlı dört çocuğu vardı. Fikriye'nin ailesi Erzurum'da yaşıyordu, babası memurdu. Kültürü, görüşü değişikti. Evlenene kadar Türkçe konuşan Fikriye, ilk evliliğinde hormekçe (Zazaca) öğrenip konuşmaya başlar. Resul'le evlenince de Kürtçe konuşmayı öğrenir. Üç dille konuşabilen bir kadın olarak zihni, diğer çevre kadınlarına göre daha açıktır. Zaman zaman üç dili bilmenin kafa karışıklıklarını yaşayıp komik konuşmalar yapsa da sözünü dinletebilen bir birikime sahiptir. O dönemler Karlıova'da pek rastlanmayacak biçimde ailesinde doktorlar, mühendisler vardır. Bu yüzden görüşü farklıdır. Kişiliği etkilidir. Tanıdıkları, misafir gelecek olsa onu çağırır, güzel ve değişik yemekler yaptırırlar. Güzel ve düzenli giyinmeye özen gösteren Fikriye, üzümlü karanfilli çay içmeyi seven, kendile ilgilenen bir kadındır.

Kekil Şimşek annesi Fikriye Şimşek'le

Resul Fikriye'ye saygı gösterir, sözünü dinler. Aralarında pek tartışma olmaz ama Resul'un bazı duyarlılıklar vardır. Rusların önünden zorunlu göç sırasında çok aç kaldıkları ve katır dışkısından arpa temizleyerek ekmek yapıp yedikleri için, evde ekmek veya buğday kırıntılarının yerde olması onu çılgına çevirir. Bu yüzden Fikriye evi sürekli temiz tutmaya özen gösterirdi.

Resul dindar biriydi. Bir alevi için pek alışık olmayacak biçimde beş vakit namaz kılar, oruç tutardı. "Sen alevisin, neden namaz kılip oruç tutuyorsun?" diye eleştirenler olduğunda "Hazreti Ali camide öldürüldü, o namaz da kılar-dı, oruç da tutardı. Ben onun yolundan gidiyorum, bana karışmayın. " derdi. Kendisi de kimsenin inancına, ibadeti-ne karışmazdı.

Kekil'in ailesi, kapalı kùltürün alışlagelmiş aile yapısının dışındadır. Annesi, çevredeki öteki kadınlardan farklı algılara sahiptir. Babası ataerki aile yapısının dışında bir şefkate sahiptir. Alevi olduğu halde çevresindekilerden farklı olarak namazı kılip oruç tutması, koşulların aşma cesaretini gösterir. Bu ailede doğan Kekil, yeterince sevgi almıştır. Bu onun başkalarıyla olan ilişkilerinde rahat ve anlayışlı bir kişilik geliştirmesine zemin hazırlamıştır. Öte yandan ailesinin Karlıova'ya göçle gelmesi, başka hayatlar ve başka olasılıklara olağan bakan bir aile kùltürü oluşturmuştur. Böylece Kekil'in doğduğu çevrenin koşullarını tabulaştırmasını engellemiş, zihninin açık olmasını kolaylaştırmıştır.

Anne Sütü

Kekil'in doğduğu ev taş duvarlarla çevrili, üstü toprak bir Anadolu eviydi. Karlıova bol kar aldığından kışın evler karlar altında kalır, görünmezdi. Kışın kar kürümeek, özel-

likle de ahırlara yol açmak öncelikli işti. Yol açmanın daha yaşamsal bir önemi daha vardı; evlerde su olmadığından dereden yahut “çermik” denilen kaynaklardan taşımak gerekirdi. Karlıova’nın bir mahallesi gibi olan köy, dere kenarına kurulmuştu. Bu yüzden yazın su sorunu olmazdı ama kışın çokça yağın kar yolları kapatınca su bulmak zorlaşırdı. Kimi zaman su ihtiyacı için kar erittikleri de olurdu.

Kekil’in doğduğu köyün adı Kale’ydi. Ancak ortada bir kale görünmüyordu, sadece köyün ortasında bir yükseldi vardı. Sonradan yapılan kazılarda Ermenilere ait olduğu anlaşılan bir kilisenin kalıntılarına rastlandı.

Kekil’in doğduğu evde giriş kapısının hemen sağında ahır bulunurdu. Karşı odada tandır, sola devam edilince büyük bir oda vardı. Bu büyük oda salon gibi kullanılırdı ama aynı zamanda yatak odası gibi de kullanılırdı. Ocak ve teneke soba burada bulunduğundan kışın ancak burada uyunabilirdi. Kalabalık, iç içe bir yaşam vardı. Kekil bu yüzden ilişki kurma, geliştirme ve sürdürme konularında küçükken deneyim sahibi oldu. Amca çocukları; Hüseyin, Mehmet Resul, Hasan, Haydar, İskender, Erfu, Gülüstan, Şahganim, Bedriye’le iç içe büyüyorlardı.

Kekil, kalabalık bir ailede, sevgi alarak ve tandır ekmeği kokuları içinde büyüyordu. Ancak annesinin sütünden bir türlü ayrılamıyordu. Annesi Kekil’i süttten kesmek için ne yaptıysa fayda vermedi. Canı burnuna gelen Fikriye sonunda göğüslerine kinin sürdü ve o günden sonra Kekil emmeyi bıraktı. Kinin yüzünden babasıyla annesi tartışsa da Kekil büyümek için önemli adımlardan birini atmış oldu. Bu olayın etkisiyle olabilir Kekil, ilişkiler taşınamaz hale gelince birden koparmayı tercih eder oldu.

Dengbejler Zamanı

Kekil, sokağa karışınca çevresini tanımaya, anlamaya, onlara uymaya başladı. Yaz aylarında çelik çomak, saklam-baç, dokuztaş gibi oyunlar oynuyorlardı. Hayvanları tımar yaptıkça biriken tüylerden babası top yapıyordu. Top her çocuğun ilgisiydi ancak bulmak pek olası değildi. Kekil'in tüyden de olsa topu olması diğer çocuklarla ilişkisini güçlendiriyordu.

O dönemde oyuncak olmadığından, farklı nesneler oyun aracı olabiliyordu. Hayvancılığın yoğun yapıldığı köyde kolayca bulunan aşık kemiği (hayvanların arka bacağından çıkarılırdı) "aşık" oyunu diye bir oyunun ortaya çıkmasını sağlamıştı. Varillerin altından çıkan çemberler de çocukların oyuncağı oluyordu. Kekil en çok çemberle oynamayı seviyor, günlerce çemberin peşinden koşuyordu. Kışın babasının yaptığı kızaklarla kaymayı seviyordu.

Kışın sokak oyunları yoktu. Çocuklar ve büyükler bir arada bulunurlardı ve daha çok yüzük saklama türünden oyunlar oynanırdı. Ancak bazen köyü hareketlendiren bir haber gelirdi. Dengbejlerin (halk ozanları) yolu köye düşerdi. O vakitler herkes pürdikkat dengbejleri dinlerdi. Dengbejler hikayeler anlatır, türküler söylerdi. Dengbejler Kekil'i büyülemişti. Anlattıklarını ilk kez duyuyor, anlatım biçimlerine hayran oluyordu.

Dengbejler Kekil'in sanata yönelmesinin kaynağı oluşturdu. Hikaye anlatmak, türkü söylemez çok hoşuna gidiyordu. Ömrü boyunca da türkü söylemekten uzak durmadı, birçoklarına göre oğlu Olgun'un türkücülüğü babasından geliyordu.

Dengbejlerin Kekil üzerindeki bir başka etkisi merak duygusunu güçlendirmeleriydi. Karlova'nın dışını merak etmeye başlamıştı. Bu durum Kekil'in bir yandan kültüre olan düşkünlüğüne, bir yandan açık bir zihne sahip olmasına neden oldu.

Kışları uzun sürdüğünden bazı gelenekler ortaya çıkmıştı. Kışın köyün ileri gelenlerine ziyaret etme bir alışkanlıktı. Aleviler genellikle Halit Erdoğan'ın evine giderler burada sohbet ederlerdi. Bu gezilerin iktisadi bir yanı olduğu da söylenebilir. Böylece geceleri daha az gaz ve tezek yakılır, kışı çıkarmak daha kolay olurdu.

Halit Erdoğan görmüş geçirmiş biriydi. Kekil dengbejler gibi Halit Erdoğanı da ağzı açık dinlerdi. Onun anlattıkları gezme isteğini kamçılıyordu.

Kekil'in dini görüşü cemlerle başladı. Cemler Seyit Hüseyin Ardiç'in evinde yapılıyordu. Ayrıca bir cem evi yoktu. Orada gördükleri, orada anlattıkları Kekil'in ruhsal dünyasını biçimlendirdi. Zaman zaman dışarıdan pîrlar gelir, cemler Kekillerde yapılırdı. Cem zamanı etrafa nöbetçi konurdu.

Yabani Sarımsak

Nisan ayı geldi mi çocuklara gün doğardı. Nisanla birlikte çiçekler açar, ortalık yeşerir ve yabani sarımsak çıkardı. Bu sarımsağı Kekil çok severdi. Güllük (çiriş), yemlik, kenger otu, ispanağa benzer bir ot olan (sılkık), heliz denen bir ot, su kıyısında yetişen otları toplamak çok keyifliydi. Yazın yenilen yemeklerin önemli bir bölümü bu otlardan oluşurdu. Bu otların toplanması, Kekil'in doğayı tanıma ve araştırma isteğini kamçılıyordu. Ömrü boyunca

doğayı araştırmaya yakın durdu. Fotoğrafçılığa merak salmasının da kaynağında bu vardı.

Hayvancılıkla geçinen topluluklarda sermaye hayvan olduğundan dolayı kolay kolay kesilmez, dolayısıyla sık sık et yenilmezdi. Zaman zaman hayvanlara bir şey olur ve kesilirdi. O zaman et bir şenlik oluştururdu. Çoğunlukla et kemiklerle pişirilirdi ve bu kemikleri kemirmek Kekil'in pek hoşuna giderdi. Kekil ömrü boyunca kemikli eti sevdi ve küçük bir kemikli eti meze yapmayı bildi.

Kekil'in çocukluk yıllarında köylerde sakızın satılması ender olaylardan biriydi. Ancak zaten köyler kendi sakızını yapmayı bilirdi. Kenger otunun kökünden sakız yaparlardı. Kekil bu sakızın yapımını da kendisini de severdi.

Aleviler de Sünniler de Damlarda

Kekil'in doğduğu köy otuz dört haneydi. Sünni ve aleviler birlikte yaşarlardı. Zorlukları birlikte aşarlardı. Kışın evlerin üstündeki karın temizlenmesi gerekirdi, alevi sünni demeden bütün komşular işbirliği yaparlardı. Kar temizlenip evin üstü loğ taşıyla düzeltilir, kuruyunca çocuklar oyunlarını evlerin üzerinde oynanırdı. Büyükler de çömelip etrafı buradan izlerdi.

Büyükler özellikle erkek çocuklara çok değer verir korrurlardı, çünkü her kış birkaç çocuk kızamık yahut çiçek gibi hastalıklardan ölürdü. Oysa kapalı ekonomide insan gücü çok önemliydi. Kekil de böyle bir hastalığa, büyük olasılıkla kızamığa yakalanmıştı. Ateşi yükselmiş, baygınlık geçirmişti. Kendi evleri soğuk diye Kekil'i bitişikteki Mahmut amcasının evine götürüp bakmışlar, üzerine titremişler. Amcaoğlu Hüseyin, Kekil öldü diye başında

Kur'an okumuş, aile ağıt yakmaya başlamış. Kekil uyan-
dığında bakmış ki bütün aile kendini izliyor, şaşkına dön-
müş. Babası ne istediğini sorunca Kekil "lahana" demiş.
Kış günü lahana köyde nasıl bulunsun? Komşu köy Saka-
veran'da lahana bol bulunurmuş. Toprağa gömer ve ara-
da çıkarıp yer ya da satarlarmış. O karda kışta, yolun izin
olmadığı zamanlarda babası, abisi Hulki'yi yanına alarak
yola koyulmuş. Sakaveran'a varıp lahana alıp gelmiş. Kekil
sadece küçük bir parçasını yiyebilmiş.

20. yüzyılın ortasında doğmuş olan Kekil'in hayatı,
hem çağın genel gerilimlerinden hem de ülkenin genel
eğilimlerinden etkilenmiştir. Ailesi, sömürgecilerin dün-
yayı paylaşmak için başlattığı Birinci Dünya Savaşı'nda
memleketlerini terk etmek zorunda kalmıştır. Bu göç, aile
yapısını ve babasının kişiliğini derinden etkilemiştir. Dola-
yısıyla Kekil'in doğduğu koşulları da etkilemiştir.

Cumhuriyetle başlayan devrim süreci, annesinin aile-
sinin ve doğal olarak annesinin zihinsel dönüşümüne etki
etmiştir. Kekil'in annesi bu nedenle Kale köyündekilerden
farklıdır ve bu fark, Kekil'in çağdaş değerlere yaklaşması-
na neden olmuştur. Kekil'in okula gitmesinde de annesi-
nin etkisi büyüktür. Kekil'in okula gitme yaşı geldiğinde
babası ve annesi arasında bir gerilim yaşanır. Babası din
ağırlık bir eğitim almasını ister ancak annesi, kendi aile-
sinde gördüğü üzere, çocuğun ilkokula gitmesinde ısrarcı
olur. O zaman köyde ilkokul da yoktur. Buna karşın annesi
ısrarında diretir.

Okul Yolu Helvalı

Kekil'in okula gitmesi ailede önce bir gerilim yaratsa
da sonunda annesinin dediği oldu ve Kekil okula yazıldı.

Ancak okula gidip gelen çocuk azdı. Önce iki kişiydiler, sonra sayıları yirmiye çıktı. Amcasının oğlu Haydar Şimşek, İskender Şimşek, Melikşah Işık, Şükrü Demir, Raşit Özçelik, Nesimi Ardıç, Müslüm Yulaf onlardan bazılarıydı.

Okula gidiş geliş özellikle kış aylarında sorunluydu. Karlıova'ya 1950'lerde iki metre kar yağıyordu. Kekil ve arkadaşları yolu kaybetmemek için ağaç parçaları bırakıyorlardı. Tipi olduğunda göz gözü görmüyor, köyü bulmak güçleşiyordu. Ancak karlar buz olduğunda, batmadan koşa koşa okula gidebiliyorlardı. Tipi zamanlarında öğretmenler okula gelmemelerini söylüyordu. Zaman zaman bunu istismar ettikleri de oluyordu.

Ancak okul yine de çekiciydi. Öncelikle orada helva dağıtıyorlardı. Dağıttıkları bu helvayı çocuklar ve özellikle de Kekil çok seviyordu. Annelerin yaptığı un helvasından farklıydı. Evden ekmek getirirler, içine koyar yerlerdi. Hatta Kekil'in amcasının oğlu İskender, helvanın yarısını annesine getirirdi. Bu helva dışında öğlenleri portakal, üzüm, fındık dağıtılırdı. Öğrencilere verilen bu helvanın Marshall yardımıyla Türkiye'ye aktarılan süt tozlarından yapılmış olma olasılığı yüksektir. II. Dünya Savaşı sırasında Avrupa'ya getirilen ve savaştan sonra fazla kalan birçok malzeme, Amerika'ya geri götürülmedi. Müttefik ülkelerin bazılarına verildi. Böylece Kekil, kendisiyle hiç ilgisi olmayan bir sürecin helvasını yerken buldu kendini.

Öğlen yemeğinde besin yardımı yapılmasına karşın okul tahtadan yapılmış eski bir okuldur. Temizdir ama eskidir. Kekil okula gittikten birkaç yıl sonra yenisi yapılır. Okulda iki öğretmen ve bir hizmetli vardı. Öğretmenlerden biri müdürdü. Müdür Gürdal Özgürdal Kekil'in hayatına etki etmiş, iz bırakmış bir öğretmendi. Kekil'le birlikte

birçok kişinin okumasının yolunu açan, esinleyen, onları yönlendiren hatta Kekil'in öğretmen okulu sınavlarına girmesi için teşvik edip tarladan alıp götürən de oydu. Köylüsü Müslüm Yulaf da onun sayesinde okuyup avukat olmuştur.

Cumhuriyet, öğretmenleri kapalı kültürleri dönüştüren öncü olarak görüyor, yetiştiriyordu. Bu yüzden yetkin bir öğretmenin geldiği köylerde yeni neslin zihni değişiyor, başkalaşıyordu. Aslında bu Karlıova'da oldukça zordu, çünkü Karlıova'da herkes Kürtçe konuşuyordu. Ulusal dil Türkçe kabul edildiğinden eğitim Türkçeydi. Ancak çocuklar okula geldiğinde Türkçe bilmiyorlardı. Kekil de okula gittiğinde Türkçe bilmiyordu. Önce Türkçeyi, sonra diğer bilgileri öğreniyordu.

Kekil diğer bütün öğrenciler gibi birinci yıl öğretmenin anlattıklarından pek bir şey anlamıyordu. Ancak öğretmenlerden duydukları sözcükleri, anlamını bilmesede de tekrar etmeyi seviyordu. Diğer öğrenci arkadaşlarıyla birlikte eve dönerken o sözcükleri taklit ediyorlar, bazen yanlış telaffuzlarda kahkahalar atıyor, eğleniyorlardı.

Kekil bu konuda şanslıydı çünkü annesi Türkçe biliyordu. Okula başladıktan sonra annesi sürekli Kekil'le Türkçe konuşmaya başladı. Birinci dönemin sonunda Kekil arkadaşlarından farklı olarak Türkçeyi sökmeyi başardı. Alfabeyi okuyor, heceliyordu. Heceleme yapmak, harfleri tanımak onda büyük bir heyecan uyandırdı. Hevesi arttı.

Okuma yazma bilmek köy için önemli bir farklılıktı. Kışın akşam ziyaretlerinde Halit Erdoğanlara gittiklerinde, Halit Erdoğan'ın sevdiği Hz. Ali cenklerini Kekil okuyordu. Bu Kekil'in köyde ve çevresinde saygı görmesine neden oluyordu. Sadece Hz. Ali cenkleri değil, "Kerem ile Aslı",

“Yaralı Mahmut” ve “Nigar” gibi halk hikayeleri de okurdu. Hatta yazları Halit Erdoğan’ın kahvehanesinde abisi Hulki ile beraber çalışıyordu.

Teyyareden Gazete

Kekil üçüncü sınıftayken 1960 İhtilali oldu. İhtilalin hem öncesi hem sonrası toplumsal gerilim yüksekti. Yönetime el koyan askerler, ihtilali halka anlatmaya, onu meşrulaştırmaya çalışıyorlardı. Bu doğrultuda hazırlanan broşürler ve gazeteler pervaneli uçaklarla Anadolu’nun yerleşim yerine atılıyordu.

Kekil ve arkadaşları için bu uçaklar büyük bir eğlence kaynağıydı. Ne zaman sesini duysalar heyecanla sokağa fırlar, atılan gazete ve broşürleri toplarlardı. Kekil’in annesi bu gazetelerle duvarları kaplamıştı. Kekil’in gözü iliyor ve zorunlu olarak gazeteleri okuyordu. Bu bir yandan dünya sorunlarıyla çocukluk çağında ilişki kurmasına neden oluyordu bir yandan Türkçe okuma ve anlamasını güçlendiriyordu.

Türkçeyi öğrenmek, öğrenim hayatını sürdürmek için elzemdi. Bu yüzden öğretmenler, Kekil ve diğerlerine “Köyde Kürtçe konuşmayın.” diyordu. Ama köyde herkes Kürtçe konuştuğu için çocuklar da doğal olarak Kürtçe konuşuyordu. Aralarından biri ispiyonculuk yapıp bu durumu öğretmenlerine bildirince, Kekil dahil bütün çocuklar büyük bir azar işittiler. Köyde Kürtçe konuşmamak olanaksız olduğu için çözümü ispiyoncuyu bulup kara gömerek cezalandırmak oldu. Bu açmazla çocuk yaşta baş etmek zordu. Çocuktular ve onlardan olgun insan davranışları beklenemezdi.

Zehirden Şeker

Örneğin kışın tipiler çok tehlikeli olduğu için öğretmenler tipi zamanı okula gelmeyebileceğini bildirince, bunu okuldan kaçmanın bir olanağı olarak görmeye başladılar. Yola çıkan biri tipi olur deyip geri dönelim deyince, hepsi döner, sıcak evlerine girerlerdi. Gerçi tipide yol almak gerçekten güç ama kaybolmak çok kolaydı. Bir gün tipide okuldan eve dönerken başka bir köye yaklaştılar, Kekil köpek havlamalarından kendi köylerinin olmadığını anlamış ancak geri dönmeye güçleri kalmamıştı. Köylüler öğrencileri evlerine alıp ısıtıp doyurmuşlardı ama öğrencilerin anne ve babaları geceyi merak ve telaşla geçirmişlerdi.

Köyden Karlıova'ya gidip gele çocuklar arasında bir dayanışma oluştu. Zaman zaman Karlıova'daki diğer çocuklarla kavgalar ediyorlar, birlikte gezip dolaşıyorlardı. Giderek bir topluluğa dönüşmüşlerdi ve kendilerine güvenleri artmıştı. Baharda, mayıs ayında bir gün okula gitmemeye karar verdiler. Baharda her taraf çimen çiçekti, sular şırıl şırıl akıyor, çayırılar çocukları çağırıyordu. Okula gider gibi köyden çıkıp dolaşıp durdular. Köyden oldukça uzaklara gittiler, yabani vişne yiyip kaynak suyu içtiler. Yorulunca bir pınarın başında oturup kaldılar.

Pınara bir adam geldi, atının yükü ağırdı. Çocukların bir kısmı bu yükü merak edip adamı sıkıştırdılar: "Yükünden bize de ver." diye ısrar edince adam bir kilo kesme şeker çıkarıp verir. Oturup çocuklarla konuşur, hangi köyden olduklarını, okullarını, anne babalarını öğrenir. Orada yirmi kişilik bu yeni yetme toplulukla baş edemeyeceğini bilir.

Adam gittikten sonra çocuklar neşe içinde şekerini suya bandırıp güzel güzel yerler. Akşam olup evlerine döner-

ler. Ancak okula gittiğinde müdür bütün çocukları yanına çağırır. Adam okula gelip durumu bir bir müdüre anlatmıştır. Müdürdən zılgıtı yediklerinde, şekerin tadı zehire döner ama bir kez olmuştur olan. Gerçi adam müdürün yanında şekerini helal edip çocukları affetmiştir ama bu yaşadıkları Kekil'in zihnine kazınır. Diğer insanlarla ilişkilerindeki ilkeleri bu zemin üzerine şekillenir.

Sahnenin Tozu

Cumhuriyetle başlayan devrim sürecinde okullar, sanatın merkezi haline getirilmişti. Sanatın dönüştürücü gücünü kullanmak isteyen devrimciler, toplumun uluslaşması için okullarda tiyatro başta olmak üzere diğer sanat alanlarında etkinlikleri önemsiyordu. Okul tiyatroları bir geleneğe dönüşmüştü.

Kekil tiyatroyla ilkokulda tanıştı. "Atak Ali" adlı piyeste rol aldı. Aslında herkes gibi o da başrolü oynamak istiyordu ama okulun en çalışkan çocuğu Müslüm Yulaf bu role seçilmişti. Yine de ilk sahne denemesinde dizleri titredi, sesi çatallaştı.

Oynadığı pek de seilmeyen bir karakter olan Yunan askeri rolüydü ama sahnede ne olursa olsun sanatın büyüğü insanı yakalayırırdi. Bu ilk sahne denemesinde Kekil tiyatronun iksirini içti ve sonraki hayatının bir yolunu böylece seçti.

İlkokul son sınıftayken "Alparslan ve Diyojen" adlı oyunda da ufak bir rol aldı. Oynadığı her iki oyun kahvelerde halka da gösterildi. Tiyatronun izleyici üzerindeki etkisini deneyimleyen Kekil'in sanata bağı güçlendi.

Kekil'in gerek halk hikayelerini yüksek sesle okuması ve gerekse oynadığı oyunlar kendine güvenini artırdı. Daha da önemlisi edebiyat ve tiyatroyla tanıştı, benimsemişti. Genç yaşta sanatın güzellik duygumunu hissetti. Birçok başka çocuk da bu yaşta tiyatroyla tanışmıştı ancak kapalı kültürün katı zihinsel yapısında tiyatro kolay kolay yerleşememekteydi. Oysa Kekil'in ailesi, ailesinin tarihi, annesinin görmüş geçirmişliği, Kekil'in açık bir bilince sahip olmasını sağlamıştı. Sanat, ancak özgür bilinçlerde kök salabilir ve bu da Kekil'de vardı.

Aydınlık Öğretmen, Aydınlık Gelecek

Kekil'in ilkokulda karşılaştığı öğretmenler şefkatliydi. Özellikle Müdür Gurdal Özgürdal. Herkes tarafından sevilen, Karlıova'da efsane olmuş bir insandı. İyi geçinmediği insan yoktu. İlişkileri naifti, bilge bir tutumu vardı. Kekil'in örnek aldığı kişilerden biri oldu.

İlkokul çağında öğretmen, bilincin efendisi gibidir. Öğretmenin tutumu, önceliği, bakışı öğrencinin bilinç koşullarını tümünden etkiler. Bu tam bir belirleme değildir ama o kadar önemlidir ki, yetersiz bir öğretmenin elinde genç zihinler kurur kalır. Eğer ilkokulda aydınlık ve yetkin bir öğretmenle karşılaşılırsa, bilinç koşulları da değişime, gelişime uyarlı kurulur. Bu yüzden öğretmenlerin çocuklar üzerinde yaşamsal bir etkisi olduğu söylenebilir.

Gürdal Öğretmen aydınlık biridir, çocukların zihinlerinin duruluğuna, özgürlüğüne özen gösterir. Onların kendilerini geliştirmeleri için yol gösterir, yardım eder. Gerektiğinde ailelere karşı çıkararak bunu yapan biridir. Kekil ve arkadaşı Müslüm Yulaf'ı Erzurum öğretmen okuluna yönlendiren odur. O dönemde Karlıova'da ortaokul veya lise

yoktur. İlkokuldan sonra okumak için Erzurum en yakın, en kolay yoldur. Öğretmen okulları yatılıdır ve bu nedenle başka bir yere çocuğunu gönderecekler için büyük rahattır. Orada aç da kalmaz açık da kalmaz. Orada bakılacağına, korunacağına inanırlar.

Erzurum'daki Yatılı İlk Öğretmen Okulu da çevre kasaba ve köyler için böyle bir yerdir. Kekil'i oraya yönlendiren Gürdal Öğretmen, Kekil'in geleneksel olarak köyde çiftçilikle geçinen bir adam olması seçeneği yerine, öğretmen olarak hayatını sürdürme seçeneğini göstermiş, hatta buna zorlamıştır. Bu karar sadece Kekil'in değil, Kekille ilişkili herkesin, örneğin Olgun Şimşek'in hayatını da biçimlendirmiştir.

Yayla Zamanı

Gürdal Öğretmen Kekil'in önüne öğretmen okulu seçeneğini çıkarmasaydı, geleneksel bir hayatta Kekil yayla ve köy arasında ömür sürecekti. Kendi kendine yeten bir ekonomi, kendi kendine yeten bir kültür içinde hayat akıp gidecekti. Gerçi çiftçilik özellikle o zamanlar şenlikliydi. Yaz demek yayla zamanı demekti. Erkekler bir tören havasıyla yayla evlerine önden gider, evleri onarırlar, düzenlerlerdi.

Köyde kış durgunluğu biter yayla hazırlığı başlardı. Börekler çörekler pişirilir, öküzlerin boynuzları boyanır, taşınacak şeyler süslenirdi. Yaylaya otuz kırk kağı peş peşe dizilerek hareket ederdi. Yayla beş saatlik yoldu ama bu yolculuk büyük bir eğlenceye dönerdi. Kekil bu yolculuğu çok severdi.

Köylü hayatında yayla önemli bir yere sahipti. Taze otlaklarda hayvanlar güdülür, kışlık erzaklar biriktirilirdi. Yağlar, peynirler hazırlanır depo edilirdi. Mayıstan eylüle kadar yaylada kalınır, sonra köye dönülürdü.

Yayla evleri taşlardan yapılmıştı ama sonraları çadır kurmak da gelenek olmaya başladı. Herkesin hayvanı bulunurdu daha çok koyun yetiştirilirdi. Koyunları çocuklar otlatır, erkekler kışın hayvanların yiyeceği otu biçmek için köy çayırlarına inerlerdi. Çayırılar bitince bu kez buğday biçme başlardı.

Çiftçi ekonomisi zorlu ve bilinmezlerle doludur. Sermayesi toprak ve hayvan olan bu ekonomi doğanın öfkesine açıktır. Kuraklık, sel, fırtına ürünleri ve koyunları yok edebilir. Yoğun emek gerektirir. Uzun yaz günleri daha güneş doğmadan başlayan işler ancak akşam karanlığında sonlanabilir. Çiftçi ekonomisi bu yüzden oldukça ağır, oldukça zor bir yaşam gerektirir... Böyle bir ömürde bilime, sanata ayıracak zaman ve güç kolay bulunmaz.

Kekil ilkokulu bu hayat tarzı içinde geçirdi. Yazları yaylalara gitti, çobanlık yaptı. Bütün diğer çocuklar gibi sonbaharın gelmesini ipe çekmeye başladı. Sonbaharla birlikte okullar başlayacak ve okul, çalışmanın dışında bir rahatlıktı.

Kekil'in son sınıfında ailede yine tartışma başladı. Anne özellikle öğretmen okuluna gitmesi taraftarıydı. Ailesi Erzurum'daydı ve orayı biliyordu. Babasıysa oğlunun "imam" olmasını istiyordu. Dindar bir adamdı ve oğlunun "imam" olmasından gurur duyacaktı. Son sınıftayken müdürleri Müslüm ve Kekil'e, öğretmen lisesi sınavlarına katılmalarını sağlayacağını söyledi. Sınav zamanı da gelip Kekil'i tarladan alıp götürdü. Bu küçük yolculuk, Kekil'in kültür adamı yolculuğunun da ilk adımı oldu.

Kekil Sùnnet Oluyor

Kekil'in babası Resul, her kış annesine, amcasına sùrekli: "Allah izin verirse oğluma bu yaz sùnnet yapacam. " diye ballandıra ballandıra anlatıyordu. Kekil'in kirvesi de hazırđı. Seyit Dursun da kirveliğē istekliydi. O zaman sùnnetçi yoktu, sonbahara doğru Karlıova'ya çerçiciler gibi ellerinde çantayla köy köy dolaşır, sùnnet olacak çocukları sùnnet ederlerdi. Geleneklere göre sùnnet sırasında ortaya bir tepsi konurdu ve herkes oraya para atardı, sùnnetçiler de bu parayı alırdı, ayrıca ailelerden para almazlardı.

Kekil, her yaz sùnnet olacağına yönelik kaygı yaşıyordu. Ne zaman sùnnetçi görse kaçıp saklanıyordu ama babasının eli rahatlamadığından ilkokul boyunca sùnnet olamadı. Öğretmen okulunu kazandığı yıl amcasının oğlu Haydar'ın lokantasında çalışıyordu. O sırada üç dört sùnnetçi lokantaya geldi, yemek yediler. Haydar Kekil'e dedi ki, "Babana bakarsan sen hiç sùnnet olamayacaksın, bu sene öğretmen okuluna gideceksin, sùnnetsiz olma, orda seninle dalga geçerler, hazır annen baban da yayladayken gel seni sùnnet yaptıralım. " dedi. Kekil de kabul etti, kirvesi Dursun da Karlıova'daydı. O da olumlu buldu ve "Bu Resul'a kalırsa çocuk sùnnet olamayacak. " diye Haydar'ı destekledi. Akşam Haydar sùnnetçilere ziyafet verdi, Kirve'yi çağırđı ve birkaç insanı çağırıp sùnneti yaptırdı

Yaylaya haber gidince babası Resul Haydar'a küfürler etti, annesi ağlayıp çıkageldi. Haydar sesini çıkarmıyor mahzun mahzun duruyordu. Annesi Kekil'e gelip sarılıyor, onun yanından ayrılmıyordu. Resul biraz sakinleşince Haydar: "Amca, yarın çocuk okula gidecek, orada dalga geçerler, iyi ki yaptık. " deyip durumu anlattı. Babası keşke haber verseydiniz dediyse de duruma rıza gösterdi.

C- 20. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA BÜYÜMEK

İki kutuplu dünyada gerilim, her an alevlenecek nükleer silahlar üretmişti. 1962 yılında neredeyse nükleer başlıklı füzeler havalanacak, insan türünün dünyadaki varlığı son bulacaktı. Sermayeciliği savunan ülkelerin lideri Amerika Birleşik Devletleri'nin hemen yanı başında, Küba'da toplumcu bir düzen kurulmuştu. Amerika Birleşik Devletleri Küba'daki toplumcu düzeni ortadan kaldırmak için siyasi çalışmaların yanı sıra "Domuzlar Körfezi Çıkarması"yla büyük bir gerilimi başlattı. Toplumcu ülkelerin lideri Sovyetler Birliği Küba'ya yardım etmekten geri durmayınca yeni bir dünya savaşı bir füzenin ateşlenmesi kadar yakınlaşmıştı.

27 Mayıs Darbesi, sermayeci blokla ilişkilerde bir değişiklik yaratmamıştı. Kredi yardımları sürdüğü gibi Almanya ile yapılan anlaşma sonucu, Almanya'ya Türk işçilerinin gidebilmesinin yolu açılmıştı. Ancak sermayeci blok, serbest pazara çok önem verdiğiinden, askeri darbenin yönetimi sivillere devretmesi taleplerini artırmışlardı. Böylece yapılan 1961 seçimlerinde CHP, Demokrat Parti yerine kurulan Adalet Partisi'nden sadece iki puan fazla alabilmişti. Bu, orduda rahatsızlık yarattı. Özellikle 27 Mayısçıların tasfiye edilmeye başlamasıyla birlikte Talat Aydemir önderliğinde ordu içinde bir tepki hareketi başladı. Ülke içinde gerilim yeniden artıyordu. Buna karşın Türkiye tarihinin ilk koalisyon hükümeti de aynı dönemde kuruldu.

Karlıova bütün bu gerilim ve gelişmelerden uzakta, içe kapanık hayatını sürdürüyordu. Karlıovalı bir ilkokul öğrencisi olan Kekil, ömrünü değiştirecek bir sınava hazırlanıyordu.

Rus Yolundan Öğretmen Okuluna

Karlıova'nın bir köyünde ilkokula gitmesi bile sorun olan bir çocuğun öğretmen okuluna hazırlanması beklenecek bir durum değildi. Özel olarak bir etki olmadığı sürece bu türden bir sınavın kimse farkında bile değildi. Ama öğrencilerin yeteneklerini keşfetme bilgeliğinde olan Gürdal Öğretmen farkındaydı. Kekil ve Müslüm'ün ısrarla bu sınava katılmalarını sağladı. Her ikisi de yazılı sınavı kazandılar, öğretmenlerini haklı çıkardılar.

Ancak okula alınmaları için mülakat sınavını da geçmeleri gerekirdi. Mülakat sınavı da Erzurum'da yapılıyordu. Müslüm okulda başarılı, zeki bir öğrenciydi. Mülakatı kazanacağına olan inanç yüksekti. Ancak Kekil'in kazanacağına yönelik ailesinin böyle güçlü bir istek ve inancı yoktu. Sadece annesi bu konuda kararlı duruyordu.

O dönemde Karlıova'dan Erzurum'a haftada bir kez kamyon giderdi. İnsanlar, eşyalar hep bu kamyonla taşınırdı. Eylül'ün başında Kekil, babası, Sadık Yulaf, oğlu Müslüm Yulaf'la yürüyerek Karlıova'ya, oradan da kamyonla Erzurum'a yola çıktılar. Karlıova ile Erzurum arasındaki yol Rus işgali sırasında yapılan bir yoldu, bozuktu. Ama Kekil ilk kez Karlıova'nın dışına çıkıyordu, heyecanla baktı yamaçlara...

Erzurum'dan sonra okulun olduğu yere, Ilıca'ya otobüsle vardılar. Ilıca'dan Yavuz Selim İlköğretmen Okulu'na

bir saatlik yürüme mesafesi vardı. O dönemde okullara dolmuşlar çalışmıyordu. Yatılı okullar da şehirlerde değil, kırsalda, kasabalara uzak mesafelerde kuruluyordu.

Okula vardıklarında yığınla öğrenciyle karşılaştılar. Onlar da kayıt yaptırmaya gelmişti, kayıt tamamlandı, Ilıca'da bir otelde konakladılar. Kekil bu yeni yerleri ilgiyle izliyor, merakla çevresine bakıyordu ama yolda Müslüm'ün babası Sadık Yulaf'ın konuşmaları zihnini karıştırıyor, öfkelen-diriyordu.

Müslüm'ün babası askerliği çavuş olarak yapmıştı ve askerde okuma yazma öğrenmişti. Oğlu Müslüm'e daha okula gitmeden okuma yazma ve dört işlemi öğretmişti. Müslüm zekiydi ve okuma yazma bilerek başladığı ilkokulda Kekil'e göre daha başarılı da oldu.

Sadık amcasının yol boyunca babasına: "Senin bu oğlan sınavı kazanamaz, boşuna getirdin. " demesine dayanamıyor, öfkeden çıldırıyordu. Babası sakindi ve "Allah bilir" diye karşılık veriyordu. Bir hafta süren bu mülakat döneminde bu gerilim Kekil'i rahatını kaçırmıştı. Sadık amcanın kendisini aşağılamasından haz etmiyor, ancak elinden bir şey gelmiyordu. O dönemde küçüklerin büyükler karşısında zincir sallamaları pek olumlu karşılanmazdı. Kekil bunu bile bile Sadık amcasının karşısında zincir sallayıp duruyordu. Amcası kazanamaz dedikçe zinciri daha da hızlı sallıyordu.

Sonunda herkesi okul alanında topladılar. Bir öğretmen kürsüye çıktı ve kazananların adlarını okumaya başladı. İlk okunanlar arasında Müslüm vardı. Sadık amca mutluluktan uçuyordu. Kekil'in babasına dönüp: "Bak gördün mü?" diyordu.

Kekil'in adı bir türlü okunmuyor, Kekil giderek küçülüyor, babasının yüzü kararıyordu. Sonunda Kekil'in adı da okundu ve o an havaya sıçradı. Sanki herkes ona bakıyordu, sanki herkes onun kazandığını anlamıştı. Babası dualar okumaya başladı.

Kekil'in sınav dönemi yaşadıkları onun duygularını keskinleştirdi. Biri "yapamazsın" dediğinde hiç aldırma-maya, aklına koyduğu şeyleri yapmaya bayılır oldu. Öte yandan kimseyi aşağılamadı, aşağılamak isteyenlere engel oldu.

Kekil'den Kamil'e

Köye döndüklerinde herkes Kekil'le gurur duydu. Annesi de gurur duyuyordu hatta onun okuması için babasıyla mücadele bile etmişti ama çocuğunun evden ayrılacak olmasına dayanamıyordu. Bir hafta sonra Erzurum'a kesin kayıt için Kekil'le annesi geldi. Annesinin akrabalarında kalacaklardı. Annesi hüzünle sevinç arası duygulanımlarda dalgalanıyordu. Kekil'in de duyguları dalgalanmıştı. Henüz ilkokulu bitirmiş bir çocuktuktu. Anneden ayrılacak yaş bu yaş değildi ve kendi başına yaşaması gerekecekti, annesini babasını uzun süre göremeyecekti.

Erzurum'a gece vardılar. Kekil daha önce bir şehri elektrik ışıklarıyla görmemişti. Sanki gökteki yıldızlar Erzurum'a düşmüştü, heyecanlandı. Annesinin akrabalarında kalacaklardı. Kısa zamanda birçok yenilik üst üste gelmişti, sindirmesi kolay değildi.

Anne tarafındaki akrabalar Kekil'in sınavı kazanmasına çok sevindiler. Onunla gurur duydular. Okumaya eğilimli bir aileydi, bu yüzden okumanın değerini biliyorlardı.

Teyzesi Hayriye Bağrıyanık'ın yanına hafta sonları evci çıkmasını, kendinde kalmasını istedi. Bu şefkat Kekil'e güven verdi. Erzurum'da arka çıkacak insanları vardı.

Annesinin amcası Hulis'in evinde büyük bir masa etrafında Erzurum'daki aile toplanıp birlikte yemek yemişlerdi. Daha önce hiç masada yemek yememişti; elini nereye koyacağını, yemeği nasıl yiyeceğini şaşırmıştı. Herkesin ayrı tabağı, çatalı ve kaşığı vardı.

Annesinin amcasının kızı Gönül öğretmendi ve Kekil'in sıkıldığını anladı, onu rahatlatmak istedi. Gelip saçını okşadı ve "Yemek her yerde yemek. " dedi. Kekil rahatladı. Masada hem yemek yeniyor hem sohbet ediliyordu. Sohbet arasında büyük amca, Kekil'in annesine: "Senin bu oğlanın adı ne?" diye sordu. Daha annesi ağzını açmadan Kekil, "Kekıl" diye söyledi. İsmi köyündekiler gibi o da "Kekıl" olarak telaffuz etmişti. Büyük amca "Bizim dilimiz buna dönmez. Biz bu çocuğa bundan sonra Kamil diyeyim. " dedi. Ardından "Al bu da okul harçlığın. " diye Kekil'in cebine otuz beş kuruş sıkıştırdı.

Kekil, ömrünün geri kalanında gerektiğinde "Kamil" olarak insanlara kendini tanıtıyor, onların öyle seslenmesinden rahatsız olmuyordu. Bazen bu iki isimlilik karışıklığa neden olsa da bunu Kekil kabullendi. Özellikle Anadolu'nun batısında öğretmen olarak çalıştığında herkesin bildiği "Kamil"i kullanmaktan çekinmedi. Resmi işlemler ve elbette yakınları ona Kekil demeyi sürdürdü.

Tommiks Teksas

Kekil yatılı okulda okuyacaktı, dolayısıyla annesi onu teslim edip dönecekti. Ancak bu dönüş her ikisi içinde de-

rin bir yıkım oldu. Annesi bir anlamda kendi isteğiyle gönderdiği okulun kapısından dönerken pişmanlıklar yaşıyor, oğlundan ayrılmanın acısında kıvranıyordu.

Kekil için bu annesiyle ilgili ikinci büyük sarsıntıydı. Memeden ayrılma süreci de büyük bir yoksunluk ve mutsuzluk yaratmıştı, okula terk edilmek de... Annesinin arkasından bakarken "Ben bu okulu okumayacağım. " diye geçirip durdu içinden. "Ben bu okulu okumayacağım. " Daha başlamadan okuldan kaçmanın, bırakmanın yollarını arıyordu.

Okulu eski Pulur Köy Enstitüsü'ydü. Köy enstitüleri kapatıldıktan sonra adı Yavuz Selim İlköğretmen Okulu konmuştu. Cumhuriyet devriminin toplumu dönüştürmeye yönelik en önemli ve güçlü projesi olan "köy enstitüleri" ikinci dünya savaşının sonunda, bağımsızlık için sermayecilere bağımlı olmayı tercih eden yöneticilerce dönüştürülmüştü. Köy enstitüleri toplumcu düzenleri ve eğitim sistemini çağırıyordu.

Kekil Şimşek ve Müslüm Yulaf öğretmen okulundalar

Ancak okulun adı değışse de binaları, işletim sistemi ve toprakları aynıydı. Okulun bir döner sermayesi vardı. Çok geniş arazilere sahipti. Tarlası, tavlası (hayvanları) olan bir okuldu. Okulun içinde bütün köy enstitülerini temsilen binalar yapılmıştı. Ülkenin her yöresindeki enstitülerden öğrenciler gelip kendi binalarını yapmışlardı. Diğer enstitülerin adları duvara kitabe gibi yerleştirilmişti. Ilıca'ya uzaktı, yerleşim yerlerine uzaktı, özerk bir yerdi.

Okulun bütün öğrencileri yatılıydı. Ancak Kekil'in ikinci yılında kız öğrenciler de yatılı olarak alınmaya başlandı. Bu dönüşüm biraz da 1961 anayasasının getirdiği özgürlükçü iklimle ilgiliydi. Yine köy enstitüsünde olduğu gibi öğretmen okulu olduğunda da çamaşır, elbise, kitap, defter okul tarafından veriliyordu. Annesinin deyişyle "leyli mektep"ti... Ailelere fazla zorluğu yoktu.

Kekil'in okula başladığı ilk yılın açılış konuşmasında müdür: "Bu sene kayıтта isimlerinizi kurşun kalemle yazdık, çalışmayanların adını silip evine göndereceğiz. " dedi. Kekil için bu okulu bırakmak açısından hoş bir haberdi. Daha duyar duymaz yüzü gülmeye başladı. Birinci yıl çalışmayacak ve okuldan kaydı silinecek, ailesine dönebilecekti. Daha şimdiden onları çok özlemişti. Her gece ağlıyordu, küçücük bir çocuk için yatakhanelerdeki arkadaşları yeterli değildi.

Çalışma zamanlarında herkes harıl harıl derslerle uğraşırken o rastlantıyla karşılaştığı çizgi romanları okuyordu. Arkadaşlarından buluyor veya çizgi romanların satıldığı sokak pazarlarından alıyordu. O dönem kızlar fotoroman, erkekler çizgi roman okurdu. Özellikle İtalyan çizgi romanları Türk gençlerinin tutkunu olduğu hikayelerdi. Resimli olmaları kolay okunmasını sağlıyor, serüvenler gençlerin ilgisini çekiyordu. Kekil özellikle Tommiks Teksas okurdu.

Yıl sonunda beklediği gibi bütün notları kırıkta ve sınıfta kaldı. Umuyordu ki köyüne dönecek ve bir daha gelmeyecekti. Köye döndüklerinde sınıfta kalmasına ailesi üzüldü. Üstelik Müslüm sınıfını geçmişti ve aile için bu durum daha da incitici oldu. Kekil ailesine artık okula gidemeyeceğini çünkü sınıfta kalanların okula alınmadığını söyledi. Ailesi üzülse de onun keyfi yerindeydi. Ancak babası durumu araştırdı ve böyle bir şeyin olmadığını öğrendi. Atılmak için iki yıl üst üste kalmanın gerektiği bildirilmiştii ona. Bu haber Kekil'i derinden etkiledi. Bir yıl daha ailesinden uzak kalacaktı.

Kekil istemeye istemeye eylülde okuluna döndü. Bütün arkadaşları ikinci sınıfa geçmişti ama o yeni gelenlerle okumak zorundaydı. Yeni gelenlerle kaynaşamadığı için teneffüslerde hep eski arkadaşlarının yanına gidiyordu. Yine derslerle ilgisi yoktu, yine ders zamanı Tommiks okuyordu. Sosyal bilgiler öğretmeni güzel bir kadındı. Bütün öğrenciler gibi Kekil de ona aşıkta, onun derslerini dikkatli dinliyor, hevesle giriyordu. Diğer derslerde yine yılgın, yine umarsızdı. Teneffüsle birlikte hemen ikinci sınıfların yanına koşuyordu.

Bir gün eski sınıfına, yani ikinci sınıfa gittiğinde Müslüm onu tersledi: "Sen bu sınıfa ne gelip duruyorsun, sen sınıfta kalmadın mı?" dedi. Herhangi birinin demesi bile Kekil'i derinden etkileyebilecek bu tavrı köylüsü Müslüm'ün göstermesi hem Kekil'de şaşkınlık yarattı hem de onu kökten sarstı. Hırslandı. Çizgi romanları bir kenara bırakıp derslerine çalışmaya başladı ve bir daha sınıfta kalmadan okulu bitirdi.

Elbette bu direncinde evci çıkmasının ve annesinin akrabalarının desteği de vardı. Özellikle teyzesi Hayriye ve

teyzesinin oğlu Naci Bağrıyanık ve yaşıtı olan Necati Bağrıyanık etkiliydi. Hem aile hasretini azaltıyorlardı hem de değişiklik okul hayatını çekilebilir kılıyordu.

Bir olumsuzluk, yani Müslüm'ün kaptığı Kekil'in hayatını olumlu bir yöne itmişti. Bu yüzden Kekil olumsuzluklara büyük tepkiler vermemeyi öğrendi. Sorunlardan kaçmak yerine sorunlarla baş etmenin bir yolunun bulunacağını deneyimledi. Sonradan bu tutum onun en belirgin kişilik özelliklerinden biri haline gelecekti.

Öğretmen okulu köy enstitülerin geleneğini taşıyordu, disiplinliydi. Her öğrenciyi geleceğin aydınlık yüzü, köyleri dönüştürecek bir öncü gibi görüyor, yetiştiriyorlardı. En küçük hatada "Sen öğretmen olacaksın bak, dikkat et." diye uyarı geliyordu. Özenli yetiştirmenin bir karşılığı olarak da sınavlar ağırdı. Derslerinden önce yazılı sınav olur, sonra sözlü sınava alınırldı. Öğrenciler zorlandığında, öğretmenler onlara bir şans daha verip yaza doğru "kurtarma sınavı" yaparlardı. Okulun son yılında "bitirme sınavı" vardı. Ağır bir sınavdı ve sadece yazılı olurdu. Onu geçemeyenler "ikmale" kalır, eylülde tekrar sınava girebilirlerdi.

Köy enstitüsünün kalma bir gelenek olarak dersler bitince "yaz çalışması" başlardı. Öğrenciler hemen eve gidemezlerdi, onun yerine on beş gün boyunca okula ait tarlalarda çalışırlar, marangozluk işleri yaparlar, arıcılıkla, tavukçuluk gibi tarım çalışmalarına katılır, çağdaş yöntemleri öğrenirlerdi.

Her şey tamamlanınca köylerine dönme olanağı olurdu. Yorucu, heyecanlı ve uzun bir yolculuktu. Önce kamyon veya otobüsle Erzurum'a, oradan Çat'a, Çat'tan da yaya olarak babasının bir dostunun bulunduğu Tuzluca köyüne gelirlerdi. Arada gecemeleri de gerekirdi. Ke-

kil'in babası öğretmen okulundan gelen Karlıovalı gençleri Tuzluca köyünde karşılar, onlara eşlik ederdi.

Kimi zaman tehlikeler yaşarlardı. Bir yaz dönüşü Tuzluca köyünden Karlıova'ya gidiyorlardı. O yıl çok kar yağmıştı ve dereler coşmuştu. Üç arkadaş bavullarını sırtlarına bağlayıp ele ele tutuşup karşıya geçmeye çalışırken ayakları kayar ve Şükrü suya kapılır. Kekil ve Melikşah güçlükle Şükrü'yü kurtarabilmişti. Şükrü kurtulduktan sonra uzun süre ağladı, arkadaşları sağlığıyla ilgili kuşku duyuyordu ama o sırtındaki bavulda bulunan şekerle ağladığını söyledi. Köyü götürmek için şeker almış ancak su şekeri eritip bitirmişti. O dönemde şeker önemliydi ve özellikle de Erzurum şekeri diye bilinen şeker çay severler için çok değerliydi.

Okuldan eve gelmek bu kadar zor, bu kadar tehlikeli olmasına karşın Kekil yazı ipe çekiyordu. Her yolculuk Kekil'i olgunlaştırıyor, özgüven kazandırıyordu. Bu yollarda Kekil sırtında bavul yerine kendi yazgısını taşıyordu.

Fotoğraf Makinası

1960'larda fotoğraf makinası sahibi olan azdı. Her kasabada, her mahallede fotoğrafçılar vardı, insanlar fotoğraf çekirmek istediklerinde oraya gider, fotoğraf çektirirlerdi. Makine sahibi olmak lüks sayılırdı. Ancak fotoğraf makinası çok sevimliydi. Kadrajdan dünyaya bakmak Kekil'in çok ilgisini çekiyordu. Arkadaşlarında gördüğü makinaları inceliyor, bir makine sahibi olmanın yolunu arıyordu. Sonunda harçlığını biriktirdi, bir yolunu buldu ve fotoğraf makinasına kavuştu.

Makina bir kültür de istiyordu, film alacak, onu ma-

kinaya yerleştirecek, çıkaracak, sonra fotoğrafçılara götürüp tab ettirecekti. Bunlar alışkanlık isteyen, özen isteyen işlerdi. Okul bitmek üzereydi, aldığı makinasına çok alışmadan tatil geldi. Bu kez köyüne büyük heyecanla dönüyordu. Annesinin, babasının herkesin fotoğrafını çekecekti.

Kekil Şimşek'in makinasıyla çektiği ilk fotoğraf, babası ve okul arkadaşları

Kekil ve arkadaşları bavullarını toplayıp yola düştüler. Çat'a geldiklerinde babası onları karşıladı. Kekil fotoğraf çekmek için sabırsızlanıyordu. Çat'tan Karlıova'ya yürüyerek üç günde gidilebiliyordu. Uzun süre yürüdükten sonra dinlenmek için oturdular. Kekil de heyecanla çıkarıp babası ve arkadaşlarının fotoğrafını çekti. Çok heyecanlıydı çünkü bu onun ilk fotoğrafıydı. Daha sonra annesinin ve köyün resimlerini de çekti. Erzurum'a dönmeye, tab ettirip fotoğraflara bakmaya can atıyordu. Döndüğünde ilk iş olarak fotoğrafçıya gitti filmi verdi. Birkaç gün sonra fotoğ-

rafları almaya gelince yıkıldı. Sadece ilk fotoğraf sağlamdı, makinaya ışık sızmış ve geri kalan fotoğraflar yanmıştı.

Bu olay Kekil'i derinden sarstı. Zaman akıp gitmişti, onu bir kağıdın üzerine sabitleyemiş, sanki geçmiş elinden uçup gitmişti. Okuldayken ailesinin, köyünün özlemi-ni giderecek, dolabına fotoğrafları dizecekti.

Bu duygusal iklim Kekil'in geleceğini etkiledi. Olanağı oldukça fotoğraf çekmeye, özellikle de yaşlıların fotoğra-fını çekmeye özen gösterir oldu.

Ölümle Apansız Yüzleşme

Kekil, okul hayatı boyunca iki ayrı dünya arasında gi-dip geliyordu. Yazları köye dönüyor, köyün kapalı kültürü ve davranış kalıpları arasında rençperlik yapıyordu. Okula döndüğünde çağdaş kültürün bilgileriyle yoğruluyordu. Ayrılıklar dışında önemli bir üzüntü kaynağı yoktu. Ölüm hakkında hiç düşünmemişti. Ancak ikinci sınıftayken bir arkadaşı beden eğitim dersinde fenalaştı. Apantisiti pat-layan genç kurtarılamadı.

Bu apansız gelen ölüm Kekil ve bütün okulu sarstı. Müdür başta olmak üzere bütün arkadaşları cenazesi için arabayla Şenkaya'ya gittiler. Tören derin bir hüznün içinde gerçekleşti.

Aynı yıl amcasının oğlu İskender de ölmüştü. Ancak bu ölümü Kekil'den saklamışlar, haber yollamamışlardı. Köye döndüğünde öğrendi. Her iki genç ölüm Kekil'i bir duygu karmaşasına sürükledi.

Okulda ölen arkadaşı Kekil'e çok benziyordu, bu yüz-den bazen bu ölümü Kekil kendi ölümü gibi düşünüyor-du. Annesi de o çocuğu görmüştü. Hem Kekil'in amcaoğ-

lunun ölümü hem de Kekil'in arkadaşının ölümü, Fikriye'yi çok etkiledi. Oğlunu kaybetme korkusu yüreğini eziyor, durduk yere Kekil'e sarılıp ağlıyordu.

Kekil o yıl, hayatın gelip geçiciliği üzerine düşünmeye başladı. Neyin öncelikli olduğu, neyin ne kadar değerli olduğunun farkına varmaya başladı. Her acı gibi, ölüm acısı da insanı olgunlaştırıyordu.

Kurtlu Ispanak

Yatılı okullarda yemek çok önemli bir yer tutar. Zaman zaman yemek pişirenlerin dikkatsizliği yüzünden yemekte olmaması gereken şeyler çıkar, öğrenciler büyük tepki gösterirlerdi. Öğrencilerin tepki göstermesine yönelik köy enstitüsünden gelen bir gelenek vardı. Köy enstitülerinde çocuklar hafta sonları yapılan formlarda öğretmenlerini ve okuldaki işleri eleştirirlerdi. Artık o uygulama yoktu ama öğrencilerin bazı konulardaki tepkileri olağanlaşarak kuşaktan kuşağa aktarılmıştı. Oysa artık okullar öğretmen okuluydu ve disiplin çok önemseniyordu.

Bir gün ıspanak yemeğinden kurt çıktı. Herkes bir anda karavana kaldırdı. Masaya, metal bardaklara vurmayla başladılar. Müdür geldi ve durumu idare eden bir konuşma yaptı. Aşçıların böyle hatalar yapabileceğini, idare etmek gerektiğini anlattı. Tepki bir süre daha sürdükten sonra bitti.

O gece uyurken Kekil'i biri uyandırdı. Kekil uyku sarhoşluğunda bir şey anlamadı, sonra diğer çocuklarla birlikte idareye götürüldüler. Yemekhanedeki tepkilerinin karşılığında gece cezalandırıldılar ve dayak yediler. Yemeği yiyememişlerdi ama dayağı sağlam yemişlerdi.

Okuldaki disiplin sadece okul yönetimi tarafından

sağlanmıyordu. Bir hiyerarşı vardı. Altıncı sınıflar, neredeyse ğretmen sayılıyor ve herkes onlara saygı gösterip selam veriyordu. Onlar da kendilerinde öğretmenlik sorumluluğu duyuyorlardı. Geceleri yatakhaneleri dolaşıyor, küçüklerin sorunlarıyla ilgileniyorlardı.

Kekil şimşek, okul arkadaşlarıyla ağaç dikeyor.

Sınıflar kendi içinde birlik olurdu. Kendi içinde dayanışma gösterirdi. Hatta neredeyse suçu bile kendi ilerine kapanık işlerlerdi. Banyo saatleri de buna göre ayarlanmıştı. Bu yüzden her sınıfta sigara içenler birlikte içerler, güvenliklerini sınıf arkadaşları sağlar, öğretmenlerin yahut büyük abilerin gelip gelmediğini kontrol için bekçilik ederlerdi.

Takım Elbise

Köy enstitülerin geleneklerinden biri öğrencilerin giysilerini okulun karşılamasıydı. Köy enstitüleri sistemi kapatılsa da yerini alan yatılı öğretmen okullarında bu gelenek devam ediyordu. Öğrencilere her yıl yeni bir takım elbise, ikinci ve beşinci sınıfta pardösü verilirdi.

Kekil hayatında takım elbise görmemişti. Birinci sınıftayken arkadaşlarıyla terzihaneye çağrıldı. Provası alındı ve elbisesi dikildi. Kekil ilk kez takım elbisesi giydiğinde büyük bir sevinç yaşadı. Ne var ki takılıp düşünce dizi kandı, pantolonu yırtıldı.

Başladı ağlamaya. Daha yeni kavuştuğu takım elbisesinin pantolonunu yırtmıştı. Bir daha pantolonu alamayacağını düşünüyor, kahroluyordu. Ağladığını gören bir öğretmen durumu anlayınca Kekil'i terzihaneye götürdü. Baş terzi Kekil'in başını okşayıp "Hiç merak etme, yenisini dikerim. " dedi. Kekil'in acısı kederi o anda bitti. İki gün sonra da yeni pantolonuna kavuştu.

Kekil'in sadece elbisesi değişmiyordu, kültürü de değişiyordu. O, doğduğu köyün kültürünün dışında bir bilince sahipti artık. Takım elbise öğretmenliğinin de simgesiydi. Yeni hayatının, yeni kişiliğinin, bu yüzden emekli olana kadar takım elbiseye ilgi duydu, özenle giydi.

Ben Bildiğimi Yaparım

Kekil ve babası yazın Akif Ağa'nın çayırında ot biçiyorlardı. Akif Ağa atıyla geldi. Resul'le selamlaşıp konuştular. Sonra Akif Ağa'nın dikkatini Kekil çekti: "Bu çocuk kim?" diye sordu. Resul, "Oğlum, öğretmen okulunda okuyor. " deyince Akif Ağa bir süre durdu. Sonra da: "Bu çocukları

niye okula gönderiyorsunuz, öğretmen olacak da ne olacak?" diye sesini yükseltti. "Sonra bu bizim koyunlara kuzulara kim bakacak, otları kim biçim toplayacak? Yapmayın böyle..." deyip vedalaşıp gitti.

Kekil çok öfkelenmişti, bir şey söylemek istiyordu ama uygun değildi. Resul önce Kekil'e baktı, sonra Resul ağa uzaklaştıktan sonra dedi ki: "Ey Akif Ağa, sen ne dersen de, ben bildiğimi yaparım. "

Kekil okumanın nasıl bir dönüştürücü olduğunu Akif Ağa'nın öfkesinden anlamıştı. Karşılaşacağı güçlükleri de onun kişiliğinde hissetmişti.

Öğretmenden Kendi Parasını Dilenme

Köy enstitülerinden arta kalan bir gelenek de sınıf öğretmenin göreviydi. Çocukların her şeyiyle ilgilenirdi. Ailelerinden gelen paralar öğretmende dururdu. Öğrenciler kendi paralarını gelip öğretmenlerinden isterlerdi. Böylece savurganlığın önüne geçilebiliyordu. İktisadi deneyimi olmayan çocukların, ailelerin zor bela birikip gönderdiği birikimlerini çarçur etmesi engelleniyordu.

Kekil'in sınıf öğretmeni, aynı zamanda beden eğitimi öğretmeni, Mehmet Öğretmen'di. Cuma akşamları yanlarına elinde bir defterle gelir, hafta sonu dışarı çıkacaklara para isteyip istemediklerini sorardı. Gereğinden fazla para isteyenlere kızar, bazen de döverdi. Ardından da gönülleri almak için onlara kaval çalardı. Karışık duygulara sahip bir kişilikti.

Kekil gerektiğinden fazla para istememeye özen gösteriyordu. Bu iktisadi eğitim Kekil'in tutumlu olmasını da sağlamıştı. Parası kadar yaşamasını öğrenmişti.

Yeni Sinemacı

Okulda demokrasiye alıştırmak için temsilci seçimleri olurdu. Adaylar propaganda yarlar, birbirleriyle yarışarlardı. Heyecanlı bir süreçti bu. Seçimler oldukça çekişmeliydi. Okul aynı zamanda iktisadi bir kuruluş ve büyük bir organizasyondur. Bu yüzden birçok işi öğrenciler sürdürüyordu. Örneğin yemekhane başkanı seçilirdi. Başkan görevli öğrencilerin listesini yapardı. Onlar yemekhanede yardımcı olurlardı. Sebze ayıklar, soğan soyarlar, pirinç secerlerdi. Öğretmen ve öğrencilerin yemekleri aynıydı ama farklı yerlerde yerlerdi. Öğretmenlere yemekhane görevlileri servis yapardı. Öğrencilere kendi aralarından biri yemeği koyardı. Genelde kuru fasulye, pirinç pilavı ve üzüm hoşafı olurdu. Masaya tencerelerle getirilir ve tabaklara konurdu. Yemeği koyan öğrenci, varsa kuru fasulyenin içindeki et parçasını alma hakkına sahipti.

Kekil Şimşek tiyatro topluluğundaki arkadaşlarıyla

Kekil beşinci sınıfta sinemanın sorumluluğunu üstlendi. Her köy enstitüsünde bir sinema salonu bulunurdu. Öğretmen okulu döneminde de bu salonda sinema veya tiyatro oynatılırdı. Kekil'in sahne sanatlarına çocukluğundan ilgisi vardı. İlkokulda da tiyatro oynamış ve zevk almıştı. Bu sorumluluk onun için bir nimetti.

Kekil bir yıl boyunca hafta sonları sinema oynattı. Sinemanın bir ücreti vardı ama yoksul öğrenciler için Kızılay kolu aracılığıyla ücretsiz izletebiliyordu. Aynı yıl salonda tiyatro oyunları da sahneledi. Kekil kendine uygun bir yer bulmuştu, okulu daha çok seviyordu.

Bu bir yıl Kekil'in tiyatroya ve sinemaya bağlılığını geliştirdi. Ömrünün geri kalanında bu iki sanata yakın buldu kendini. Her olanak bulduğunda özellikle tiyatroya gidiyordu, varsa çalışmalarına katılır oldu. Sinema sevgisini ise oğlu Olgun Şimşek sürdürecekti.

Pardösü Başkaldırısı

Yatılı öğretmen okullarında ikinci ve beşinci sınıflarda öğrencilere pardösü dağıtılırdı. Kekil beşinci sınıf olduğunda dağıtılan pardösüleri arkadaşlarıyla beğenmediler. Rengi ve kumaşı hoşlarına gitmemişti. Beşinci sınıflar birleşip protesto ettiler.

Kekil dahil protestocuların önderleri idareye çağrıldılar ve önce nasihat ve azar işittiler, son olarak da dayak yediler.

Dayak yemelerine karşın pişmanlık duymamışlardı. Beşinci sınıfta kendilerine güvenen delikanlılardı. Sigara

başta olmak üzere birçok kuralı çiğniyorlardı. Yakın dostluklar kurmuşlardı.

Kekil'in en yakın arkadaşı Davut Kılıç ve Nurulah Öz'dü. Daha birinci sınıftan başlayarak uyumlu bir arkadaşlık kurmuşlardı. Hep aynı masada yemek yerlerdi. Yatakları yan yanaydı, sırdaştlar.

Davut bando takımındaydı. On dokuz mayıs hareketleri için Erzurum'da stadyumda provalar yapılırdı. Kekil on dokuz mayıs hareketleri için özel hazırlanmış atlet ve şortla gidiyordu. Davut'un pantolonu vardı. Kekil sigarasını stadyuma götürmekte zorlanıyordu. Bir gün cebine koysun diye sigara ve çakmağını Davut'a verdi. Rastlantı aynı anda beden eğitim öğretmeni Davut'u kürsüye çağırdı. Aceleyle yürüyen Davut'un cebinden sigara ve çakmak düşüverdi. Herkesin yüreği ağzına geldi, bu durum hepsini etkileyebilirdi.

Ancak öğretmen, Davut'un cebinden sigara ve çakmağın düştüğünü görmemişti. Davut öğretmeniyle konuşup dönerken el çabukluğuyla çakmağı ve sigarayı alıp cebine yerleştirdi. Davut sigara içmiyordu ve yakalansaydı ağır ceza alacaktı.

Kekil Davut'un böyle bir ceza almasına neden olabileceğini düşündükçe kendini suçladı. Bu olaydan sonra kimseye yük olmamaya, sevdiklerini zor durumda bırakacak davranışlardan uzak durmaya özen gösterdi.

Mavzer Gölgesinde Sigara Keyfi

Kekil genç bir delikanlıydı, öğretmen adayıydı ve köyünde saygı görüyordu. Öğretmenliğe bir yılı kalmıştı, kendine güveni güçlüydü, sigarasını güvenle üflüyordu.

Ancak ailesinin yanında sigara içemezdi, babasından sigara isteyemezdi. Henüz para da kazanamıyordu.

Yaylaya gitmesi gereken Kekil, yarı yolda Sakaveran gölünün hemen altındaki kaynaktan su içip dinlenmeye karar verdi. Çeşmenin başında bir adam oturuyordu. Adam, alışagelmiş insanlara benzemiyordu; duruşu, bakışı farklıydı. Atı biraz ilerde otluyordu, Kekil'in gözü yerdeki mavzere takıldı, adamın silahı vardı. Tedirgin oldu ama belli etmedi, selam verdi ve suya yöneldi. Suyu içip kenara oturdu. Uzun süre sigara içmediği için gözü adamın tütün tabakasına takıldı.

İçinden hemen tabakaya uzanıp bir sigara sarmak geliyordu ama öte yandan adam pek tekin biri değildi. Belki teklif eder diye düşündü ama adamın umurunda değildi. Cesaretini toplayıp, "Tütünüz varsa bir tane sarabilir miyim?" dedi. Adam Kekil'e bir süre sertçe baktı ve "Sen keyifçi misin?" diye sordu. "Gerçekten sigara içiyor musun?" diye ekledi. Ses tonu giderek yükseliyordu. "İki şey istiyorum." diye sözünü sürdürdü. "Eğer tabakan ve çakmağın varsa sana sigara vereceğim, yoksa burada dayağı yiyeceksin..."

Kekil biraz titreyerek tabakasını ve çakmağını çıkarıp adama uzattı. Adam gülümsedi ve atın terkisinde tütün kesesindeki tütünden tabakasını doldurabileceğini söyledi. Kekil işini bitirdiğinde adam ayağı kalkmıştı. Silahını aldı, atına bindi ve "Beni hiç görmedin delikanlı." dedi ve atını kamçıladi. Uzaklaşırken geri dönüp "Beni görmek beladır, beni unut..." diye bağırdı.

Kekil atın arkasından bakakaldı. At gözden kayboluncaya kadar izledi. Çocukluğundan beri duyduğu eşkıyalar dan biriyle karşılaşmıştı. Bu eşkıyalar çoğunlukla namus veya kan davası yüzünden dağlara çıkardı. Bir eşkıyanın

öfkesini üzerine çekmenin bedelini bilen Kekil, ürperdi. Sonra sudan bir yudum daha için yola koyuldu.

Kekil bu olayı hiç kimseye anlatmadı ama üzerinde düşündü. Olayı anlatmayınca sanki yokmuş gibi oluyordu. Ara sıra aklına gelince şaşırıyordu. Demek ki anımsanmayan bir şey aslında yoktu. Bu yüzden bir yandan anımsanacak işler yapmaya özen gösterdi bir yandan da her şeyi herkese anlatmamaya karar verdi.

Varto'da Deprem

Kekil Varto depremine mısır tarlasında yakalanır. Gündüz, öğle sularıdır ve etraftan tezek toplayıp ateş yakmaya, mısır pişirip yemeye niyetlidir. Tam o sırada büyük bir gürültüyle yer sarsılır. Etrafı toz duman kaplar, yer yarılır. Aklına köyü gelir, köyüne baktığında orada büyük bir toz bulutu görür.

Hemen köye yönelir, nefes nefese evlerine vardığında herkesin dışarıya çıktığını, bağışarak konuştuklarını görür. Evler sağlamdır, önemli bir yıkım olmamıştır, Kekil'in korktuğu başına gelmemiştir. Ancak babası evden çıkmamaya kararlıdır. Bütün çağrılara rağmen çıkmaz ve der ki: "Canımı alacaksa Allah dışarıda da alır. " Resul inançlıdır ve bu kararının kaynağı inancıdır. Ancak ertesi gün ot biçmeye gittiğinde bir artçı daha olur ve Resul'un evinin duvarlarında yıkım olur. O gün Resul inancına karşın içeri girmedi, diğlerleriyle kaldı.

Akşama doğru Varto ve köylerinde büyük hasar olduğu ve çok can kaybı yaşandığı haberleri gelir. Orada öylece duramayacaklardır, köydeki arkadaşlarıyla toplaşıp yardıma giderler. Varto'nun Ömeran köyüne gelirler. Korkunç bir manzara vardır, bütün evler yıkılmış, yer çatlamış çamur sular etrafa yayılmıştır. Enkaz altındakileri çıkarma-

ya çalışanlara yardımcı olurlar. Ölenlerin çoğu yaşlı insanlardır.

Ertesi gün bir artçı daha yaşanır. Bu depremde Karlıova'da yıkılmalar yaşanır. Artık kimse evinde uyuyamaz. Evler güvensizdir. Yaz olduğu için dışarıda yatarlar. Sonra çadır yardımı gelir ve çadırda kalmaya başlanır.

Köye gelen yardım, herkesi şaşırttı. Daha önce görmedikleri yiyecek, giyecek koli koli geldi. Önce sevinçle karşılanırsa da daha sonra bu yiyeceklerde "domuz sütü ya da yağı" olduğu dedikodusu yayıldı. Kimse yememeye başladı. Daha sonra kim oldukları belli olmayan insanlar bu yardım malzemelerini satın almaya başladılar. Anlatılanlara göre o kadar çok yardım gelmiş ki, halka dağıtılanlar onun küçük bir parçasıydı. Yardımları yetkili kişilerden bazıları kendilerine ayırmış, söylenene göre onları satarak zengin olmuşlardı.

Kekil okula gittiğinde herkes onu görünce sevinip sarılır. O zamanlar iletişim olanakları yoktur, depremde Kekil'in öldüğü varsayılmış, böyle bir dedikodu yayılmıştır. Ancak bu durum Kekil'de bir karmaşa yaratır. Doğumu bir deprem zamanındadır ve depremle ilgili bir yazgısı olacağından kuşkulandır. Öte yandan çevresinin kendisini gördüğünde sevinmesinden onurlanır, yaşama sevinci duyar.

Yer Altında Bir Anadolu

Cumhuriyetle birlikte Türk edebiyatında köye yönelim başlamış, özellikle köy enstitülü yazarlar birçok ürün vermişti. Her köy enstitüsünde kütüphane vardı ve köy enstitülü yazarların kitapları da bulunurdu. Elbette yeni yayınlara ulaşmak pek mümkün olmuyordu. Kekil, Erzurum'a gelişinin ikinci yılından itibaren Atlas Kırtasiye diye

bilinen bir kitapçı vardı, oraya gitmeyi alışkanlık haline getirmişti. Oraya uğrar, kitapları karıştırırdı. Sevdiği kitapları, dergileri alır götürürdü.

O yıllarda Varlık yayınlarının cep kitapları meşhurdu. Her uğradığında mutlaka kitap alır, akşama arkadaşlarıyla okurlardı.

Bir yandan da Türkçe öğretmenleri Sait Çiltaş ne alıyor, ne okuyor diye takip ederlerdi. Sait öğretmenlerine çok saygı duyarlardı. Bir süre sonra Sait öğretmen “komünist” diye başka bir okula sürüldü.

1960’ların ortalarından sonra “komünizm” lafı ülkenin her yerinde dolaşır olmuştu. Kekil de bu lafı Sait öğretmenin sürgünüyle öğrendi. Ancak okulda da fısıldaşmalar, öğrenciler arasında gruplaşmalar başlamıştı. Sağcılıktan, solculuktan söz etmeye başlamışlardı. Kekil bu fısıldaşmaları dinliyor ama çok yakın durmuyordu.

Okulun son yılında Kekil, Atlas Kırtasiye’de bir köy enstitülü yazar olan Mahmut Makal’ın “Yer altında Bir Anadolu” kitabıyla karşılaştı. Daha önce okuduğu hiçbir kitap onu bu denli sarsmamıştı. Kar altında kalan evleri, köy kültürünü anlatan bu kitapta Kekil kendini bulmuştu. Makal’ın akıcı dili de onu etkilemiş, okumamaya doymamıştı.

Gerek Sait öğretmeni ve gerekse Makal’ın kitapları, onu o sıralar yükselişte olan sol gençlik hareketlerine ilgi duymaya yöneltti. Arkadaş çevresi de bu türden bir eğilim gösteriyordu. Daha çok kitap okumaya, daha çok düşünmeye başlamıştı. Artık öğretmen oluyordu. Köyden gelse bile o çağdaş bir bilinç için gerekli donanımlara kavuşmuştu.

Staj Zamanı

Öğretmen okullarının son sınıfında, öğrencilerin deneyim kazanması için okullarda staj yapması gerekirdi. Çevre okullara rehber öğretmen eşliğinde öğrenciler gönderilir, sınıf içindeki duruşlarından, öğrenciye kadar davranışları değerlendirilirdi. Öğrenciler ders anlatır, ders planı yapar ve öğretmenliğe hazırlanırdı. Staj boyunca rehber öğretmenler hataları dile getirir, öğrencilerini yönlendirirdi.

Kekil'in rehber öğretmeni Nurettin Ala'ydı. Çocuk psikolojisi öğretmeni olan Nurettin Ala, öğrencilerin gözdelelerinden biriydi. Sıkça, "Ben size okyanusla geliyorum, siz bana bir bardak suyla geliyorsunuz, çalışın. " derdi. Bu sözü dillere destan olmuştu.

Kekil Şimşek ve arkadaşları köy ilkokulunda uygulamada

Nurettin Öğretmen duygusaldı, aşkını saklayamayan bir doğası vardı. Birine aşık olduğunu öğrenen Kekil ve arkadaşları, öğretmenlerine bir oyun planladılar. Aşık olduğu kadının ağzından bir mektup yazıp kendi sınıflarına öğretmenlerinin dersi olduğu gün pastanede randevuya çağırdılar. Nurettin öğretmen o gün okula gitmedi, büyük olasılıkla pastaneye gitti. Ancak düştüğü durumu anladığı halde hiç dillendirmede, kimin yaptığını araştırmadı. Sadece, "Biri bana bir oyun oynadı ama bir daha yutmam." türünden şikayetlenmeleri duyuldu. O gün dersi olan sınıfın bir oyunu olduğunu anlamayacak biri değildi ama bu işe öfkelenmedi bile...

Kekil, Nurettin Öğretmen'in staj rehberi olmasına sevinliyordu. Nurettin Öğretmen'in denetleyeceği Kekil ve diğer beş arkadaşı; Davut Kılıç, Nurullah Öz ve diğerleri kırk beş gün, belirlenen Tebrizcik köyü ilkokuluna giderek staj yaptılar. Okulun müdürü Nazif Öğretmen, onlara yardımcı oluyordu. Ders planı nasıl yapılır gibi basit tekniklerin yanı sıra, köylülerle nasıl iletişim kurulacağına yönelik daha önemli alanlarda yol gösteriyordu.

Altı stajyer bir köy evinde kalıyordu. Erzakları öğretmen okulundan gönderiliyordu. Ancak yemeklerini kendilerinin yapması gerekiyordu. Bu Kekil için yeni bir durumdu ama o kolaylıkla uyum sağladı.

Staja başladıklarının ikinci haftası okul müdürü, "Akşam sizi ziyarete geleceğim." dedi. Gençleri bir telaş aldı, ne ikram edeceklerdi, nasıl edeceklerdi? Daha önce konukları olmamıştı, bu konuda bir görüşleri yoktu.

Müdür akşam ziyarete geldi. O zaman köylerde elektrik ve su dağıtım sistemi yoktu. Suyu pınardan taşıyorlar, gecelerini gaz lambasıyla aydınlatıyorlardı. Müdür hem ilk

konuktu, hem de okula haklarında bilgi verecek bir otoriteydi, gençler heyecanlandılar. Kekil'in yakın arkadaşı Davut, müdüre kolonya ikram etmek için dolabı açtı. Işık az olduğu için dolabın içinde kolonya yerine, çakmaklarına yakıt olarak kullandıkları benzin şişesini aldı. Müdürün eline döktüğünde kokusu bütün gençleri utandırdı. Kısa bir sessizlikten sonra delikanlılardan biri Davut'un elinden şişeyi alıp yerine koydu, müdürden özür diledi. Müdür durumu anladı ama olgun davrandı, herhangi bir tepki vermedi.

Stajın yarısında Kekil'in dişi ağrıdı. Köyden araç bulması olası değildi, üç km ötedeki ana yola yürümesi gerekiyordu, hava soğuktu ama dışının ağrısı daha vahimdi. Sabah yola düştü, anayola vardı. Oradan otobüsle okula gitti, sağlık sevki alıp dışıye yetişti. O dönemlerde öğrenciler veya memurlar, hastaneye ya da hekime gitmek için "sevki" adı verilen bir resmi belgeyi çalıştıkları yahut okudukları yerden almak zorundaydı. Dışi dışine çekti.

Kekil öğretmen okuluna döndü, çünkü eğitim şefi Süleyman Karabulut doktordan dönüşte buraya gel, diye tembih etmişti. Eğitim şefi arabayla staj yaptıkları köy tarafına gideceklerdi ve Kekil'i oraya bırakabilirlerdi. Kekil, eğitim şefiyle birlikte arabaya bindi. Sabah yürüdüğü anayolda Şef, "Oğlum sen burdan gidebilir misin?" dedi. Kekil "gidemem" diyemezdi, "Evet efendim" dedi. Arabadan indi. Hava iyice soğumuştı, yürüyordu ama içten içe titriyordu. Köye yaklaştığında köpekler seslerini duydu. Köye gideceği yolun üzerinde köpekler bir leşin üzerinde toplanmış birbirlerine havlıyorlardı.

Kekil, köy köpeklerinin neler yapacağını bilirdi, korkuyordu. Yanlarından geçmeyi göze alamıyor, ancak soğuk-

tan da yerinde duramıyordu. Hava da kararmaya başlamıştı. Geri dönse o saatlerde araba bulması olanaksızdı.

Bölge köylerinin evleri topraktan yapılmaktaydı. İnsanlar üzerine çıkarak etrafı seyredelerdi. Köydeki bir evin damında çevreyi seyreden biri Kekil'i görmüştü. Uzaktan seslendi: "Dur orda biz geliyoruz..." beş on dakika sonra beş altı köylü ellerinde sopalarla geldiler. Kekil'i görünce şaşırp bu saatte ne gezdiğini sordular. Kekil bütün sorulara sevinçle cevap verdi, karanlık soğukla köpekler arasında kalmaktan kurtulmuştu. Bu açmaz Kekil'de iz bıraktı. Gece yolculuklarından pek haz etmez olmuştu.

Zor bir kırk beş gün oldu ama birçok şey öğrendiler. Geri dönüp okuldaki bitirme sınavlarına hazırlanmaya başladılar.

Öğretmen Ferahlığı

Bitirme sınavları tamamlandı, Kekil başarıyla sınavlarını vermişti. Artık diploma zamanıydı, heyecanlıydı, hevesliydi, gönençliydi.

Tören yemekhanede yapılacaktı. Keyiflenen Kekil, Davut, Nurullah ve birkaç arkadaşı, yemekhanenin arkasına dolanıp sigaralarını yaktılar. Müdür Mustafa Uçkan onları gördü: "Utanmıyor musunuz, birkaç saat sonra diploma alacak, öğretmen olacaksınız. Diplomanızı alın odama gelin, meslektaş olarak birlikte içelim. Hiç mi sabrınız yok?" deyip yemekhaneye girdi.

Çok utanmışlar, küçülmüşlerdi. Müdür haklıydı ve Kekil sabırsızlığını affedemiyordu. Sigara içenlerden hiçbiri törene katılmadı. Tören sonrası müdür odasına çağırıp on-

lara kahve ısmarladı, nasihat etti. Ardından kalkıp kutlayarak diplomalarını verdi.

Bu sevimsiz anı belki iyi de olmuştu. Kekil sabrın değerini kazıdı belleğine. Herkesten fazla bir yıl okumuş biriydi, birkaç dakika bekleme sabrı ve anlayışı gösterememişti. O anı ne zaman düşünse utanıyordu. Böyle bir şey daha olsun istemediğinden kendini engellemeye öğrendi. Artık sabır kişiliğinin bir parçası olacaktı.

Taze öğretmenler tam idare binasının kapısından çıkacaktı ki müdür arkadan: " "Artık siz öğretmensiniz, size bugün her şey serbest. " dedi. Gençler de Ilıca'ya gidip şarap aldılar ve kuytu bir yerde oturup içtiler. Gece geç saatlere kadar kalınca müdür okulun arabasıyla gelip onları okula götürdü. Ertesi gün yeni bir öğüt dinlemek zorunda kaldılar.

Balıkların Gazabı

Okudukları okulun eski adı Pulur Köy Enstitüsü'ydü. Adını yakınlardaki Pulur köyünden alıyordu. Bu köyün yakınında bir kayanın dibinden gölet oluşturacak kadar büyük bir su çıkıyordu. İçi balık doluydu ve hiç kimse bu balıkları tutmuyor, yemiyordu.

Kekil ve arkadaşları bu balıklara göz koymuşlardı. Mezun olunca o balıkları tutacak, yiyeceklerdi. Kekil'in de içlerinde bulunduğu birkaç öğrenci bu sözlerini tutmaya karar verdi ve gölete gittiler. Gölette o kadar çok balık vardı ki kolaylıkla tutuluyordu. Hemen tutup kenarında ateş yaktilar. Balıkları pişiriyorlardı ki aşağıdan köylülerin ellerinde odunlarla bağırarak geldiklerini gördüler. Köylüler balıkları tutup yediklerini duymuş öfkelenmişlerdi.

Kekil ve arkadaşları her şeyi orda bırakıp okula koşmaya başladılar. Okul sınırlarına girene kadar köylüler peşlerini bırakmadı. Okul sınırına girince orada kaldılar. O dönemde okullar, devletin otoritesinin simgeleri idi ve köylüler okullardan çok çekiniyorlardı. Böylece okul Kekil ve arkadaşlarını korumuş oldu.

İcra

Okuldan mezun olunca, okulun giysi yardımından da yararlanmaz olmuştu. Oysa Kekil'in kıyafete ihtiyacı vardı. Erzurum'da bir esnafa hesap açtırdı. Kıyafetler aldı. Özellikle Takım elbise ve pardösü... Çünkü bunlarla geçirmişti son yedi yılını ve öğretmen olarak atanırken ihtiyacı olacaktı.

Ayrıca o dönemde herkes radyoya özeniyordu. Kekil de çok özeniyordu. Gidip taksitle Grundic marka, çantalı bir el radyosu aldı.

Kekil hem radyonun hem de elbiselerin borcunu bir türlü ödeyemedi. Ödemek istediğinde Erzurum'a yolu düşmedi, biriyle gönderme olanağı bulduğunda parası olmadı, sonuçta esnaf borçlarını almak için Kekil'i icraya verdi.

İcra gelip onu öğretmenken bulacaktı.

D-20. YÜZYILIN RÜZGARINDA YÜRÜMEK

1968 yılı, dünyanın genel gerilimlerinin, ilklerin bir araya sıkıştığı bir yıl oldu. Aya yolculuk dahil bir çok ilk ve geleceğin habercisi etkinlik bu yılda oldu. Amerika'daki siyahların lideri Martin Lüter King ve Kenedy öldürüldü. Sovyetler Birliği tankları Prag'a girdi. Vietnam Savaşı bu yıl en kanlı çatışmalara sahne oluyordu.

Aynı yıl, ikinci dünya savaşından sonra ortaya çıkan sermayeci/toplumcu gerilimi bütün dünyadaki gençlik hareketlerinin yükselip bahar ayında kitlesel eylemlere, hatta şiddet eylemlerine döndüğü yıldır. Bu gençlik hareketi özellikle Türkiye'de sol hareket olarak kendini göstermiştir. 68 kuşağı, dünyada olduğu gibi Türkiye'de yeni bir dönem başlatmıştır.

Kekil'in okuldan mezun olduğu yıl, dünyada ve Türkiye'de gençlik hareketi toplumları sarsacak düzeye ulaşmıştır. Kekil de kendini bu harekete yakın hissetmektedir. Herkes kendine bu gerilimde bir konum belirlemektedir. Süreç öyle büyüktür ki uzak kalmak olanaksızdır. Öğretmenliğe başladığında ülke gergindir. Bir yandan 27 Mayıs öncesi gerilimler yeniden kendini göstermektedir, bir yandan da gençlik hareketleri yükselmektedir.

İlk Atama, İlk Acı

O zamanlar öğretmen okulunu bitiren herkes öğretmen olarak atanırdı. Atanacakları yeri seçme olanakları

vardı, çünkü Okul Müdürü Mustafa Uçkan'ın abisi Milli Eğitim Bakanlığı'nda müsteşardı. Onun sayesinde öğrencilerin istedikleri yerlere tayinleri oluyordu. Kekil ve yakın arkadaşı Davut, Bursa'yı seçtiler. Sınıf arkadaşlarından Ali ve Nurullah da Bursa'ya tayin istemişlerdi.

Birlikte Bursa'ya yola çıktılar. Bursa büyük bir şehirdi, gelişmiş bir şehirdi, genç öğretmenler şehre hayran kaldı. O zamanlar Bursa İlköğretim Müdürlüğü Setbaşı'ndaydı. Taksiyle İlköğretim Müdürlüğü'ne vardılar. Arabayatağı'na depo tayini yapıldığını öğrendiler. Okulları henüz belli değildi, nerede görevlendirilecekleri belli değildi. Haziran ayında ilk atamalarda bu normaldi. Ancak genç öğretmenler bunun ayrımında değildi, gelir gelmez maaş alacaklarını umuyorlardı. Yanlarına fazla para almamışlardı.

Paraları biten Ali ve Nurullah geriye döndü. Davut'la Kekil kalmayı sürdürdü ama paraları tükenmişti. Kekil İlköğretim Müdürü'ne durumu bildirmek ve yardım istemek için gitti. İlköğretim müdürü Kekil'i dinledi ancak okula atama yapılmadan maaşlarını alamayacaklarını söyledi. Kekil itiraz edince: "Kaç öğrenci okuttunuz da para istiyorsunuz, tedbirli gelseydiniz." deyip odasından kovdu.

Kekil, çaresizlikle aşığılanmaya yönelik öfke arasında bir yere sıkışıp kaldı. Öğretmenliğinin daha ilk adımında yaşadığı bu gerilim, onu tedbirli bir adam haline getiren yolu açtı. Kekil kolay kolay tedbiri elden bırakmayan, riskleri kontrol etmeye çalışan bir kişilik oluşturmaya başladı. Elbette çözümçülüğü de öğrenecekti.

Kekil parasına baktı, on lirası kalmıştı. Davut'ta beş lira bulunuyordu. Bu parayla ancak Ankara'ya dönebilirlerdi. Bursa'da durmanın bir anlamı yoktu. Eylül ayında okullar başlıyor, tayinler netleşiyordu. İki dost Ankara'ya gitmeye karar verdi.

Tuzlu Çayır'da Bir Sarhoş

Kekil, öğretmen okulunda hafta sonu yanına gittiği Hayriye teyzesi "Kızım Ankara'da Akdağ Akdemir diye bir öğretmenle evli, Tuzlu Çayır Mahallesi'nde oturuyorlar. " diyip dururdu. Kekil bir an bunu anımsadı. Ankara'ya gelmişlerdi ama çaresizdiler. İki gün boyunca doğru dürüst bir şey yememişlerdi.

Davut'la oturup konuştu. Teyzesinin kızını bulabilirdi. Elllerinde kalan yedi buçuk lirayla ne kadar dayanabilirlerdi. Bu para ikisini birden Erzurum'a götürmezdi. Kekil Davut'u trenle yolcu etti. Tren bileti beş liraydı, elinde iki buçuk lira kalmıştı.

Bir taksiciyle pazarlık etti, bir buçuk liraya kendisini Tuzlu Çayır'a götürmeye ikna etti. Taksici gece yarısı onu bir elektrik direğinin dibinde bıraktı. Kekil elinde bavul oracıkta kala kaldı. O yıllarda Tuzlu Çayır Mahallesi'nde tek tük ev vardı, dağ başı gibiydi. Çaresizlik içinde ne yapacağını düşünmek için orada taşın üzerine bavulu koydu, üzerine oturdu. Ortalıkta kimse görünmüyordu. Sokaktan bir adam çıkageldi, elinde şarap şişesi vardı. İçmişti ve zor bela yürüyordu. Kekil'in yanından geçmişti ki bir an durdu. Geri dönüp "Kimsin sen?" dedi.

Kekil asker tekmili verir gibi hızla ayağı kalkıp "Ben öğretmen Kekil Şimşek. " dedi. Adam "Öğretmen mi?" diye sorunca, Kekil durumu anlattı. Adam sarhoştı ama akıllı biriydi. Kekil'i dinliyor, gerekli soruları soruyor, yanıtları uyarınca veriyordu. Biraz düşündükten sonra "Düş önüme. " dedi.

Kekil adama güvenmişti, alıp bavulunu düştü yola. Bir evin kapısında adam zile bastı, içeriden Erzurum şivesiyle

bir kadın yanıt verdi. Adam Kekil'i kendi evine götürmüştü. Kekil'le evde oturup ayrıntılı konuştular. Söz Akdağ Akdemir'e gelince adam Kekil'in kolunu tuttu: "Ben Akdağ Akdemir'i tanırım. " dedi. Sonra ayağı kalktı şarap getirdi, Kekil içmeyeceğini, bağışlamasını istedi. "Peki aç mısın?" diye sordu. Kekil günlerdir doğru dürüst bir şey yememişti, hayır bile diyemedi, sustu kaldı. Sofra kuruldu, yemek yendi. Adam Kekil'in yemek yemesini hayretle izledi ve dedi ki "Sen kaç gündür yemek yemiyorsun, azcık yavaş ye, sakın ye. " diye şaşkınlığını dile getirdi. Ardından gece kalmasını söyledi ama Kekil gitmek istediğini bildirdi.

Adam Kekil'i Akdağ Akdemir'in evine götürdü. Teyzekızı önce şaşırdı ama sonra sevindi. Kekil'i içeri aldı, adamla vedalaştılar. Teyze kızının evinde Kekil rahatladı. Banyo yaptı, uzandı, açlığını doyurdu, konuştu, kendine geldi. Teyze kızı onun ziyarete geldiğini sanmıştı ama o durumu anlatınca, Kekil'in biletini alıp Bingöl'e yolcu ettiler.

Madenci

Eylül, okulların açılışının habercisi olarak gelip kondu Kekil'in ömrüne. Dört öğretmen buluşup yola çıktılar. Kapalıçarşı'nın hemen altında Güven Otel'e yerleştiler. Artık tedbirliydi, paraları vardı ama bu kez de üç maaş birden ödendi kendilerine... O güne kadarki en zengin günlerini yaşıyorlardı.

Paraları vardı, doğru dürüst yemek yiyebiliyor, şehri gezebiliyorlardı. Bursa'da o aylarda kültür festivali yapılırdı. Ortalık insan kaynıyordu. Kekil bunca insanı bir arada ilk kez gördü, şaşkıncı. Atanacakları köyleri belli olana kadar yediler, içtiler, eğlendiler.

Gün geldi okulların belli olacağı kurallar çekildi, dördü de Orhaneli'nin köylerine atanmışlardı. Sevindiler, yakın olacak, dayanaşacaklardı. Aynı gününün akşamüstü Orhaneli'ne yola çıktılar. Orhaneli küçük bir kasabaydı ve sadece bir otel vardı. O sıralar panayır vardı ve bu yüzden odalar doluydu.

Genç öğretmenler kahveye gidip oturdular. Nerede kalacaklarını düşünüyor, çözüm arıyorlardı. O sırada yanlarına bir adam geldi ve "Hocalar kalkın benim eve gidiyoruz. " dedi. Adam belli ki konuşmalarını duymuştu. Dört öğretmen de itirazsız teklifi kabul etti, kalkıp adamın evine doğru yürüdüler. Adam Sivaslı bir madenciydi. Öğretmenlerin konuşmalarını duyunca kalkıp evine gelmiş, odaları hazırlamıştı. Öğretmenleri güzelce ağırladı. Sabah yolcu etti, vedalaştı.

Sabah ilköğretim Müdürlüğü'ne vardılar. İsmail Müdür sözü uzatmadan "Göreve başlayacaksınız ama gidip önce TÖS'e kaydınızı yaptırın. " dedi. 1961 Anayasası öğretmenlere de örgütlenme hakkı tanımış, böylece Türkiye Öğretmenler Sendikası kurulabilmişti. Genç öğretmenler sevinçle gidip TÖS'e kayıtlarını yaptırıp döndüler ve resmi olarak göreve başladılar.

O günlerde Orhaneli'nde panayır vardı. Köylüler panayıra gelmişti. Gidip herkes kendi köylülerini buldu, onlarla köye nasıl gideceklerini kararlaştırdılar. Sonra son kez bir araya gelerek veda ettiler. Veda ettiklerinde, birkaç gün sonra gelip madenciye hediye götürmeyi kararlaştırdılar, bir iki hafta sonra da sözlerini tuttular.

Karınca İstilas

O yıllarda köylere kamyonlarla gidilirdi. Kekil de tayı olduğu Yenice köyüne gitmek için panayırdan dönen köylülerle birlikte bir kamyonun kasasına bindi. İnsanlar, hayvanlar, eşyalar bir arada yolculuk ediyorlardı. Kamyon-da herkesin “demirci” diye seslendiği biri vardı. Adı mı demirciydi, lakabımı Kekil anlamadı. Kamyonun kasasında etrafı izlerken “demirci” denen adam Kekil’e yaklaşıp: “Sen de kimsin, köyden değilsin?” diye sordu. Kekil öğretmen olduğunu söyleyince adam kamyonun kasasına yumruklar atıp sürücüye durmasını söyledi. “Utanmıyor musunuz siz, köyün öğretmenini kasada götürmeye!” deyip küfrederek ön koltukta oturanları aşağı indirdi. Kekil’i şoförün yanındaki koltuğa oturturdu.

Kekil Şimşek ve ilk öğrencileri

Köye vardıklarında Kekil köy kahvesine gitti. O akşam muhtar ve köyün imamıyla tanıştı. Bir köylü çocuğuydu ve stajını da bir köyde yapmıştı. Kolaylıkla uyum sağladı. Köyde bir başka öğretmen daha olduğu için lojmanda o

kalıyordu. Kekil'in kalması için okulun müdür odası ayrıldı; oraya bir yatak atıldı. Kekil'in çantası ve bir gaz ocağı vardı. Yorulmuştu ve hemen uykuya daldı. Ancak gece ateşler uyandı ve ışığı yaktı. Yatağın her yanı karınca istilasındaydı. Uyuyamadı, çıkıp okulun karşısındaki harman yerinde oturdu, sabahladı.

Sabah ezanında sonradan uzun yıllar dost olacağı Naci Çakmak çıkageldi. Akşam kahvede tanışmışlardı. Durumu ona anlattı, gülüştüler. Birkaç gün sonra, Katircılar adlı bir ailenin yeni yapılan evlerini tuttu. Bu ailenin çok iyiliklerini görecekti.

Kekil evine yerleşir yerleşmez ailesini çağırdı ve bir hafta sonra Kekil'in eniştesi Hüseyin Erdoğan'la anne ve babası yanına geldi. Gençliğinde anne ve babasından uzak kalan Kekil'in aile özlemi hep derindi ve onların gelmesiyle kendini tamamlanmış hissetti.

Varilden Soba

Kekil'in köylülerle arası gün geçtikçe iyileşiyordu. Gerçi köylülerin öğretmenlere karşı çekingen davrandıkları, öğretmenlere pek güvenmediklerine yönelik izlenimler edinmişti. Bunun nedenini daha sonra anladı. 27 Mayıs'ta muhtarların görevleri öğretmenlere verilmişti. Öğretmenler de Demokrat Parti'yi suçlayıp aşağılamışlar, köylüyü Demokrat Parti'den soğutmaya çalışmışlardı. Oysa köylülerin birçoğu Demokrat Partiliydi ve bu onların hiç hoşuna gitmiyordu.

Kekil'in öğrencileriyle de arası çok iyiydi. Görev yaptığı okulda bir sınıf vardı. Ortasında varilden yapılmış kocaman bir soba bulunuyordu. Çocuklar sabahları ellerinde

birer odun getirmeyi adet haline getirmişlerdi. Kekil köylülerle görüştü ve her ailenin ikişer üçer eşek yükü odun getirmesi halinde, her sabah çocukların bu eziyete katlanmasının önleneyeceğini söyledi, veliler ikna oldu ve odunlar geldi.

Çocukların birçoğu ilkokul çağından büyüktü. Okula geç gelmek köyde alışkanlık olmuştu. Kekil bunun nedenini bir türlü anlayamamıştı, bu alışkanlığı yıkmak uzun sürdü. Kekil toplumsal alışkanlıkların nasıl zorluklar çıkardığını görmüş, onu değiştirmenin zorluğunu da yaşamıştı.

Bir süre sonra diğer öğretmen köyden ayrıldı, lojman boşaldı. Kekil de anne ve babasıyla lojmana yerleşti. Öğretmen gittikten sonra okulun bütün sorumluluğu ona kalmıştı. Hatta yakındaki Derecik, Hacılar ve Hemşeriler köylerindeki öğrencileri de oraya getiriyorlardı.

Kısa bir süre Orhaneli'nin Serçeler köyünden Mehmet Öğretmen'le çalıştı. Ne var ki Mehmet Öğretmen bir trafik kazasında vefat etti. Daha birinci yılında bir öğretmen bütün okulun işlerini yürütmede zorluk yaşıyordu. Neyse ki yakın köylerden birinde Ömer Nohutçu adlı bir öğretmen vardı ve arada bir motoruyla geziye çıkıyor, Kekil'e de uğruyordu. O deneyimliydi, ondan bazı bürokratik işlerin nasıl yapılabileceğini ve diğer bazı sorunların nasıl çözümleneceğini öğreniyordu.

O yıllarda ilkokullarda süt tozları kaynatılıp çocuklara veriliyordu. Marshall yardımı adı altında ABD'nin İkinci Dünya Savaşı'nda Avrupa'da kalan süt tozlarını ülkelere göndermemişler, müttefik ülkelere yardım olarak vermişlerdi. Kekil bu tozların zararlı olduğunu düşünüyordu ve dolayısıyla süt tozunu çocuklara içirmedi.

Milli Eğitimin bir kuralını çiğnemişti ve kısa zamanda hakkında soruşturulma açıldı. Ceza da gecikmedi, bir aylık maaş kesimi... Oysa daha sonra bu süt tozunun zararlarıyla ilgili birçok yayın yapıldı. Kekil haklıydı.

Falcı Hoca

Kekil akşamları kahveye gidip köylülerle sohbet etmeye özen gösteriyordu. Kahvede otururken karşıda görünen bir pencerenin perdesinin sık sık açılıp kapanması dikkatini çekmiş, önemsememişti. Aynı günlerde köyde samimi olduğu bir arkadaşının eşi Kekil'in annesinden, köye bir hoca geldiğini ve ona muska yazdıracağını, parasının yetmediğini söyleyerek para istemişti. Kekil o evle bu hoca arasında bir ilişki olduğunu anladı.

O günlerde falcılık yasaktı ve falcılık üzerinden para kazanılması hoş karşılanmıyordu. Kekil durumu karakola bildirdi. Jandarma gelip hocayı götürdü. Birkaç hafta geçmemişti ki kahvede otururken içeriye yabancı beş altı kişinin girdiğini gördü. Kahveci adamları alıp bir kenara oturttu, çay getirip sohbet etti. Sonra da çaktırmadan Kekil'in yanına gelip "Senin hocanın adamları bunlar, seni arıyorlarmış, ne yapalım diye kulağına fısıldadı. " Kekil muhtara haber salman iyi olur, diye yanıtladı. Çok geçmeden birkaç kişi daha gelip o grubun yanına oturdu.

Kahvede gerilimli bir sessizlik oluştu. Nihayet kapı açıldı ve muhtar içeri girdi, gidip adamların yanına oturdu. Bir süre konuştular, sonra o adamlar kalkıp gittiler. Muhtar onları gitmeye ikna edebilmişti ama Kekil muhtarla bu konuyu bir daha konuşmadı.

Kekil bu durumun üzerine gidip araştırma yaptı. Öğrendiğine göre bunlar tam bir falcılık şirketi idi. Önce bir

kadınla adam kucaklarında çocuklarıyla köyleri dolaşüyor, "Nereye gidiyorsunuz?" diye soranlara, "Bizim çocuğumuz olmuyordu falan hocaya gittik, okudu üflledi muska yazdı. Çocuğumuz oldu. Ona teşekkür etmeye gidiyoruz." konuşuyorlarmış. Böylece hocanın reklamını yapıyorlar, sonra hoca o köye gelince de parayla muska yazıyordu.

Deprem Takipte

Kekil'in ömründeki önemli olaylarla deprem arasında rastlantısal bir ilişki olageldi. Doğumu bile deprem yılındaydı. Önemli zamanlarında hep deprem oluyordu. Öğretmenlikte henüz birinci yılını tamamlamıştı ki evlenmeye karar verdi. Evlendiği yıl Kütahya Emet'te deprem oldu.

Evlilik süreci bazı rastlantılarla başladı. 1969'da anne ve babası geldiğinde Katırcılar sülalesine ait bir eve yerleşmişlerdi. O sırada Büyükorhan'da posta müdürü olan Mehmet Altan'ın bu Katırcılar ailesiyle yakın ilişkileri vardı. Sıkça ziyaretlerine geliyordu. Birlikte hayvancılık yapıyorlardı.

Bu gidip gelmeler sırasında Kekil'in annesi Mehmet Altan'ın büyük kızı Şaziye'yi görüyor, beğeniyor. Şaziye'nin annesi ile Kekil'in annesi arasında bir dostluk oluşmuştu.

Köylerde öğretmenler bekarsa, kızların evlenme adayları içinde bir olasılık olarak görülür zaman zaman. Kekil de sıkça böyle bir aday olarak görülüyor, annesi köydeki herhangi bir kızı temizliğe yardıma çağırdığında hiçbiri geri çevirmiyordu. Bu durum babasını rahatsız ediyor, olası bir dedikodudan korkan Resul, Kekil'in evlendirilmesine öncelikle başladı.

Bundan sonra evlilik sürece kendi doğasına göre akıp gitti. Kekil ve babası, Şaziye ile evliliği, Kekil'le konuşup görüşmeleri başlattılar. Gidip Şaziye'yi Kekil'e istediler, aile kabul etti. Artık düğün hazırlıkları yapılmalıydı ama Kekil'in parası yoktu. Köyden çok yakın arkadaşı Naci Çakmak'la baş başa verip konuştular. Bir hal çaresi bulmaya çalıştılar. O zamanlar Öğretmenler Bankası vardı, Kekil oradan borç alabileceğini düşündü. En kısa zamanda Bursa'ya gidip banka müdürüyle görüştü. Banka müdürü kredi çekmesinin imkansız olduğunu, kredi vermediklerini söyleyince büyük bir hayal kırıklığı yaşadı. Oysa bu sanki olabilecek bir çözümdü. Döndüğünde evlilikten vazgeçmeyi ailesine açtı, ama babası kùltürü gereği buna karşı çıktı, bu artık olanaksızdı.

Kekil Şimşek'in düğününde babası halay çekerken

Kekil'in aklına Almanyadaki amcaoğlu Hüseyin Şimşek geldi. Ona bir mektup yazıp o günün parasıyla iki bin lira istedi. Karşılığında, memlekette kendine düşen bir çayırı ona vereceğini iletti. Bir ay sonra Hüseyin Şimşek parayı gönderdi. Kekil rahatlamıştı.

Düğün hazırlıkları yapıldı. Düğünler insanların toplumsal konumları gereği zorluklar taşır. Kekil öğretmendi, öğretmenin düğünü de diğer köy delikanlılarından farklı olmalıydı. Bu yüzden iki çalgı topluluğu tutuldu, biri Şaziye'nin evinde, yani Büyükorhan'da, diğeri Kekil'in evinde yani Yenice köyünde çalıp halkı eğlendirdiler.

O zamanların Bursa köylerindeki adetlerine göre düğün cuma günü başlayıp pazar günü biterdi. Damat da cuma gününden pazar gününe yeni elbise giymez, eskilerle dolaşırdı. Kekil de bu geleneğe uydu ve eski elbiselerle dolaşıp durdu.

Düğünler köylerde yemekli olurdu, özellikle keçi kesilirdi, Kekil'in düğününde de keçiler kesilip dağıtıldı, eğlenceli güzel bir düğün oldu.

Ancak düğünler çoğunlukla olaylı olur. Kekil'in düğünü de olaysız bitemedi. Davetliler içinde ormancılar vardı. Ormancılar köyün ileri gelenlerin evinde konaklıyorlardı. Kekil ve babası da oraya gitmişler sohbet edip eğleniyorlardı. Ormancılardan biri içkiyi çok kaçırınca silahı çekip pencereden havaya ateş etmeye başladı. Mermilerden biri Kekil'in kulağını sıyrıp duvara saplanınca, Kekil'in babası fırlayıp ormancının tabancasını elinden aldı, ardından ormancıyı yere yatırıp boğazına yapıştı: "Benim dünyada tek bir oğlum var, onu da sen mi öldüreceksin namussuz?" diye bağırıp kendinden geçti. Millet zor bela ormancıyı kurtardı.

Kekil'in yaşadığı bu olay, onun daha temkinli bir insan olmasına neden oldu. İnsanların neler yapabileceğini görmüş, basit bir dengesizlikte yaşamayı kaybedeceğini deneyimlemişti. Neredeyse evleneceği gün ölecekti.

Köyün Derdi Toplumcunun Derdi

1960'lı yıllar dünyada büyük gençlik hareketlerine sahne oldu. Amerika savaş karşıtlığı ve hippie kültürünün getirdiği barışçı hareket, kıta ülkelerinde önce Fransa'da yankısını bulmuştu. Dönemin Güney Amerikalı toplumcu önderi Che'nin öldürölmesi, onu bu hareketlerde önemli simgelerden biri haline getirdi. Birçok ülkede toplumcu gençlik hareketleri başladı. Türkiye'de de Deniz Gezmiş, Mahir Çayan ve İbrahim Kaypakkaya'nın simgeleştirdiği örgütlenmeler ortaya çıktı.

Bu toplumcu hareketler Türk gençliğini şu ya da bu şekilde etkilemişti. Gençler toplumsal sorunlara, kendileriyle ilgili sorunlara müdahil oluyorlardı. Kekil de bu toplumsal rüzgardan etkilenmişti. Bir öğretmen olarak çocukları yetiştirmenin dışında, çevresindeki toplumsal sorunların çözümünü de kendi sorunu olarak görüyordu. Aynı duyarlılığa sahip birçok genç vardı ve çabucak dayanışmaya girebiliyorlardı.

Kekil'in görev yaptığı köy ve çevresine Adırnaz deniyordu. Bu bölgedeki köylüler mercimek ve buğday ekıyor, geçimlerini daha çok bu ürünlerle sağlıyorlardı. Ancak Büyükorhan merkezde Babit adında bir adam vardı. Mağazasında her şey bulunur, köylüler aradığı her şeyi onlara borç olarak da verirdi. Düğünler için altın bile verirdi. Harman zamanı gelince köylüler de Babit'e borçlarını öderdiler ama faiziyle öderlerdi. Babit daha doğmamış kuzuyu,

ekilmemiş ekini satın alıyor, ardından faiziyle köylüyü sömürüyordu. Babit o denli haksız kazançlar elde ediyordu ki üretici olan köylülerin elinde bir şey kalmıyordu.

Kekil ve arkadaşları (Handan Hoplar, Sabri Biber ve ötekiler) bir araya gelip buna bir çözüm bulmak gerektiğini düşündüler. Önce bir dernek kurmaya karar verdiler. Adırnaz ve Çevre Köyleri Kalkındırma Derneği. Tüzüğünü yazıp kaymakama göturdüler. Bu dernek sayesinde bir kooperatif kurup köylünün üretimini hakkıyla değerlendirip yine köylüye kazancının döndürülmesini amaçladıklarını bildirdiler. Kaymakam biraz düşündükten sonra, "Bu tüzük bir gün başınızı belaya sokar. " dedi. Ama bakanlığa göndereceğini ekledi. Babit bu olayı duymuştu ve o da bir yakınıyla Kekillere bu işlerin başlarına bela açacağını, uğraşmamaları gerektiğini duyurmuştu.

Ancak Kekil ve arkadaşlarının zihnini oluşturan koşullar, gençliğin getirdiği cesaret bu uyarıları önemsemiyordu. Kekil ve arkadaşları boş zamanlarında köyleri dolaşüyor, ne yapmak istediklerini anlatıyorlardı. Köylüler bu konuda çekingendiler ama ilgiyle dinliyorlardı.

Yarım Kalan Tıraş

27 Mayıs darbesinden sonra Demokrat Parti yerine kurulan Adalet Partisi 1965'ten sonra Süleyman Demirel önderliğinde büyük bir başarı kazanarak ülkeyi tek başına yönetecek güce ulaşmıştı. Ancak aynı seçimlerde toplumcuların bir araya geldiği İşçi Partisi de mecliste 14 milletvekilliği kazanmıştı. 1961 Anayasası'nda seçim barajı yoktu ve küçük oy alan partiler de milletvekili çıkarabiliyordu. 1969 seçimlerinde de Süleyman Demirel iktidarını sürdürdü.

Bu ve başka gelişmelerle ordunun içinde büyük huzursuzluk başladı. Özellikle 16 Şubat 1969'da "kanlı pazar" diye anılacak Amerika karşıtı eylemlerde dökülen kan, Türkiye'de toplumsal gerilimlere neden oldu. Amerikan karşıtı gençlik örgütleri gibi Sovyetler Birliği karşıtı örgütler de eylem yapmaya başlamıştı. 1961 Anayasası'nın güvencesinde işçi ve memur sendikaları kurulup güçlenmişti. İşçi hakları için grev dahil çeşitli eylemler yapıyordu. Sendikalar birçok iş yerinde örgütlenmişti. Sermayecilerin isteği doğrultusunda hükümet bir yasayla çalışma hayatını düzenleyen ve işçiler aleyhine olan yeni bir yasayı meclise sundu. Böylece 15/16 Haziran işçi hareket başladı. Ülke her alanda ve her yerde gerilim içindeydi. Bu karışıklıklar içinde orduda farklı grupların itirazları yükseldi ve sonra 12 Mart Muhtırası açıklandı. Süleyman Demirel istifa etti. Nihat Erim başkanlığında bir bürokrat hükümet kuruldu ve özellikle toplumcu örgütlere ve toplumculuk üzerine yoğun bir baskı kuruldu. Çeşitli bölgelerde sıkıyönetim komutanlıkları kuruldu.

Kekil ve arkadaşları da kurmaya çalıştıkları derneğin tüzüğü nedeniyle Orhaneli sıkıyönetim komutanlığına götürüldüler. O sırada Kekil köy berberinde tıraş oluyordu, tıraşı yarıda kestirip jandarma Kekil'i tutukladı. Evinde arama yaparak kitapları topladılar. Önce Büyük Orhan kasabasına oradan da Orhaneli'ye, oradan da İstanbul 1 Nolu Sıkıyönetim Mahkemesine çıkarıldı. Arkadaşlarının birkaçının tutukluluğuna karar verildi, Kekil ve bazı arkadaşları serbest bırakıldı.

Köylüler önceleri 27 Mayıs İhtilali sonrası öğretmenlere askerin devamı olarak güvenmiyordu. Şimdiyse köylüler askerlerin yanındaydı öğretmenleri "anarşist" olarak görüp dışlıyorlardı. Kekil'in çevresi de uzaklaşmaya başladı. İklim değişmişti.

Ancak yine de hayatın olasılıkları beklenmedik sonuçlar doğurmaktadır. Kekil, yıllar sonra 1989'da oğlu Olgun'u İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarında okurken ziyaretine gidecekti. Harem'de bir taksiye binip Selimiye kışlası önünden geçerken "Hey gidi Selimiye, yıllar önce bizi de yargıladın. " diye içinden geçirdiğini yüksek sesle söyleyecekti. Kadıköy'deki okulun önünde taksiden inerken borcunu sorduğunda, taksici borcun yok abi diyecekti. Sebebini sorunca "Selimiye'de yargılanan birinden para almak bize yakışmaz. " diyecekti. Kekil bir süre öyle kalacak, yıllar sonra bile o olayı düşündükçe içi ürperecekti.

Yılgın Baba

Muhtıradan önce Kekil baba olmuştu. Olgun 17 Şubat'ta doğmuştu. Sevinçliydi, hayattan çok umutluydu. Ancak muhtıra kasırgası onun sevincini alıp götürdü. Yeni siyasi ve toplumsal durumu anlamaya, nasıl bir duruş elde edeceğine karar vermeye çalışıyordu. Üstelik zamanı gelmişti ve askere gidecekti. Askerlerin yaka paça tutup sanık olarak mahkemeye çıkardıkları bir öğretmen olarak, eylülde onlara katılacaktı. Kafası da hayatı da karışmıştı. Oğlunun geleceğiyle ilgili kaygılanıyordu. Nasıl olacaktı?

Ali Okulu

Kekil 1971 Eylül'ünde askere gitti. Edremit'te, Ali Okulu denilen okuma yazma okullarında görevlendirildi. Mahkemesi İstanbul'da sürüyordu, gerekli olduğu zamanlar oraya gidip savunmasını yapıyordu. Öğretmen olarak askerliğini yaptığı için ev tutup ailesini getirebilirdi. Bir süre sonra ev tuttu, ailesini yanına getirdi, oğlunu çok özlemiş-

ti. Eşini ve oğlunu yanına almıştı ama anne babası Yenice köyünde kalmıştı. Bir ev daha tutup onları da Edremit'e getirtti. Ailesi tamamlanmıştı. 21 Ocak 1972'de kızı Nilgün dünyaya geldi. Ancak iki ev ve iki çocuğun gideri gelirini aşıyordu. Bu yüzden eşi, çocukları Orhaneli'ndeki babasının evine; anne ve babası da Karlıova'ya dönmek zorunda kaldı.

Tezkeresine altı ay kalmıştı. Okuma bilmeyen erlere okuma, Türkçe bilmeyen askerlere de Türkçe öğretiyordu. Ancak üç aylık dönemlerde eğitim verildiği için arada bir ay boş kalıyordu. Bu dönemde çok sıkılıyorlardı, arkadaşları tatil aralığında Akçay'a gidip eğlenmeyi önerdiler. Sözleştikleri halde aralarından birkaçı okula gitmişti. Kekil ve diğer Akçay kaçkınları üç gün katıksız hapis cezası aldılar. Kaldıkları hücre tahtakurusuyla doluydu. Bütün gece kanlarını emiyorlardı. Ancak Kekil ve bir arkadaşı, bu olumsuzluklara karşın, çıktıktan sonra Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idam edildiği gece, bütün gece sokaklarda yürümüş, kendilerince bir protesto yapmışlardı.

Dinar'da Küçük Bir Pencere

Askerliği biten Kekil'i bir sürpriz bekliyordu; Afyon'un Dinar ilçesi Alpaslan köyüne ataması yapılmıştı. Bu kadere bir arkadaşı da yaşamış, onun da Dinar'a tayini yapılmıştı. Kekil ve arkadaşı birlikte bir araba tutup Edremit'ten Dinar'a yola çıktılar. Arkadaşını köyüne bırakan Kekil atandığı Alpaslan köyüne vardı. Kahvenin önüne vardığında şaşırdı; ramazan ayı yaşanıyor ama herkes fındık fıstık yiyor, çay içiyordu. Kekil selam verip bir masayı gözüne kestirdi. Masada birileri oturuyordu o da boş sandalyeye, daha sonra köyün demircisi olduğunu öğrendiği Veli Us-

ta'nın yanına oturdu. Veli usta "Rıza bak misafirim ne içiyor?" diye seslendi kahveciye. O günden sonra Veli Usta ile derin bir dostluk başladı.

Kendini tanıttı ve bir ev kiralamak istediğini bildirdi. Kamyonla getirdiği eşyaları eve bırakıp geri döneceğini söyledi. Köylüler Kekil'in tavırlarını biraz sert bulmuş, ondan çekinmişlerdi. Bir ev bulamadı ama Durdu Aba adında yaşlı bir kadının evinin bir odasını tutabildi. Köy yerinde ev bulmak zordu. Okul lojmanında da müdür kalıyordu.

Kekil henüz askerden ayrılmıştı, eşyaları bırakır bırakmaz, eşyayı getirdiği arabayla Dinar'a döndü. Oradan da Bursa'ya hareket etti. Eşini, çocuklarını ve kayınpederinin hazırladığı bir sandık eşyayı alıp yola çıktılar. Zor bir yolculuktan sonra Alpaslan köyüne vardılar.

Sandığı Rıza'nın kahvehanesine bırakıp diğer eşyaları eve taşıdılar. Sandık çok ağırdı; içinde elma, portakal, armut, nar... bir yığın meyve vardı. İsmail Sarı, Veli Usta ve diğer köylüler sandıkta ne var diye merak etmeye başlarlar. Meyve kokularını alan köylüler, sandık hakkında fikirler yürütüp dedikodu yaptılar. İsmail Sarı, sandığı açmakta ısrar edince Veli Usta: "Kekil hoca sert birine benziyor, öfkelenmesin sonra?" diye uyarır. "Ne yapalım öfkelenirse öfkelenirsin." deyip İsmail Sarı sandığı kırıp bakar. Kısa bir süre sonra Kekil kahvehaneye gelir, birden ortalık sessizleşir. Kahveci Rıza "Bu sandık başımıza bela olacak hoca." der. "Millet sağını solunu kurcalıyor, içinden gelen kokulara dayanamıyor, sandığı götür burdan." diye de ekler.

Kekil  im ek, ders anlatırken

Kekil  fkelenmi  gibi yapıp "Kim kurcalıyor benim sandığı?" diye  ıkışır. Kahveci Rıza, Veli ve İsmail'i gösterir. Kekil gelip Veli Usta'nın yanına oturur. Oturup hal hatır sorar. Veli Usta " u sandığı burdan götürsen artık. " diye söze gerince Kekil "Ama ben o sandığı size getirdim, yiyesiniz diye. " der. Ortalık yeniden  enlenir. Kekil sandığı a ıp için-dekilerden üçer beşer oradakilere ikram eder. Ardından kalanı alıp evine götürür.

Köy evi yıkık d k kt . Bütün evde sadece küçük bir cam vardı. Onun da etrafını toprakla sıvamışlardı. Tuvalet yoktu, evde su yoktu, köy meydanındaki tek     meden su getiriliyordu. Kekil'in e i burada kalamayacağını söyledi, itiraz etti ama mecburen kaldılar. İki küçük çocuğu vardı, sadece  ocuk bezlerini yıkamak bile ba  belası oluyordu. Kekil bir gence para vererek her gün eve su getirmesini sağladı. Böylece kendisi olmadığı zamanlarda eşinin yükünü hafifletmi  olacaktı.

O zamanki köy muhtarı Ali, askerde iğne yapmayı öğrenmişti. Köylünün ihtiyacını karşılıyordu. Sadece kendi köyünün değil, çevre köylerin de ihtiyacını karşılıyordu. Her yerde sağlık ocağı yoktu, acil durumlarda muhtar yaşımsal bir iş üstlenmişti. Elbette bunu parayla yapıyordu. O zamanlar kar yağınca kasabaya ulaşmak pek mümkün olmuyordu, bu nedenle kış aylarında muhtarın işi eksik olmuyordu. Kekil muhtarın bu işi yapmasına, parayla yapmasına tepki gösteriyordu ve bu yüzden araları iyi değildi.

Ne var ki bir gece kızı Nilgün ateşlendi. Bir türlü ateşini indiremiyorlardı. Kar yolları kapatmıştı ve kasabaya inmeleri de olanaksızdı. Kekil, karşı çıktığı muhtara muhtaç kalmıştı. Korucuyu uyandırıp onun yardımını istedi, birlikte gidip muhtarı uyandırdılar. Daha önce "Bir gün bana işin düşer. " diye tepki gösteren muhtar, hiç sesini çıkarmadan gelip Nilgün'e bir ateş düşürücü yaptı. Ertesi gün bir yolunu bulup hastaneye götürse de, bu iğne Nilgün'ün sağlığını getirmişti. Bu olayda Kekil, kendisinin de önyargıları olduğunu gördü. Muhtar köyde yaşımsal bir işlevi üstlenmişti, bunu fark etmek yerine onu yadırgamış olması, belli ki nedenlerini düşünmeden kabul ettiği fikirler yüzündendi. Bir daha böyle bir şey yapmayacağına dair kendine söz verdi.

Anıları pek de hoş olmayan bu evde iki sene kalmak canlarından bezdirdi, sonra daha rahat bir ev olanağı çıkınca, kiralayıp oraya geçtiler.

Yangın Var

Kekil bir gece uyanır ki ortalığı duman sarmış; "Eyvah yanıyoruz?" diye fırlar. Çocukları Olgun ve Nilgün'ü yatak-

larından alıp dışarı çıkarlar. Kapı pencereyi açarlar, dumanın nereden geldiğini araştırırlar. Sobaya koşarlar, orada bir sorun yoktur. Dışarıya bakarlar bir şey bulamazlar. Sonradan anlaşılır ki; yatakları koydukları yüklüğün arkasından duman gelmektedir. Meğer eskiden orada bir ocak varmış ve içini tezekle doldurmuşlar. Duvar örüp ocağı kapatmışlar. Sobanın bacasıyla ocağın bacası aynı olduğundan, kıvılcımlar aşağı inip ocaktaki tezekleri tutuşturmuş yangın daha sonra yatağa sıçramış. Hemen sular gelir yangın söndürülür, yataklar dışarı atılır.

O dönemlerde köy evlerinde yangın en büyük tehlikedir. Bazen bütün bir köy bile yanabilir, çünkü evler kerpiçten ve keresteden yapılmıştır. Bu korku köydekileri de sarar. Kekil yaşadığı bu deneyimden sonra o evden çıkmak ister. Zaten bir yıl sonra da okul müdürünün tayini çıkınca lojmana taşınırlar. Lojman daha da rahat ve betondandır.

Köyde Kütüphaneye Ne Gerek

Kekil, kültüre ve sanata uzak yaşamaya uyarlı değildi. O bir köylü olarak doğmuş olsa bile, öğretmen okulunda insanlığın ortak birikimiyle tanışmış, kitap okuma alışkanlığı olan, başta tiyatro olmak üzere sanata yakın duran biridir. Alpaslan köyünde böyle bir ortam yoktur, ancak koşullar hiçbir zaman uygun olmamıştır, yeri gelir, koşulları kendi hayatına uyarlı hale getirmek gerekir. Bu doğrultuda Kekil köyde kütüphane kurmaya karar verir.

Kütüphane kurmak için önce neler yapıp yapamayacağını düşünür, güvendiği insanlara danışır. Kütüphane fikrine sıcak bakan azdır ancak Kekil bu konuda ısrarcıdır. Kütüphane için para gereklidir. Ancak kendisi para işine

bulaşmaması gerektiğini bilir, yanlış anlaşılmalara yol açacaktır. Bu yüzden, para toplama işiyle başka köylü arkadaşlarının uğraşmasını sağlar.

Kütüphane için Rıza'nın kahvesinin yanındaki yer ayarlanır, boyası badanasını arkadaşlarıyla birlikte yaparlar. Köyden gönüllü olanlardan bağış toplamaya başlarlar.

O sırada köyün ileri gelenleri Kekil'i görüşmeye çağırır. Kekil'i davet eden korucu, "Sana kızgınlar, dikkat et." diyerek uyardığından, odaya temkinli girdi. Selamını yarım ağız aldılar. Köyün önde gelenlerinden Feyzi Ağa, "Gel yanıma otur." dedi. O Kekil'e karşı değildi. Muhtar Ali, "Sen para topluyormuşsun, neyin nesidir, okul müdürünün bile haberi yok, bir açıkla bakalım şu işi." diye çıkıştı. Kekil şaşırды, okul müdürüyle bunu defalarca konuşmuştu. O sırada okul müdürü de oradaydı, onun yüzüne baktı, göz göze gelince müdür başını çevirdi. Kekil, parayı kendisi toplamadığı için rahattı. Paraları kimin topladığı ve amaçlarını anlattı. Korucu söz konusu kişileri çağırды, onlar da durumu anlattılar.

Oradan ayrılmadan Kekil ayağı kalkıp toplanan parayı muhtarının önüne koydu. "Al sen kullan muhtar bu parayı." dedi. Ancak kütüphane işi orada sona erdi. Kekil kapalı toplumların dönüşümünün ne kadar zor olduğunu, en basit konuda bile büyük panik yaşadıklarını bir kez daha gördü. Kooperatif kurma çalışmalarında da kütüphane kurma çalışmalarında da aynı zorluk karşısına çıkmıştı. Kapalı toplumlar, kendi alışkanlıkları dışındaki her şeye kuşku ve düşmanlıkla yaklaşıyorlardı. Bu toplum nasıl dönüşecekti? Bu toplum dönüşemiyorsa, Kekil bu toplumda nasıl yaşayacaktı?

Öğretmen mi? Muhtar mı?

Kekil geri adım atmadı. Köylülerin gelirleriyle ilgili daha ilgili olduklarını biliyordu. Köy, pancar yetiştiren bir köydü. Pancar kooperatifine ürünlerini veriyor ama haklarını alamıyordu. Kooperatif erken söküm yapıp güya prim veriyordu. Kekil durumu ayrıntılı ortaya koyup köylülerin olayı anlamalarını sağlamaya çalışıyordu.

O günlerde Ecevit iktidara gelmiş, köylüye yakın siyasetiyle bir dönüşüm başlatmıştı. Ancak uygulamalarda eski kadrolar eski tutumlarını sürdürüyordu. Alışkanlıklar hemen değişmiyordu. O günlerde pancar kooperatifi köylüye para, şeker vs dağıtırken, köylülere hem ayrımcılık yapıyor hem kötü davranıyordu. Kekil de oradaydı. Durum karşısında kendini tutamadı, kooperatif müdürün odasına hışımla daldı ve “Neden halkı aşağılıyorsunuz?” diye çıkıştı.

Müdür şaşırmıştı, alttan aldı, Kekil’i sakinleştirmeye çalıştı. Bu durumu gören muhtar Cemal Başyigit ve köylüler Kekil’i dışlayan tutumlarından vaz geçip ona yakınlaştılar. Hatta alacakları herhangi bir kararda ona danışmaya başladılar. Bu o kadar olağanlaştı ki bir gün altı yaşındaki oğlu Olgun: “Muhtar sen misin, Cemal amca mı?” diye sordu.

Olgun belki de haklıydı, zaman zaman muhtarın işlerini Kekil üstleniyordu. Okul bahçesine artezyen kuyusu açtırıp su çıkarmasını o sağlamıştı. Köyde Almanci çoktu, köye elektrik gelmesini çok istiyorlardı, Kekil onlara önder oldu. O zamanlar köye elektrik gelmesi için katılım payı alınıyordu. Elektrik gelmesini isteyenlerden para toplayıp Afyon’a gitti, başvuruyu yaptı, bir yıl sonra da köye elektrik geldi.

Kekil Şimşek, oğlu ve kızıyla

Kapalı kültürlerde önyargılar kolay kolay dönüşmez. Kekil'in siyasi görüşü nedeniyle ona karşı olanlar, elektrik geldikten sonra trafonun patlaması üzerine gerilim yaratıldılar. "Dünyanın parasını aldınız, elektrik neden yok?" diye muhtara çıkıştılar. Bu karşı çıkışlar özellikle Kekil'i hedefliyordu. O farklı bir siyasi görüştendi ve insanlar bu nedenle onu sevmeyenler bu durumu bir fırsata çevirmek istediler. Muhtar Kekil'e gelip "Ne yapmalı?" diye sordu.

Kekil, muhtara hemen Afyon'a gidip bu işi çözmele-ri gerektiğini söyledi. Afyon'da TEK (Türkiye Elektrik Kurumu) müdürüne durumu anlattılar. Müdür sorunu dinledikten sonra "Siz gidin, gerekeni yaparız. " dedi. Kekil "Trafoyu bizimle gönderin. " ısrarcı oldu. Müdür bu işe olumlu bakmasa da Kekil inatla "Trafoyu almadan gitmeyiz müdür bey, burada otururuz. " dedi. Müdür bu inatlaşmanın kendine bir sorun çıkaracağını düşünmüş olmalı ki, Kekil'in teklifini kabul etti. Trafo ve ekip, Muhtar ve Kekil'i takip ederek köye girdi. Ekip kısa zamanda işi bitirdi. Köyde kuzu kesildi, ekibe ikram edildi. Şaltere basılır basılmaz yeniden elektrik geldi.

Bu olay köyde Kekil'in itibarını artırmıştı. Özellikle muhtarın Kekil'in Afyon'daki tutumunu ballandıra ballandıra anlatması köylülerin hoşuna gitmişti. Kekil'in sözü daha çok dinlenir olmuş, ona daha çok danışılmaya başlanmıştı.

Köyün su sorunu büyüktü. İki çeşmenin ikisi de kurumuştı. Artezyenlerle su ihtiyacı karşılanıyordu ama bu çok sağlıklı değildi. Kekil önderlik etti; Muhtar Cemal yardım etti ve birlikte Konya'ya giderek DSİ ile görüştüler.

Proje oluştu ama tek köy için bir türlü harekete geçmiyorlardı. Diğer köylerin muhtarlarıyla da görüşüp onları da harekete geçirdi. Sonra DSİ yerden yüz metre yukarıda bir su deposu yapılmasına karar verdi, bir müteahhite verildi. Kekil işleri takip etmek için projeyi müteahhitten alıp ustaları yönlendirdi, sonunda depo bitti. Hem Alpaslan köyünün, hem de çevre köylerin su sorunu çözüldü.

Köyde üç köy odası, üç kahve vardı. Neredeyse birbirine düşman üç grup oluşmuştu. Kekil bu işi çözmek için her gece bir başka kahveye, köy odasına giderek görüşmeler yaptı, konuştu, tartıştı ve sonunda köylülerin arasındaki gereksiz ayrımları ortadan kaldırdı.

Bu ortaklıkla köyün sokaklarının mıcırla kaplanmasını da sağladı. Yakın bir köyde doğal mıcır vardı, köy yollarını çamurdan kurtarmak için halkı ikna etti, imece halinde mıcır getirilip sokaklara serildi.

O sırada yapılan muhtarlık seçiminde de gerilimler oldu. Kekil gerilimleri önlediği gibi, seçim sonrası adayları bir araya getirmeyi bile başardı.

Köyde kimin başı sıkışsa muhtardan önce Kekil'e gelir oldu. Kekil durgun toplumu değiştirmek istedikçe kendi de değişti. Artık sadece bir aydın değildi, bir eylem adamı da olmuştu.

Kendini Bilmek

Alpaslan köyünün yakında Tatarlı adlı bir nahiye vardı. Kekil ara sıra arkadaşlarıyla oradaki meyhaneye gider, eğlenirdi. Bir gün orada arkadaşı Ziya ile içerken yan masaya Karakol komutanı gelip oturdu. O da içmeye başladı. Kekil, köyde yaptıklarıyla ilgili ara sıra Karakol'a şikayet edildiğini duymuştu. Karakol komutanı da Kekil'den hoşlanmadığını her haliyle gösteriyordu. Komutan Kekil'in Kürt kökenli olduğunu öğrenmişti, bir iki kadeh içtikten sonra, durduk yere Kekil'e bakarak; "Bu memlekette ne kadar Kürt varsa..." diye küfredince Kekil kendini kaybetti, rakı şişesini komutana fırlattı. Oracıkta jandarmalar Kekil'i tutuklayıp kelepçelediler. Ardından da karakola götürdüler.

Geceyi karakolda geçirdi. Gece boyunca bu olayı düşündü, duygularına hakim olmamış olmasına içleniyordu ama küfür de çok ağırdı, kendine yediremiyordu. Daha önce böyle bir komutan görmemişti, böyle davranan birinin olacağını da düşünmüyordu. Bu sıra dışı olaya hazır değildi. Uzun süre uyuyamadı, ne yapacaktı?

Sabah uyandığında çalıştığı köyün insanlarının karakolun önüne geldiğini gördü, şaşırды. Muhtar Cemal Başyigit, İsmail Sarı, Ziya Damlarkaya, Demirci Veli başta olmak üzere aşağı yukarı bütün köylüler oradaydı. Köylüler Kekil'e sahip çıkmışlardı. Orada olan arkadaşları komutanın Kekil'e küfrettiğini anlatmıştı.

Komutan kapı önünde toplanan insanlardan etkilenmiş olmalıydı. Durumu hem kaymakamlığa, hem de dinardaki kendi komutanlığına bildirmekle yetindi, Kekil'i serbest bıraktı.

Kekil Şimşek çocuklarıyla

Kekil Kürt kökenliydi ama tıpkı komutan gibi devlet görevlisiydi. Rakip değillerdi, düşman değillerdi. Daha önce de böyle bir şeyle karşılaşmamıştı. Komutanın böyle davranmasının nedenini anlamaya çalıştı. Sonunda bunun nedeninin eski bir olay olduğuna karar verdi.

Kekil yaz tatilindeyken 1 Nolu Sıkıyönetim Mahkemesi'nden Kekil'in Orhaneli'deki davasının kararı jandarma komutanlığına gelmişti. Komutan kararı görür görmez metni okumadan Kekil'in tutuklanması istendiğini düşünmüş jandarmayı köye göndermiş, bulamamıştı. Muhtarı karakola çağırmış ve Kekil'i soruşturmuştu. Kekil tatilden döndüğü akşam Muhtar Kekil'i: "Seni arıyorlar, mahkeme kararı varmış, tutuklayacaklar, kaç!" diye uyarılmıştı.

Kekil mahkeme kararından haberdardı, beraat ettiğini biliyordu. Bu yüzden dikkate bile almamıştı. Ertesi gün de karakola gitmişti. Komutan heyecanla tutuklamaya kalktığına Kekil: "Sen nasıl bir başçavuşsun, okuma yazman yok mu? Yazıda beraat yazıyor, ne tutuklanması, aynısı bana da geldi. " deyip jandarmalar önünde komutanı kü-

çük düşürmüştü. Bu durumun başçavuşta bir kin oluşturduğunu sonradan kavırıyordu.

Kekil anladı ki, geçmişî insanı gölge gibi takip ediyordu. Bu yüzden daha dikkatli, daha uyumlu ilişkiler kurmaya, konuştuklarına dikkat etmeye başladı. Ancak geçmiş hep kötü değildi, yaptığı iyilikler de Kekil'i takip edip durdu.

Yıllar sonra tiyatro topluluğuyla Afyon'un Başmakçı ilçesinde gösteri yaptığında, Alpaslan köylüleri gelip oyunu izlemişler, Kekil'i köylerine davet etmişlerdi. O da ertesi gün çalıştığı köye oyuncu arkadaşlarıyla gitti. Orada çalışan öğretmen Kekil'le tanıştıktan sonra, köylülerin hep Kekil'i anlattığını, "Kekil hoca burada olsa.." türünden cümleler kurduğunu söyledi. Sonra da "Bıktık senin isminden hocam. " diye şakalaştı. Kekil de "Keşke ismimi unuttursaydınız. " diye öğretmene takıldı. Öğretmen köylünün Kekil'i yolcu edişlerini nasıl hikayeleştirdiklerini anlattı. Kekil bir yandan hüzünlendi, bir yandan onur duydu.

E-KEKİL MUSTAFAKEMALPAŞA'YA SÜRGÜN

Darbe Geliyor

Türkiye'nin Kıbrıs'a asker çıkarması, ABD başta olmak üzere sermayeci ÷lkelerin ambargo uygulamasına neden olmuştu. Dışarıya bağımlı sanayi üretimi zor durumdaydı. Birçok ürün ithal edilemiyor, günlük hayatı zorlayacak biçimde akaryakıt ve likitgaz sorunu yaşanıyor. 1961 Anayasası'nın koruması altında örgütlenen işçi sendikaları sık sık grevler yapıyor, sermayeciler ve toplumcular arasındaki gerilim Türkiye'yi ateşe sürüklüyordu. Çatışmalar olağan hale gelmişti. Özal Demirel Hükümetinde ekonomiden sorumlu olmuş ve 24 Ocak kararlarını açıklamıştı. Ülke bir kargaşalıkta yönetilemez olmuştu. Sonradan anlaşılaacağı üzere uluslararası sermayenin desteğıyle 12 Eylül'de darbe oldu.

12 Eylül darbesi Türkiye'de yaşayan herkesin hayatını baştan sona etkiledi. Çoğunlukla toplumcular olmak üzere bütün eylemciler tutuklandı. Partiler, sendikalar, meslek örgütleri, hepsi kapatıldı. Türkiye'de hayat bir daha eskisi gibi olamayacaktı. Bundan sonra yaşananlar, darbenin etkisi altında sürecekti.

Kekil'e de Darbe

Kekil, dönemini etki altına alan sermayecilik/toplumsuluk geriliminde toplumcu tutumu benimsemişti. Bu

tutumu zaman zaman tarihsel dönüşümlerde karşısına çıkmış, onu da benzerleri gibi etkilemişti. Sermayecilik/toplumculuk gerilimi sağcı/solcu çatışması olarak şiddet de ürettiyordu. Gerçi Kekil bu şiddet süreci içinde hiç bulunmadı, ancak solcu öğretmenlerin örgütü olan TÖBDER'in üyesiydi. Hatta Kekil, Orhaneli'nde dağılmış olan TÖBDER'i; Saim İnan, Ahmet Oğuzoğlu, Selahattin ve Zakir Turacı'yla birlikte yeniden örgütlemişti.

O zaman Ecevit hükümeti vardı. Beş milletvekili için ara seçim yapıldı ve beş milletvekilliğinin tamamını Adalet Partisi kazandı. Ecevit istifa etti. Adalet Partisi yönetime geldi. Adalet Partisi sermayeciydi ve toplumcu yapılara karşı tepkiliydi. İlk işlerinden biri TÖBDER'li öğretmenler hakkında soruşturma açmak oldu. Birçoğu sürgüne gönderildi.

Kekil 1980 yazında Karlıova'da oğlu Olgun'un sünnetini yaptırmıştı. Yaz tatili bitip Orhaneli'ne döndüğünde Çorum'a sürgün edildiğini öğrendi. Daha atama işleri sürerken 12 Eylül oldu. 12 Eylül her şeyi dondurmuştu. Ülkede sıkıyönetim başladı. O sırada öğrencilerle başlattığı tiyatro çalışmaları da yarım kaldı.

İftira ve İntihar

12 Eylül'den sonra büyük bir suskunluk ortalığı sardı. Soruşturmalar, kovuşturmalar o kadar çoktu ki, herkes sessizce olanları izliyordu. Atamalar da durmuştu ve Kekil okulunda öğretmenliğe devam ediyordu. Sıkıyönetimlerde birçok iftira atılır, insanlar birbirlerinden kuşkulanırdı. Kekil'in Harmancık'ta çalışan bir öğretmen arkadaşı da böyle bir iftiraya uğramıştı.

Arkadaşı o zamanlar tutukluydu, kendi kendini aklayamazdı. Kekil onun aklanması için çabalayıp duruyordu. Ancak kısa bir süre sonra öğrendi ki, tutuklu arkadaşı orada intihar etmişti. Bu büyük bir yıkımdı. 12 Eylül'ün onca acısının yanında bu intihar da Kekil'i derinden sarstı. Oysa yapılan iftira asılsızdı, daha çok zamanı olsa bunu ortaya çıkaracaktı.

İnsanlar o zamanlar öldürölüyor, asansör boşluklarından, camlardan atılıyordu. Böyle şeyler beklenen söylentilerdi. Ancak bir öğretmenin kendini asması, yaşama sevincine bir darbeydi. Bu intihardan sonra Kekil, hayat hakkında daha çok düşünür buldu kendini...

Karşı Masaya Üç Çay

Tek maaşla geçinmek zordu. Bu yüzden Kekil her yaz inşaatta, şurda burda çalışıp zorlukları aşmaya çalışıyordu. 12 Eylül'ün sarsıcı ortamından kurtulmak ve bir yandan da ihtiyaçlarını giderebilmek için 1982'de bir kahvehane açtı. Kahvehanesi kısa bir süre sonra memurların ve öğretmenlerin uğrak yeri oldu.

12 Eylül, toplumcuların üzerine bir kabus gibi çöktüğünden, içeri alınmayanlar da dışarıda toplum dışı olmuştu. Bir araya gelmek bile sorundu. Böyle bir yer de yoktu. Herkes onları dışlıyor, benzerlerini bulmak zorlaşıyordu. Bu kahvehane okumuş yazmış insanların söyleşebilecekleri bir alan olmuştu. O günlerde yargılanan, yanlış anlaşılan insanlar kendilerini anlayacak dostları bulacakları bu kahvehaneye geliyordu.

Kekil kahvehanede, kendini anlayacak insanlara ne kadar aç olduğunu gözlemledi. Anlaşılmak çok yaşamsal

bir ihtiyaçtı. Oysa okur, yazar, düşünürlerle halk arasında önemli bir uçurum vardı. Okuryazarlar kolaylıkla "komünist" olarak nitelendirilip şeytanlaştırılıyordu. Kitaplar suç aleti sayılıyordu. Bu ağır koşullardan insanı kurtarmanın yolu Kekil sezmişti, insan sanatla kendine gelebilirdi. Dostoyevski'nin söylediği gibi, "İnsanı güzellik kurtarabilirdi."

Kekil aynı zamanda Halk Eğitim Merkezi'nin açtığı kurslar bağlamında hapishanedeki mahkumlara da okuma yazma dersi veriyordu. Kültürün insanı nasıl değiştirebileceğini deneyimlemek için harika bir yerdi. Bu deneyimleri onun kültürel gelişmeye olan inancını artırıyordu.

Kekil'in kahvehanesine öğretmenlerin, okuyanın yazanın dolmaya başlaması şikayetlere neden oldu. Kısa bir süre sonra müfettiş geldi, araştırma yaptı. Yazdığı rapordan sonra iki müfettiş daha gelip incelemelerde bulundu. Kekil o müfettişlerin raporu doğrultusunda Mustafakemalpaşa Çeltikçi köyüne 1984'te sürgün edildi.

Sürgünde Sürgün Vermek

Kekil bir sürgün olarak Mustafakemalpaşa'ya geldi. Çeltikçi köyünde göreve başladıktan sonra İlçe İlköğretim Müdürü İsmail Savaş'ın yanına gitti. Kendisi hakkında soruşturma yapıp sürgününe neden olan iki müfettiş de oradaydı. Kekil içeri girdiğinde müfettişleri görmüş ama sadece müdüre selam vermişti. Müfettişlerden biri "Galiba bizi tanımadın?" diye çıkıştı. Kekil de "Hayır, sizi ben hiç görmedim daha önce, tanımıyorum." dedi. Onlar da "Biz seni bir hafta soruşturduk, nasıl tanımazsın?" dediler. Müdür araya girerek gerilimi engelledi. Kekil'i tanımak isteyen müdür, okulla ilgili bir sorunun olup olmadığını sordu.

Sürgün Kekil'in düzenini bozmuştu. Beklenmedik zamanda çıkan ataması yüzünden evi Orhaneli'nde kalmıştı. Çeltikçi'de ailesi için uygun bir ev tutamadı. O sırada Emniyet Genel Müdürü olan Fahri Görgülü'nün köyde yaptırdığı bir un fabrikasının üst tarafında, üç metrelik bir oda vardı, orda kalmaya başladı. Yaklaşık iki yıl da bu odada kaldı.

Olgun o yıl liseye başlayacaktı ve köy öğretmenlerine bir hak tanınmıştı. Köy öğretmenlerin çocuklarını yatılı öğretmen okullarına alıyorlardı. Evi Orhaneli'ndeydi, kendi buradaydı, Olgun'un iyi bir eğitim almasını sağlamak çok zordu. Kendisi de yatılı okumuş ve zorluğunu biliyordu ama yapacak bir şey yoktu. Bu duygusal açmaz içini bitirse de Arifiye Öğretmen Okulu'na Olgun'u kaydettirmeye karar verdi. Sürgünderken oğlu sürgün verecek, yeşerecekti. Ancak kendisi yatılı okumuştu ve yatılılıktan nefret ediyordu. Oysa oğlunu kendi eliyle oraya götürmüştü. Bu olayın çöküntüsünün altında kalmıştı. Her yerde, her zaman hüznüydü. Çevresindekiler Kekil'in yakın birini kaybetmiş olacaklarını düşünüp soruyorlardı. Bu çöküntüden kurtulması uzun zaman aldı. Ancak etkisi hiç bitmedi.

Olgun'la ilgili kaygıları, ailesinin parçalanması ve bir sürgün olarak gelişi nedeniyle okuldaki öğretmenlerle kaynaşmakta da zorluk çekiyordu. Neyse ki köylülerle kısa zamanda ilişki kurdu. Kendisi bir köylüydü ve uzun yıllar köylerde çalışmış, deneyimli bir öğretmendi. Bu ilişki Kekil'in kendine gelmesine yardımcı oldu.

Sınıf İnşaatı

Sürgün geldiği için kendisine en kötü durumdaki sınıf verildi. Sürgünlük köksüzlüktür, sahipsizliktir. Gerçi köydeki ilkokul binası da yetersizdi. Sonradan bir okul daha yapıldı ve o okuldan da en kötü sınıf Kekil'e verildi. Birçok eksiği vardı, hala inşaat halindeydi.

Okul yönetimi sorunlarla ilgilenmiyor, Kekil'in beklentilerini karşılamıyordu. Ne var ki çocuklar burada eğitim görecekti. Kekil de velileri topladı, durumu anlattı. Sınıfın altına beton atmak gerekiyordu. Velilerle beraber çalışarak sınıfın altına beton attılar. Bu çalışmada Kekil velilerle yakınlıktı, onlarla çimento kardı, harç taşıdı. Bu durum köylülerin hoşuna gitmişti. Muhtar İbrahim, Korucu İbrahim'e halini hatırlını, ihtiyacı olup olmadığını sordurdu.

O dönemlerde sürgün edilenlere hoş bakılmıyor, onlardan uzak duruluyordu. Köylere gelen öğretmenlere zorluk çıkarıyorlardı. Ancak Kekil, köylülerle kaynaşmanın bir yolunu bulmuştu. Geçmişteki birikimi, onun kolaylıkla insanlarla kaynaşmasını sağlamıştı. Her zaman bir yol bulunurdu, bunu biliyordu, daha önce yapmıştı, yine yapabiliirdi.

Oruç Açmazı

Ancak köy açısından Kekil'in başka sorunları da vardı. Ramazan ayında köy imamının dışında başka bir imam daha köye gelip vaaz vermeye başladı. Muhtarlık da Kekil'le birlikte bu imama da iftar ve sahur yemeği gönderiyordu. Ancak Kekil oruç tutmuyordu. Ne var ki gündüz yemek yiyecek bir yer yoktu. Köyde yemek alacağı bir yer yoktu ve herkes oruç tutuyordu.

Gece sahur yemeğini yerken yeni gelen imam: “Seni teravi namazında görmedim hoca?” diye sorar. Bu soru aslında sorulmaması gereken bir soruydu ama bir kez sorulmuştu. Kekil de “Arkalardaydım. ” diye geçirir. Ancak neredeyse her gün aynı soruyla karşılaşınca birden öfkeye kapılır. “Gelmiyorum, sana ne arkadaş?” diye imama çıkarır. Ardından sofradan kalkıp gider.

Hoca, korucuya Kekil’in neden öfkelenildiğini anlamadığını söyleyince, korucu çıkarır: “Sen adamı her gün soruguya çekiyorsun hoca?” der. Hoca susup yemeğe devam ederken, korucu yemeğin yarısını alıp Kekil’e götürür. Sonraki günlerde muhtarlığın verdiği yemek Kekil’in odasına gelir, imamla bir daha yemek yemezler.

Okulda Sızıntı

Çeltikçi köyünde Kekil en zorlu günlerini yaşıyordu. Ailesi üçe bölünmüştü; oğlu yatılı okulda okuyordu. Kızı ve eşi Orhaneli’deydi. Üstelik bir arkadaşına kefil olmuş, o da borcunu ödememişti. Bu nedenle maaşı kesilmekteydi. On beş günde bir Orhaneli’ye gidiyordu. Çeltikçi’de bol sebze meyve vardı, Orhaneli’nden almak yerine Çeltikçi’den sebze meyve hazırlayıp evine taşıyordu.

İki yıl sonra Kestelek köyüne tayini çıktı. Kestelek köyünde ETİBANK bor maden işletmesi vardı. Mustafake malpaşa’ya gidip gelen araç çoktu. Bu nedenle Mustafa-kemalpaşa’da bir ev tuttu.

O sırada Olgun okulundan soğumuş, şikayet ediyordu. Kekil durumu anlamak için konuşmaya gittiğinde Olgun’u haklı buldu. Öğretmenleri mutlaka Sızıntı dergisini satacaksın diye baskı yapmışlar. Olgun da bunu kabul et-

memiş. Hatta babam bu dergiyi okumaz deyince bir öğretmen Olgun'a tokat atmış. Kekil Olgun'u yatılı okuldan alıp Mustafakemalpaşa'daki liseye yazdırır.

Ailesini bir araya topladığı için artık rahattır. Kendini işine daha çok verebilecektir. Bu arada kendisi gibi 12 Eylül mağduru olan Eşref Yılmaz'la tanışır. Eşref kasabada fotoğrafçılık yapmaktadır. Ara sıra onun dükkanına gidip gelir. Eşrefle dostlukları derinleşecek ve yıllarca sürecektir.

Kestelek'teki öğretmenler de ilişkileri gelişmektedir. Üstündeki sürgün yaftası eskimiş, yırtılıp gitmiştir. O sırada herkes kendi durumuna göre beslenme çantalarına bir şeyler koyup getiriyorlardı. Yoksul öğrenciler bundan olumsuz etkileniyordu. Bunun üzerine Kekil, önce velilerle görüşüp herkes köyden satın alınırsa parasını ödeyebileceklerini öğrenince, önerisini okula sundu. Okul da kabul edince, köyden süt toplayanlardan biriyle anlaşip ihtiyacı kadar süt alınmaya, okul hizmetlisi aracılığıyla öğrencilere dağıtılmaya başlandı. Çocuklara da her gün ne getireceği söyleniyordu, yoksul çocukların yaşadığı zorluk ortadan kalktı. Kekil'in yoksul çocukların durumunu önemsemesi doğaldı, o da öyle büyümüştü, onların düşüncelerini, duygularını anlayabilirdi.

Borda Alabora

Kestelek'te bor madeni ETİBANK tarafından uzun yıllar işletilmişti. Demirel iktidarında Sıtkı Yırcalı'ya satılmış, özelleştirilmişti. Ecevit iktidarında enerji bakanı olan Baykal, bu madenin tekrar devletleştirilmesini sağladı. Özal dönemine kadar da devlet işletmesi olarak kaldı.

Maden işletmelerinin doğayı tahrip etmeden gerçek-

leştirilmesi özen isteyen bir iş. Devlet işletmesi sırasında bu özen gösterilebilmekteydi. Usulüne uygun çıkarılan maden, Özal zamanında özelleştirilince, açık saha çalışması haline getirildi.

Kısa zamanda madenin çevresi tahrip oldu. Bu dönüşümü gün gün izleyen Kekil'in çevre duyarlılığı arttı. Bundan sonraki yaşamında çevrenin korunması için elinden geleni yaptı.

Çalış, Çalış, Çalış...

Kekil, kendini bildi bileli çalışıyordu. Çocukken kışın okula gidiyor, yazın kahvehane veya lokantalarda çalışıyordu. Öğretmen okulunda okurken de yazları ailesinin işlerini üstleniyor, rençberlik yapıyordu. Öğretmen olduğunda da çalışmaktan kurtulamamıştı. İlk beş yıl maaşıyla yetinebilmişti ama 1974'ten sonra yazları da çalışmak zorunda kalmıştı. Öğretmenken yaz tatilinde yaptığı ilk iş Mudanya'da "Köksal Motel"nin lokantasında kasiyerlikti.

Lokantayı çalıştıranın kızı, Kekil'i gereksiz işlere koşturmaya çalışıyordu. Kekil hoşlanmıyor ve o işleri yapmıyordu. Babasına söyleyince, babası onu dışlamış. Motel, Bursa'ya gelen sanatçıların, zenginlerin gelip kaldığı bir yerdi.

Kekil akşam işi bitince arkadaşlarıyla hemen yan taraftaki gazinoda eğleniyordu. Patronunun kızı oraya gelip Kekil'leri gördü. Hemen gazinonun sahibine: "Ben babamın işçileriyle ben aynı yerde bulunmam, çıkarın onları." dedi. Kekil ve arkadaşları da çıkmak istemiyorlardı. Bunun üzerine kavga çıktı, Kekil gözaltına alındı. O gece karakolda kaldı. Ancak kızın babası olayı duyunca gelip Kekil'i

karakoldan çıkardı ve fazlasıyla alacaklarını ödeyip işten ayrılmasını istedi. Kekil eşyalarını topladı, orada çalıştığı sırasında oğlu Olgun'a aldığı bir araba oyuncacı vardı, onu bulamadı, canı yandı.

Ertesi yıl Kekil, çalıştığı Yenice köyünden Necati Ferik'in aldığı yüksek gerilim hattı çalışmalarına katıldı. Adana, Osmaniye'de şantiye kurulmuştu, orada hat çekmeye başladılar. İşçiler hep Yenice köyündendi. Arkadaşları, Kekil'den yakındaki bağlarda bulunan üzümlerden getirmelerini istedi. Kekil bağa gidince kimseyi göremedi, sağa sola seslendi kimse yok... Sonra parasını veririm diye üzümleri toplarken, sırtına soğuk demirin dayandığını hissetti. Kalın bir ses "Kıyırdama!" dedi. Kekil soğuk soğuk terledi. Adam Kekil'in geldiğini görmüş, ona bir şaka yapmak istemişti ama Kekil ömründe hiç bu kadar korkmamıştı.

Aynı günlerde Payas Kalesi'nde Neşet Ertaş konserine gidip çok sevdiği, saygı duyduğu sanatçının elini sıkıp beğenilerini kendine ilettiler.

1976 yılında çalıştığı Alpaslan köyünün hemen yakınındaki bir köye su kanalı açılıyordu. Köyde bir şantiye evi tutulmuştu, Kekil ve arkadaşları kazma kürekle kazıyorlardı. Bir süre sonra bir mühendis çalışmaları izlemeye geldi, Kekil dikkatini çekmiş, kim olduğunu sormuş. Müteahhit, onun öğretmen olduğunu söylemiş. Mühendis çok öfkelenmiş: "Sen nasıl bir öğretmeni çalıştırırsın?" diye çıkmış, "Dinamit patlatılıyor, ya ona bir şey olursa... Sigorta yok bir şey yok..." Bunun üzerine Müteahhit gelip Kekil'e çalıştıramayacağını bildirdi ve parasını ödedi.

Bir sonraki yaz, pancar kantarının etrafı çamurdan arındırılması için taş döşenecekti. Kekil, bu taş işince bütün yaz çalıştı. Ancak yirmi yirmi beş gün sonra Kekil çay

bardağını bile tutamaz oldu. Nedeni önce anlayamadı, sonra çevresindekilerin uyarısıyla fark etti ki parmak derileri incelmış. Bunun üzerine eldiven giymeye başladı. Köye yakın bir yerde çalışıyordu. Kızı Nilgün'e çocuklar babasını sorduğunda o da, "Babam akşama römorkla para getirecek." diye yanıt veriyormuş. Köylü de çalışan bir öğretmen olarak Kekil'i kendilerinden biliyor, onu daha çok seviyorlardı.

1978 yılında Alpaslan köyüne su getirmek için boruların yerleştirilmesi gerekiyordu, müteahhit bu işlerin yönetimini Kekil'e verdi. Kekil bedenen çalışmıyor, işlerin yürümesini sağlıyordu.

Kekil bir iki yıl yazları çalışmadı, iş bulamadı. Sonra 1981 yılı yazında Orhaneli Kömür İşletmeleri lojman inşaatında, arkadaşı olan Müteahhit çalışma teklif edince o da kabul etti. Bir hafta hafriyat işlerini yürüttüler, bu iş çok ağırdı. Ancak bir hafta sonra kalıp ustası Kekil'i yanına aldı. Beline önlük bağladı ve "Kekil Usta" oldu. Öğretmen arkadaşları Kekil'e özenince, Kekil, müteahhite onları da önerdi. Onlar çalışmaya başladılar ama bir gün çalışabildiler, sonra çalışamayacaklarını söyleyip ayrıldılar. Kekil o yaz boyu inşaatta çalıştı. Yıllar sonra aynı lojmanlarda misafir olup kalacaktı.

Kekil, çevresinde odun kesenleri görünce, ertesi yaz bir odun kesme makinası alıp odun kesmeye başladı. Dağda da odun kesmişti. Sonraki yıl kahvehanecilik yapmaya başladı. Daha önceden deneyimi vardı ve bu işi yapabileceğini biliyordu.

Mustafakemalpaşa'ya geldiğinde, iki yaz boyunca Dikici Petrol'de kasiyerlik yaptı. Gündüzleri Olgun da petrolde ayran satıyorlardı. Bir gün Erdal Özyağcılar petrole

geldi ve Kekil ona, oğlunun da sanatçı olacağını söyledi. Erdal Özyağcılar bunu duyduğunda sevindi, daha sonra Olgun'la aynı dizide, "Beşik Kertmesi"nde oynayacaklardı.

Kekil, öğretmenlik dışındaki çalışmalarını zorunlu yapmış, yorgunluklar, acılar, hoşuna gitmeyen tatsız olaylar yaşamıştı. Yazları doğru dürüst dinlenemiyordu ama bir yandan da hayatın içinde yer alıyor, onu inceliyordu. Emeklilik hayatında bu çalışmaları ona büyük yol gösterici oldu.

Emekliliğe Giden Yol

Kekil, kendini bildi bileli çalışıyordu. Çocukken okulu biter bitmez köydeki işlerle uğraşmıştı. Öğretmen olduktan sonra da dinlenmek olanaklı olmadı. Tek maaşla geçinmek pek olası değildi, bu yüzden Kekil yazları da iş bulup çalışıyordu. Üstelik öğretmenlikle yetinmemiş, çalıştığı köylerde birçok çalışmanın öncüsü olmuştu. Ancak ilkokuldan beri yüreğinin bir yerinde sanata ve kültüre arzusu dinmemişti. Okuyordu, ara sika tiyatro ve başka etkinliklerde bulunuyordu ama bu yetmemişti, yetememişti. Ayrılıp ayrılmamama ikirciği köyden kasabaya tayini yapınca daha belirgin hale geldi.

1989'da Mustafakemalpaşa Atatürk İlkokulu'na müdür yardımcısı olarak atandı. Kasaba ortamı kültür açısından daha olanaklıydı. Yakın dostu Eşref'le daha çok zaman geçiriyor, sanata ilgisi artıyordu. O sıralarda henüz kurulan öğretmen sendikası çalışmaları içinde bulunuyordu. Daha toplumsaldı, daha kültürel ortamlarla karşılaşlıyordu.

Okul işlerini de aksatmış değildi. Okul müdürü Orhan Yılmaz'la birlikte okulun kapasitesini artırmak için, okul

koruma derneğiyle yeni bir binanın yapımına öncülük ettiler. Su basmanına kadar binayı yapınca, Milli Eğitim geri kalanını yapmak zorunda kaldı.

Ancak Kekil'in gönlü sanattan yanaydı. Okulda öğrencilerle tiyatro çalışmaya başladı. Önce "Hacivat ve Karagöz", sonra "Su Gelince" oyunlarını sahnelediler. "Çatalıköy" ve "Türkmen Düğünü" bunları takip etti. Oyunlar sadece öğrencilere sahnelenmemişti, halka da gösteri yapıldı. Hatta "Hacivat ve Karagöz", Mustafakemalpaşa'daki bütün okullara sahnelendi. Kekil yavaş yavaş kendi yatağını bulmaya başlamıştı. Kendini en çok tiyatro kültüründe iyi hissediyordu.

Okuldaki kültürel ve sanatsal etkinlikleri yoğunlaştırmıştı. Öğrencilerin şiirler okuyacağı, türküler söyleyeceği olanaklar oluşturuyor, onları bu konuda yüreklendiriyordu. Ne var ki durgun kültürlerde artan etkiler tepki de çekiyordu.

Okulda müfettiş varken de bu etkinlikler sürmektedir. Bir gün öğretmenlerden biri müfettişi etkinliklere davet eder. Okul müdürü olmadığından Müdür yardımcısı olan Kekil müfettişe eşlik eder, etkinliği izlemeye gider. Müfettiş, okunan bir şiirin Turgut Özal'ı eleştiren içeriğe sahip olduğunu not eder. Kekil bunu fark etmez ama birkaç gün sonra okula bir grup müfettiş gelir, soruşturma başlatır. Etkinliği düzenleyen öğretmen kınama cezası alır. Kekil bu durumda kendini sorumlu hisseder ve bu konu üzerine düşünmeye başlar.

O sıralarda "Türkmen Düğünü" adlı oyunu Mustafakemalpaşalılara sahneleyeceklerdi. Aynı anda okula yapılan ek bina inşaatı sürüyor, bu inşaatla çalışan Erzurumlu bir işçinin güzel türkü söylediği, bağlama çaldığı da biliniyor-

du. Okul müdürü sahne aralarında bu işçiye türkü söyletmeyi önerdi; Kekil bunun bütünlüğü bozacağını düşünerek karşı çıktı ama müdür bu konuda ısrarlıydı. Erzurumlu genç işçi bağlamasıyla gelip türkülerini söyledi. Ancak şivesi bozuktu. O sıralarda da güneydoğuda çatışmalar artmış, halk gergindi. İçlerinden biri okulda “Kürtçe türkü” söylediler diye şikayet etmişti.

Oyun oynandıktan bir iki hafta sonra okula müfettişler geldi. Soruşturma başlatıldı, ancak Kekil, her etkinliği kaydetmek gerektiğini sezmişti, o gün de etkinliğin videosunu çekmiş, saklamıştı. Müfettişlere videoyu gösterince durum aydınlandı.

Bu durum Kekil’in özgürlük konusunu daha çok düşünmesine neden oldu. Özellikle sanat ve kültür söz konusu olduğunda, tepkilerin neler olabileceğini, onlarla nasıl baş etmesi gerektiği konusunda olasılıkları geçiriyordu zihninden bir bir... Öğretmen olarak yapacağı her etkinliğin, öğretmen olmasından kaynaklanan zorluklarını görüyordu. Ne yapmalıydı? Vazgeçmek, kendinden vazgeçmek olacaktı...

1994 yılında kızı Nilgün, Sami Deryan ile evlendi. Oğlu da bir yıl sonra ilk evliliğini yaptı. Bir baba olarak onları yetiştirmiş, evlendirmiş ve elinden geleni yapmıştı. Artık kendisi için de yol arayabilir, kendi yatağında akabilirdi.

1995/1996 eğitim öğretim yılının ilk günü 18 Eylül 1995’te Kekil okula geldiğinde, müdürün olmadığını gördü. Müdürü okuldan alınıp başka bir okula öğretmen olarak verilmişti. Bu beklenmedik bir durumdu ve üzüntü vericiydi. En kıdemli müdür yardımcısı olarak, öğretim yı-

lının başlamasını sağladı, işleri düzenledi.

Yeni bir müdür yardımcısı da atanmıştı. Kekil müdür görevini sürdürdüğünden, bu müdür yardımcısı milli eğitimden çağrıldığını söyledi. Kekil, "Neden?" diye sorunca, "Okul müdürlüğünü bana vereceklermiş. " diye yanıtladı.

Kekil durumu anlamıştı. Artık bu okulda huzurun kaçtığını, çalışmanın olanaklı olmadığını görmüştü. Zaten bir baba olarak görevini yapmıştı, artık emekli olmalıydı. Yirmi gün rapor, ardından izin derken okuldan uzak durmaya başladı. 15 Aralık'ta da emekli oldu.

F- 20. YÜZYILLA KENDİNİ ARAMAK

Kendini Gerçekleştirmek

İnsan bir olanaklar bütünü olarak doğar. Ancak nasıl yaşayacağı doğduğu çevre ve tarihsel süreçle ilgilidir. Ne yapıp ne yapamayacağı da... Doğumla getirdikleriyle buldukları arasında bir süreç olarak benliğini bulur. Ömrünü bu bilinçle sürüp gider. Ancak bir süreç olan insan, doğası gereği değişkendir. Değişim sadece çevresel değil, içseldir de...

Kendi olarak gördüğü her neyse, kendi olarak yaşamayı ister. Ne var ki koşullar, insanın kendi olmasını engeller. Kendi olmak birçok zihinsel dönüşümü, kendi olarak yaşamaksa çevrenin ve koşullarının dönüşümünü gerektirir.

İnsan kendi olarak bildiği her neyse, onu gerçekleştirmediği sürece mutlu olamayacaktır. Kendi gibi yaşamak, yaşam sevincinin kaynağıdır. Ancak insan nasıl kendini bilebilir ve kendi olarak yaşayabilir?

Kendi olmak da bilinç sorunudur, kendini bilmek de... Bu yüzden kendi olan veya kendini bilen insan bulmak güçtür. Koşulları aşamayanlar, onların bir devamı olarak yaşar giderler. Dolayısıyla onlara bir etkileri olmaz, onları dönüştüremezler. Koşulları aşıp kendini bulan ve kendi olarak yaşamak isteyenlerse yeni olanaklar sunarlar insanlığa... Onlar aynı zamanda koşulları da değiştirme olanağına kavuşurlar.

Kendi bilincinde olan ve kendi gibi yaşayanlar, koşulları öyle bir değıştirirler ki, çevrelerini de değışime zorlarlar, değışme olanaklarını onlara da sunarlar. Toplumların dönüşüm öznelidir bunlar ve sadece kendi olmaları süreci tarihin dönüşümünü tetikler.

Ancak kendi bilincinde olsa da insan kendi gibi yaşamak çok zordur. İnsanın gereksinimlerini karşılaması gerekir ve bu gereksinimleri karşılama, toplumsal bir iştir. Gereksinimler insanı koşullandırdığı gibi, onların karşılaması biçimi de koşullandırır. İnsan sadece kendi olarak kendinin gereksinimlerini karşılayamadığı için koşullardan arınık değildir. Önce özerk olması gerekir, önce bağımsız olması gerekir ve bu çoğunlukla insanın orta yaş dönemi-ne denk düşer.

Orta yaş döneminde, “ununu eleyip, eleğini asan” insan, kendi gibi yaşamının yollarını arar. Bu yüzden emeklilik, insanın kendi olma olanağı bulduğu zamandır. Sadece kendi değil, sorumlu olduklarının da iktisadi gereksinimlerini şöyle ya da böyle karşılamış, toplumsal rollerini, sıfatlarını yaşamış, tamamlamıştır. Artık kendisi için yaşayabilecek bir olanak çıkmıştır. Böylece insan tamamlanır. Ölmeden önce kendine eşitlenebilir. İnsan eğer tamamlanamazsa yaşlılık pişmanlıklar iklimine dönüşür. Birçok yaşlının sürekli kendini ağlamaklı bulması bundandır.

Kekil Kendi Olduğunda

Kekil’in bilinç koşulları ile yaşadığı koşullar arasında gerilim kaçınılmazdı. Kekil, alışkanlıkların dışındaki dünyayla öğretmen okulunda tanışmış; dünya hakkında görüşleri orada belirginleşmişti. 1960’ların düşünsel iklimi-

minde toplumculuk baskın bir eğilimdi ve Kekil'in bakış açısını değiştirmişti. Ancak 12 Eylül askeri darbesi, toplumcululuğu öyle bir ezdi ki, toplumcuların kendileri bile bu ağırlıkta yalpaladılar. Ardından Sovyetler Birliği'nin dağılması, toplumcuların umudunu tüketti ve esin kaynağını kuruttu. Toplumcular kendilerini sorgular hale geldiler.

Kekil de bu sorgulamayı yaptı. Sermayecilik ve onun getirdiği bilinç koşulları artık kalıcı olacaktı. Oysa uzun zamanlar toplumcular, sermayeci düzenin geçici olduğunu ve önünde sonunda toplumculuğun ülkeye geleceğine inanmışlardı. Kekil, yıllarca toplumcu bakışla hayatını kurmuştu ve sermayeci yaşama uymanın zorluğunu yaşıyordu. Sermayeci yaşam tarzına uyamamak, dışarıda kalmak da artık olanaksızdı. Ancak sermayeci yaşam tarzını benimsemek, bir bilinç olarak oluşmuş kişiliğini tümünden reddetmek anlamına gelecekti. Bu ikircikli durum, Kekil'i zorluyordu. Çocukları büyümüş, ihtiyaçlar artmıştı.

Toplumculuk, paylaşımcılığı ve eşitliği, sermayecilikse bireyciliği ve özgürlüğü önceliyordu. Toplumsal ilişkilerin katı sermayeci ilişkilerle kuşatılmış olması, toplumcuların bu hayata tutunmasını zorlaştırıyor, bu hayata yabancılıklarını artırıyordu. Oysa kültürel alan, özellikle de sanat, iktisadın insanı yabancılaştıran gücüne kapalıydı. Bu alan, toplumcuların kendi olarak var olabilecekleri bir alandı ve birçok toplumcu kültür ve sanat alanına yöneldiler.

Kekil, dengbejleri dinlediği günlerden başlayarak sanata yürekten bir bağlılık duyuyordu. Ancak gençlik ve öğretmenlik dönemi, koşulların dönüştürülmesine yönelik toplumcu hareketler içinde geçtiğinden, sanata ve kültüre yönelmesi zordu. Oysa bu alan tam da kendi alanıydı. Birçok toplumcudan farklı olarak hem öğrencilik

yıllarında, hem öğretmenlik yıllarında sanat üretimlerinin içinde şöyle ya da böyle bulunmuş, deneyim kazanmıştı. Bu yüzden kùltür ve sanat etkinlikleri içinde kendini kendi olarak bulabiliyor, yaşayabiliyordu.

EĞİTİMSEN'de Tiyatro

Kekil emekli olunca, çalışmanın getirdiği zorunluluklardan kurtulmuştu. Çevresinde herhangi bir sanatsal etkinlik de yoktu. Mustafakemalpaşa'ya geldiğinde ilk tanıdığı ve derin dostluk kurduğu Eşref Yılmaz'la bu konu üzerinde çok konuşmuştu.

Eşref Yılmaz 12 Eylül sürecinde 1402'lik diye bilinen meslekten çekirtme sürecinde öğretmenlikten uzaklaştırılmıştı. Mustafakemalpaşa'da bir fotoğrafçılık dükkanı açmıştı ve onun da çevresinde kendini anlayacak, konuşacak, dertleşecek insan sayısı azdı. Bu yüzden Kekil sık sık onun yanına gider, hayat üzerine sohbet ederlerdi. Eşref de sanata bağlı bir insandı ve konu daha çok sanata dönerdi. Hayatın bu dönüşen koşullarında iki toplumcu, hem kendi olup hem de bu katı sermayeci düzende nasıl yaşanabileceği üzerine tartışırlardı. Bu tartışmalar ve arayışların umut veren alanı sanatsal etkinliklerdi.

Eşref Yılmaz, Mustafakemalpaşa'da EĞİTİMSEN'in kurulmasını sağladı. Bu süreçte Eşref'le Kekil arasında görüş farklılıkları oluşmuştu. Hem 12 Eylül koşulları hem 1982 Anayasası memurların sendika kurmasını engelliyordu. Ancak bazı hukuksal boşluklardan sendikanın kurulması başarılıydı. O sırada iki sendika kurulmuştu, Kekil bu görüş farklılıkları sırasında Eşref'in kurduğu EĞİTİMSEN'e değil de EĞİTİM İş'e üye oldu. Daha sonra bu sendikalar birleşti.

Kekil emekli olunca sendika üyeliği düşmüştü. Ancak

sendikadaki ilişkileri sürüyordu. Kekil, Eşref'le ve daha sonra birlikte uzun süre çalışacağı Hamza Oğuzer'le sendikada bir tiyatro topluluğu kurulması konusunu tartıştı. Bunun yapılabilir olduğuna inanıyordu. EĞİTİMSEN yönetimine bir tiyatro topluluğu kurup oyun oynama fikrini açtı. Sendika başkanı Hamdi Bayraktar bu fikre sıcak baktı ve yönetim kurulu kararıyla tiyatro topluluğu kuruldu.

Kekil Almanya'da akrabalarıyla

İlk Oyun İlk Gözağrısı

İlk oyun olarak, o günlerde çok ilgi duyulan Yılmaz Erdoğan'ın "Kadınlık Biz de Kalsın" oyunu seçildi. Öğretmenevinde bir oda çalışmalarını için ayrıldı. Kekil, içlerinde tiyatro konusunda en deneyimliydi, bilgiliydi bu yüzden yönetmenliği o üstlendi. Zaten doğasını da bu uygundu. Necati Gülmez, Hamza Oğuzer, Muzaffer Önder, Kemal Şentürk, Eşref Yılmaz, Hülya Aksu, Ferda Acar, Gül Karahan, Eyüp Kuzucu, Yavuz Yıldız, Erdoğan Özsöz, Seyit Ali Geçici, Mustafa Karlidere oyuncularındı.

Kasabada uzun aradan sonra oynanacak, kasabalıların oynayacağı bu ilk oyun, Kekil'i çok heyecanlandırmıştı. Bu bir başlangıçtı, ama başlangıçların önemini bilen biriydi. Başlamanın koşullarının süreci etkileyeceğini biliyordu. Bu yüzden seyircinin nasıl alınacağına, nasıl oturacağına, sahnenin tasarımına, duyurusuna her şeyi inceden inceye düşündü. Bir gelenek oluşacaksa sanata uyarlı olmalıydı.

Kasabanın en eski ve bilinen sineması Beldaşan sinemasının koltukları numaralı değildi. Oyun Beldeşan sinemasında oynanacaktı ve Kekil önce koltukları numaralandırdı. Ardından numaralara göre davetiye oluşturdu. Oyuna on yaşından küçük çocukların alınmayacağı, oyun başladıktan sonra kapıların kapatılacağını duyurularla herkese bildirdi. Çalışmayı titizlikle yürütüyordu.

Hazırlıklar tamamlandı, zaman geldi; 15 Ocak 1996'da perdeler açıldı. Bu ilk oyuna, oyunun yazarı Yılmaz Erdoğan, Erkan Can, Ali Sürmeli, Demet Akbağ ve Olgun Şimşek çiçek göndermişti. Perdelerin sağına soluna bu çiçekler yerleştirilmişti. O günlerde bu sanatçılar ülkede çok ünlüydüler. Bu, halkın üzerinde büyük etki yaptı; aynı zamanda oyuncuların da kendine güvenini sağlamıştı.

Sinema tiyatro için hiç uygun değildi; soyunma odaları yoktu, tuvalet yoktu ve sahne giriş çıkışları zorlukla ayarlanmıştı. Ancak bütün bu zorluklar aşmak için heyecanları yeterliydi. Oyun bütün zorluklara karşın oldukça başarılı sahnelendi. Halk sakini olan oyuncular bu ilk deneyimlerinde çok başarılı olmuşlardı.

Kekil, ilkokuldan beri kurduğu bir hayali gerçekleştirmişti. Bir oyunun yönetmeni olmuş, onu sahnelemeyi başarmıştı. Kendini gerçekleştirmiş, tamamlanmış, güçlenmiş hissediyordu. Tiyatro fikrini açtığı birçok kişinin olumsuz bakışlarına karşın başarmıştı. Olmaz denileni

başarma isteği hayatında sık sık karşılaştığı bir durumdu. Ancak bu kez durum farklıydı, başardığı kendi hayalimdi.

Halkın oyuna karşı ilgisi, oyun bittikten sonraki beğenileri Kekil'e umut veriyordu. Sanat, kasabada sürdürülebilirdi. Önyargılar aşılabilirdi. Artık Kekil kendi yatağını bulmuştu, burada akmaya kararlıydı.

Oyun birçok defa oynandığı gibi, aynı zamanda çevre kasabalara turneye gitmeye başladılar. Turneye gitmek zor bir işti. Ancak İncilipınar Muhtarı Hüseyin minibüsüyle topluluğu turneye götürüp getirmeye başladı. Çok istekliydi, sonra ne zaman turneye gidilse o bu işi üstlenir oldu.

Almanya'da 1 Nisan Sevinci

Kekil sendika çatısı altında sürdürdüğü tiyatro çalışmalarında bazı zorlukları da görüp bildi. Sendika bir tiyatro değildi, zaman zaman Kekil'in beklentilerini, isteklerini karşılayamıyordu. Gerçi sendika sayesinde kasabada tiyatronun yaşayabileceğini görmüş, öğrenmişti ama sanatın bağımsızlığa, özgürlüğe ihtiyacı vardı.

Öte yandan birlikte iş yapmak, özellikle sanat alanında birlikte iş yapmak kolay değildi. Sanat kültürüyle büyümemiş, dolayısıyla zihni bu şekilde kurulmamış insanlarda sanat etkinlikleri, kişilik sorunlarına yol açıyordu. Üstelik sanat yaratı isteyen bir işti ve yaratı tekilik gerektiriyordu. Kekil bu durumun erken bilincine vardı.

O sıra Almanya'ya yolculuk yapacaktı. Emekli olmadan önce yeğenleri çokça Almanya'ya çağırılmışlar ama o gidememişti. Emekli olunca gideceğine dair söz vermişti ve zaman geldi. Almanya'ya yeğenlerinin yanına Hamburg'a gitti. Almanya'yı gezip görme, tanıma olanağı

buldu. Hatta doğu Almanya kentlerine gitti. Henüz iki Almanya birleşmişti ve Doğu Almanya ile Batı Almanya'nın farkını gördü. Batı sermayeciydi ve binaları, yolları ticaret merkezleri çok gelişmişti. Doğu'daysa yollar, sokaklar Türkiye gibiydi. Ancak doğuda da kültür merkezleri belirgin bir fark gösteriyordu. Kekil için bu bir yanıyla hayal kırıklığı bir yanıyla esin kaynağıydı. Hayal kırıklığıydı çünkü toplumcu olarak, toplumcu düzenlere sahip ülkelerin çok geliştiğini, yaşam standartlarının yüksek olduğunu hayal ederdi, oysa gördüğü kentler Türkiye'deki kentlere benziyordu. Esin kaynağıydı çünkü yollar, binalar, ticaret merkezleri yerine kültür ve sanat merkezleri hem yaygın hem görkemliydi. Sanatla toplumculuk arasında Türkiye'de pek de kurulmayan bu ilişkiyi orada doğrudan görmüştü. Sanat hakkında, dönünce kasabada yapacakları hakkında uzun uzun düşünme, karar verme olanağı buldu. Bu gezi, bakış açısını değiştirmişti.

Kekil şimşek'in torunları

1 Nisan 1996'da Hamburg'ta yeğenleriyle akşam eğlenirken telefon çaldı. O an dede olduğunu öğrendi, torunu Onur dünyaya gözlerini açmıştı. O güne kadar hiç bu kadar sevinmemişti; 47 yaşında bir dedeydi. Dede olma heyecanını yıllar sonra; 11 Mart 2015'te Olgun'un oğlu "Ali"nin doğumuyla yeniden yaşayacaktı.

Artık Dernek Zamanı

Kekil Almanya'dan gelince, sanat derneğini kurmak için kasabanın ileri gelenleriyle fikrini paylaşmaya başladı. Gerçi sendika çatısı altındaki tiyatro çalışmalarında kendisi derneğin kurulup yürütülebileceğine ikna olmuştu ancak önünde sonunda Kekil kasabaya sonradan gelmişti. Kasabanın ileri gelenlerinin fikri önemliydi. Ancak onlar, geçmiş zamanda yaşanmış olumsuz deneyimlerinden ve halkın sanata ilgisizliğinden yakınlıkla Kekil'e umut vermiyorlardı. Özellikle ekonomik zorluklara vurgu yaparak, ya belediyeye yahut başka bir kuruma sırtını dayamanın gerekliliğini önceliyorlardı.

Kekil için asıl zorluk bu sırt dayama meselesiydi. Eğer sırtını birine dayıyorsan, onun otoritesini de kabulleniyorsun demekti. Her yapacağın etkinlikte onu da hesaplayacak, onun bakış açısını da önemseyeceksin. Bu sanatın doğasına uyarıydı. Sanat bağımsızlık ve özgürlük istiyordu. Kekil kararını vermişti, bu işi başaracaktı. Daha önce birçok kez olmaz denilen şeyi yapmıştı, şimdi de yapabiliyordu. Aşması gereken zorluklardan biri güvendi.

Derneğin bürokratik işlerini kendi başına yürütebilirdi ama derneğin bir kurucu üyeler topluluğu olması gerekirdi. Bu yasal bir zorunluluktan. Kendiyle böyle bir yola

çıkacak arkadaşları bulmak kolay olmayacaktı. Zorluklardan biri de yine tarihsel akıştan kaynaklanıyordu. Güneydoğu'daki çatışmalar, ülkenin batısında doğululara yönelik önyargılar oluşturunuyordu. Kekil doğuluydu, kasabanın yerlisi değildi, kasabadaki dernek çalışmaları bu gerilimlerin bir parçası haline getirilebilir, kolaylıkla haksızlığa uğrayabilirdi. Bu kaygı, kendisinin çözebileceği bir sorun değildi. İyilik umut edebilirdi o kadar. Görünüşte böyle bir sorun olmayacak gibiydi ama bu olasılık, bir tehdit olarak hep var olacaktı.

Bu kaygısı onun çalışmalarını engellemedi. Dernek resmen kurulmadan önce topluluğun bir araya gelmesi, tartışılıp tüzüğün yazılması gerekiyordu. Ancak böyle bir yer yoktu. Daha sonra derneğin kurucularından olan Hülya Aksu, emekli hakim Şekip Demircan'ın yanında çalışıyordu. Kekil Hülya'yı ziyarete gittiğinde, yer konusu gündeme geldi. Şekip Demircan söyleşiye müdahale ederek büroyu kullanabileceklerini söyledi. Bu haber toplulukta sevinç kaynağı oldu. Hevesleri arttı. Şekip Demircan'ın bürosunda toplanıp dernek çalışmalarını sürdürdüler. Tüzüğü yazdılar dosyayı oluşturdular. Kurucu üyeler Kekil Şimşek, Hülya Aksu, Halil Değer, Aysel Pınar, Yücel Kaydı, Hanife Yılmaz ve Muhterem Gümüş oldu.

Derneğin kurulması için paraya ihtiyaç vardı. Dernek yasal olarak kurulmadan önce, Türk halk müziği topluluğu oluşturdular. Hamza Oğuzeri yönetmenliğini üstlendi. Veli Koç, Rıza Kırışman, Yüksel Özdemir, Cem Haldun, Taylan Efe Çeki, Esmâ Oğuzer, Hülya Aksu, Derya Aydemir, Hamza Oğuzer, Eylem Sözer, Hüsniye, Şengül Kurç'tan oluşan topluluk için çalışma yeri arandı. O sırada Atatürk İlkokulu Öğretmenevi yapılmıştı ve bir odası uygundu. Öğretmenevi yönetiminden izin almışlardı. Çalışmaları hızlandırdılar ve türküler kayda alındı. Sonra kaset olarak çoğaltıldı.

Bu kaset kasabada elden satılarak bir gelir oluştu ve işte bu gelirle derneğin kuruluş masrafları karşılandı.

Ancak derneğin yeri yoktu, yer bulunamıyordu. Şekip Demircan bu arada tekrar devreye girdi ve yirmi yıl derneğin ofisi olacak yeri, dernek adına sahibinden tuttu. Böylece dernek kuruluşu resmileşmeden ofisine kavuşmuştu. 12 Nisan 1997’de de resmen kuruluş ilan edildi. Kuruluşun ardından, Türk halk müziği topluluğu, Beldeşan sinemasında halka ilk konserini verdi. Bu konser aynı zamanda Mustafakemalpaşa Kültür ve Sanat Derneği’nin açılış konseriydi ve neşe getirmişti.

Başkanlığın Ağırlığı

Kekil, derneğin kuruluş sürecindeki heyecandan olup biteni enine boyuna düşünememişti. Dernek kurulup ofisine taşındıktan sonra üzerine aldığı sorumlulukla yüzleşti. Bir iddiayla ortaya çıkmış, insanları etrafına toplamıştı. Birçok kişinin olmaz dediği, yapamazsın, sürdüremezsin dediği bu yolda, her geri adım, her yılgınlık olumsuzluğun ve olumsuzlayanların zaferi olacaktı. Başarısızlığı sadece kendisinin başarısızlığı olmayacaktı; kendiyle yola çıkan insanların da başarısızlığı olacaktı. Daha da önemlisi sanatın da başarısızlığı olacaktı.

Sanat, ertelenebilen, görmezlikten gelinebilen bir insan gereksinimiydi. Birçok insan, birçok kültür ve topluluk kolaylıkla bu gereksinimden vazgeçmekteydi. Bu gereksinim bedeninin bir devamı değildi, zihinseldi ve o olmadan da yaşamak pek olasıydı. Üstelik sanat, sorgulayıcı gücü nedeniyle toplumsal dokuyu bozan bir düşman olarak da görülüyordu. Otoriteler sanattan pek hoşlanmıyordu, kurulu düzen kendine uyarsız buluyordu.

Kasabadaki sanatın öncüsü olmayı arzulayan Kekil, bu yolda başarısızlık yaşarsa, kendinden sonra gelen sanat-severlerin de umudunu kırmış, yılgınlık yaratmış olacaktı. Bu yüzden derneğin etkinliklerini, kişisel bir sorumluluktan çok tarihsel bir sorumluluk olarak görmeye başladı. Zorluklar ortadaydı, zorlukları sırtını bir yere dayayıp aşamazdı, hepsini önderi olduğu toplulukla başaracaktı.

Verem de Olunur

Zorluklar derneğin henüz ilk konserinde acı yüzünü göstermişti. Önce konser verilecek yer bulmakta zorlandılar. Konser için kasabada olanaklı görülen bir tek Beldişan sineması vardı ama orada da porno filmleri oynatılıyordu. Halkın algısı açısından zordu. Bunu önemsemediler ama sahibinden kiralamak da mümkün olmadı. Araya adamlar kondu da ancak kiralayabildiler.

Bu kez ses düzeninde sorunlar çıktı. Ses düzenini büyük özveriyle Elektrikçi Hüseyin Yılmaz üstlenmişti ama bir türlü beklenen düzeyde bir ses temizliği olamıyordu. Bu teknik ve araçlarla ilgili bir konuydu, Kekil ne yaparsa yapsın bunu dönüştüremezdi.

Sinemanın fiziki yapısı da sorunlar çıkarıyordu. Soyunma yerleri yoktu, tuvaleti yoktu, giriş çıkış yerleri dar, sahneye giriş olanakları kısıtlıydı. Hele koltukları, artık oturulamaz haldeydi. Kekil burnundan soluyordu. Gerçi konserin halk üzerindeki etkisi hoş oldu ama önemli olan Kekil'in içine sinmesiydi.

Konserden sonraki ilk etkinlikleri resim sergisi olacaktı. Dostu Eşref Yılmaz'ın fotoğrafları, Aysel Pınar'ın resimleri sergilenecekti. Kasabada sergi yapılacak yer yoktu.

Sonunda Gürvardarlara ait bir inşaatın zemin katını kiralayabildiler.

Kasaba halkı bu tür etkinliklere uzak olduğu için, bu çabayı anlamıyor, içten içe de kuşkulanıyorlardı. Bu yüzden kiralama işinin iktisadi ve fiziki zorluğundan daha çok, bu güven sorununu aşmakta zorlanıyorlardı. Neyse ki sonunda şöyle ya da böyle bir sergi salonları olmuştu.

Sergi açılışında Kekil yine gerilim içindeydi. Çok sevdiği kamerasını başkalarına verip kurdelenin kesimi işine girdiğinde, kasabanın önde gelenlerinin oraya yerleşmiş olduğunu gördü, öfkeliydi. Kurdele kesmeye gelen bu insanlar kendilerine yardım etmemiş, kuşkuyla bakmışlardı, burada yüzlerinden gülücük eksik olmuyor, övgü sözleri ortalığa saçılıyordu.

Gerilimin bir başka kaynağı da kendileriydi. Bu tür etkinliklerin nasıl düzenleneceği konusunda deneyimi az olan topluluk şaşkındı, telaşlıydı.

Sergi açılışı yapıldı ve üzerinden büyük bir yük kalktı ama içi sıkılmıştı. Kekil arkadaşı Eşref'le dağlara gidip azıcık dolaşmak, dertleşmek istiyordu. Arabaya atlayıp Tümbüldek'teki su deposuna çıktılar, birkaç bira içip dinlendiler. Dönüşte Kömürcükadı köyü tarafından gelmeye karar verdiler. Kömürcükadı köyünün girişinde durdular. Eşref Kömürcükadı'dan bir gürcü arkadaşını görünce onunla konuşmaya başladı. Kekil de elini yüzünü yıkamak için çeşmeye vardı. Su içtikten sonra öksürmeye başladı, ağzından bir avuç kan gelince Eşref'e seslendi. Hemen hastaneye geldiler. Tetkikler yapıldı ve verem olduğunu söylenince Kekil'in aklına ilk önce torunu Onur geldi. Daha küçüktü, veremi torununa bulaştırmış olabilir miydi?

Neyse ki ne Onur'da ne de ailesinde ne de yakın çalıştığı arkadaşlarında verem çıkmadı. Ama bundan sonra ne olacaktı?

Yaşamı Yeğlemek

Yaşı ilerlemişti, dernek işleri ağırdı ve üstüne üstelik birçok insanla görüşmesi gerekiyordu. Verem bulaşıcı bir hastalıktı. Tedavisi uzun sürecekti. Önünde pek seçenek yoktu, pes etmeliydi. Ama pes etmek, veremi yense bile ölüme yenik düşmek olacaktı, çünkü yapmak istediklerini yapamayacak, olmadık isteği yerde olamayacaktı. Hayalleri kuruyacaktı.

İnsan, kendi olamayacaksa gerçekten var olabilir mi? Var olduğuna inanabilir mi? Bedensel gereksinimleri karşılamakla yetinmek insan için yeterli olabilir mi?

Kekil bu sorularla uğraşıp durdu, zorluğu açtı ama o çocukluğundan beri kurduğu hayalin tam ucundan tutmuş, onu hissetmiş, ona neredeyse ulaşmıştı. Bir hastalığın bunu engellemesine izin vermeyecekti.

Kararını verdi; ertesi gün şefliğini Kemal Kamal'ının yaptığı halk müziği konseri olacaktı, veremi yok sayıp konserin işleri için harekete geçti.

Ne var ki veremin tedavisi ağırdı, onca ilacın etkisiyle Kekil kendine gelemiyordu. Derneğin birinci olağan kongresine bu yüzden gedemedi. Bu kez dernek üyeleri ve topluluğun üzerinde bir sorumluluk oluştu. Onlar bu hastalığa yenilip bir başkasını mı başkan seçeceklerdi? Yoksa onlar da Kekil gibi hastalığa teslim olmayacaklar, Kekil'in yanında mı duracaklardı.

O gün topluluk Kekil'i yeniden başkan seçerek yaşamı yeğlediğini gösterdi.

G-21. YÜZYILDA KENDİNİ BULMAK

İnsan bir kez kendini kendinde bulduğunda, bir daha ayrı kalamaz, ayrı kalmaya dayanamaz. Kekil de kendini gerçekleştirdiğini hissediyordu ve bu yoldan geri durmayacaktı. Elbette koşullar her şeye olanak tanımıyordu ve bu işin doğasında bu vardı. Bir şey yapmak isteyen, hele hele yeni bir şey yapmak isteyen mutlaka koşulları aşmak zorundaydı. Üstelik yapılmak istenen kültür ve sanatla ilgiliyse, insan çoğunlukla yalnız kalacak, koşulları çevresine rağmen aşacaktı.

İnsan kendi oldukça çevresine uzaklaşıyordu. Çevresi yadırgıyor, onu anlamıyordu. Üstelik işlevi insanın yabancılaşmasını ortadan kaldırmak olan sanat, aykırı biçimde insanı çevresinden uzaklaştırıyordu. Bu durumla baş etmek zordu, ne var ki Kekil'in oğlu Olgun da sanatla uğraşıyordu. En azından o, babasını anlıyordu.

Perdedeki Yırtık

Dernek kurulduktan sonra, kendisi de Kekil gibi kasabaya göç etmiş Artvinli bir ailenin çocuğu olan Hülya Aksu, etkinliklerin organizasyonundan duyurulmasına kadar çok önemli katkılar sağladı. Hülya, kasabada kurulmuş olan "Dost FM"de djlik yapıyordu. Programlarında derneğin çalışmalarından da söz ediyor, kasabalının zihninde derneğin ismini güçlendiriyordu.

O sırada yeni bir oyun arayışı içindeydiler. Derneğin halkla bütünleşmesi için kasabanın kültürüne uyarlı

bir oyun arıyorlardı. Hülya, amcasının oyun yazdığını ve kendilerine böyle bir oyun yazabileceğini söyledi. Amcası Şener Aksu da bu teklifi kabul etti. Şener'in çocukluğu Mustafakemalpaşa'da geçmişti. Kısa zamanda oyunu yazıp gönderdi.

Oyunu çalışmaya başlayacaklardı ama yer yoktu. Dernek bürosunda okumalar yapılıyor, daha sonra olanak bulunduğunda bir okulun sınıfında, sahne düzeni oluşturuluyordu. Sahnede çalışma olanakları yoktu ve bu oyunun sahnelenmesini geciktiriyordu.

Oyunu Beldeşan sinemasında oynayacaklardı. Başka bir yer yoktu ve orada oynama iznini zor alıyorlardı. Zorluğun kaynağı belediye başkanı değildi, belediyede çalışan bürokratları. Onlar Kekil ve yaptıklarına kuşkuyla bakıyor, anlamıyorlardı. Neyse ki Kekil bir yolunu bulup başkana ulaştı ve gün alabildi.

İlk oyun, Kural Derki'nin galasından

Oyun sahnelendiğinde, halk üzerinde bekledikleri bir etki bıraktı. Halk, oyunda kendini buldu, böylece tiyatronun kendisiyle doğrudan ilişkili olduğunu anladı. Karakterler, olaylar çok tanıdıktı, herhangi bir kasabasının kendini bulacağı bir hikaye işlenmişti. Böylece bir topluluk olarak kurulan dernek, kasabaya kök salmaya başladı.

Ancak tiyatro sahnelemek, oyun yazmak, oynamaktan başka araçlara ihtiyaç duyuyordu. Işık ve ses araçları gerekliydi. Beldeşan sinema salonunda ses ve ışık sistemi yoktu. Arkada tuvalet ve kulis de yoktu. Tiyatro devam edeceksen, ışık ve ses sistemi kalıcı olarak çözülmeliydi.

Beldeşan sinemasında akustik iyiydi ama ışık hiç yoktu. Bu yüzden ışığa öncelik verildi. O sıralar kasabadan seçilmiş bir milletvekili olan Mehmet Küçükkaşık, kültür bakanlığından ışık düzeneklerinin derneğe gönderilmesini sağladı. Bu büyük bir ferahlık ve güven getirdi.

Ne var ki perdenin arkasındaki sorunlar sürüyordu. Kulis yoktu ve özellikle de tuvalet yoktu. Derneğin oyuncularını bununla baş edebiliyorlardı ama zaman zaman dışarıdan oyunlar geliyor, dışarıdan gelen oyuncular bunu anlamıyor, yadırgıyordu.

Derneğin çağrısı üzerine Ferhan Şensoy, Rutkay Aziz, Genco Erkal, Yalçın Menteş, Hadi Çaman, Ali Erdoğan gibi ünlü sanatçılar da gelip oyunlar sergilemeye başlamıştı. Özellikle Rutkay Aziz, plaket töreninin ardından bu konuyu gündeme getirdi. Sanatçıların her oyunda heyecanlandığını, dolayısıyla tuvalet ihtiyacı duyduğunu ama salonda tuvaletin olmadığını kalabalık izleyicilere söyledi. İzleyiciler içinde belediye başkanı da vardı ve o öfkelenip salondan ayrıldı. Sonra Rutkay Aziz ve başkan bir araya gelip sohbet ettiler, durumu Rutkay Aziz başkana uyarlı bir bi-

çimde tekrar anlattı. Başkan Hayri Öztetikler de söz verdi. Ardından kısa bir süre sonra tuvaletler, kulisler yapıldı. Engin Günaydın, yeni yapılmış kulislerde soyunup giyindi, oyununu oynadı.

Esref Yılmaz Şeyh Bedrettin rolünde

Kekil önderliğindeki bu etkinlikler kasabayı dönüştürmüştü. Bir tiyatro disiplini olmuştu, halk tiyatrodan hoşlanıyordu. Önceleri davetiye almaktan çekinen insanlar, ne zaman oyun oynanacağını sorar olmuştu. Tiyatro salonu kurulmuş, sanat bir ihtiyaç olarak görülmeye başlamıştı. Kekil'in kararlılığı kasabayı dönüştürmeye başlamıştı.

Ancak ne kadar sihirli olursa olsun sanat her şeyi başaracak bir büyü değildir. Kekil, kasabadaki yüksekokul müdürü Mustafa Kemal Soylu'nun davetiyle, yüksekokul öğrencilerine tiyatro çalıştırmaya başladı. Mustafa Kemal Soylu da oyunlarda rol alıyordu. Ancak bu çalışmalarda Kekil gördü ki, yüksekokul öğrencilerinde sanat yerleşik

bir ihtiyacı dönüşmüyordu. Sanatın toplumsal bir zemine ihtiyacı vardı. Yedi oyun oynandı ve Mustafa Kemal soylu oradan ayrıldığında, ne yüksekokul yönetimi ne de öğrenciler bir daha oyun çalışma isteğinde bulunmadılar. Bu çok şaşırtıcıydı. Oysa kasaba halkı, Kekil'in etkinlikleriyle tiyatroyu bir ihtiyaç olarak görmüş, Kekil dışında da tiyatro etkinlikleri armaya başlamıştı.

Kapalı bir kültürün dönüşümünün ilk belirtisi, sanatsal etkinliklere karşı tepki göstermemesidir. Kekil'in başlattığı süreç, Mustafakemalpaşa'da tiyatronun artık yadırganma bir yana, destek gören, ihtiyaç hissedilen bir gereksinime dönmesini sağladı. Sadece bu bile Kekil'in bir kültür öncüsü olduğunu söylemeye yeterlidir.

Sahnenin Cini

Kekil halk müziğinin etkisini dernek kurulmadan başlattıkları çalışmalarda görmüştü. Halkın müziğini halka taşımak, halkla bağları kuvvetlendiriyordu. Bu yüzden Kekil, kasabalılardan oluşan solu veya korolara, konserlere önem veriyordu. Her şeyi kendisi yapamazdı, bu konuda gönüllü ve birikimlilerden yardım alıyordu. Kemal Kamalı bunlardan biriydi. Önemli bir şefi ve gönüllü olarak dernekte bağlama kursu veriyordu. Ses dersleri de verdi. Böylece hiç olmazsa sahneye çıkacak bir müzik topluluğu oluşuyordu.

Mustafakemalpaşa'nın kurtuluş günü olan 14 Eylül'de halka açık ilk konser verildi. Sunuculuğunu Hülya Aksu ve Mehmet Şahin yapıyordu. Her ikisinin de diksiyonu düzgün, sesleri güzeldi. Halk onların sunumuna bayıldı. Sonra hep onların sunması talep edilir oldu. Öte yandan açık

hava konseri çok ilgi gördü. Böylece dernekle halk arasındaki bağlar kuvvetlendi. Buna karşın konserler yetkin değildi.

Öncelikle müzik birçok araç isteyen bir sanattı. Özellikle ses sistemi olmadan müziğin güzelliği ortaya çıkmıyordu. Kaliteli ses sistemleri pahalıydı, sıradan bir ses sistemiyle mutlaka bir sorun çıkıyordu. Tam türkünün yarısında birden mikrofon o bilindik cızırtılar çıkarıyor, millet kulağını tutuyordu. Daha sonra duydu ki, Şener Aksu “sahnenin cini” diyordu, buna oldukça gülmüştü. Bu cinden kurtulmanın bir yolu yok gibiydi.

Sahne cininin sesine karşın Veli Koç, konserlerin organizasyonunu gönüllü üstlenmeye başladı. Onun bu çabalarının da sonucu birçok kez halka açık konserler verildi. Yeni sesler, yeni müzisyenler ortaya çıkmaya başladı.

Kekil, tiyatroda olduğu gibi müzikte de dışarıdan seslere, daha profesyonel sanatçıların konser vermesine ihtiyaç duyuyordu. Birçok görüşme yaptı, Sebahat Akkiraz ve Erkan Uğur dahil dönemin ünlü ses sanatçılarını kasabaya davet etti, konserler verdirdi. Bu sanatçıların konserlerinden anladı ki, halkın güzellik yargısına uymadığında, ne kadar yetkin olursa olsun bir sanat büyük kitlelerce desteklenmiyordu.

Bu bir açmazdı; eğer halk beğenisi düzeyinde sanat yapılırsa izleyici çok oluyordu ama sanat yetkinleşemiyordu. Sanatın yetkinleşmesi öncelenirse bu kez izleyici azalıyordu. Bu açmaz belki de yerel sanatın yetkinleşmesi olabilirdi. Halk, yetkin de olsa yerel sanata ve sanatçıya daha yakın duruyordu. Bir kültür adamı olan Kekil halkın sanatı bir gereksinim olarak görmesini, sanatla dönüşmesini arzuluyordu. Bu nedenle bir süre sonra dışarıdan sanatçı ge-

tirmeyi kesti. Yerel sanatçılar da kendini geliştiremeyince yavaş yavaş konserler azalmaya başladı. Ardından da Kekil, konser organizasyonlarından vazgeçti.

Ah Bu Benim Ninem

Daha dernek kurulur kurulmaz, Aysel Pınar'ın resimleri ve Eşref Yılmaz'ın fotoğraflarından bir sergi yapılmıştı. Göze hitap eden bu etkinliğe halk önceleri çekinik kaldı ama sonra ilgi göstermeye başladı. Halkın görselliğe karşı bu tutumu Kekil'in ilgisini çekmişti. Ne var ki sergi salonu bulmakta zorluk çekiyorlardı. Kasabanın geleneksel hayat tarzında sergi kültürü yoktu ve dolayısıyla bir sergi salonu da yoktu. Bu yüzden salon bulmak zorunda kalıyordu.

Yıkılmadan önce Beldeşan sineması belediye tarafından Barış Çokan Kültür Merkezi olarak değiştirildi ve bazı düzenlemeler yapıldı. Ara sıra burada sergi yapma olanağı bulunuyordu. Ayrıca öğretmen evinin bahçesinde bir salon vardı, orayı sergi salonu olarak kullanma fırsatı doğmuştu. Böylece sergi salonu yeri bulma sorunu bir süreliğine çözülmüştü.

Aysel Pınar'ın yağlı boya resim sergisinden sonra Nurten Zambı yağlı boya ve Nihal Ünlü, Mustafakemalpaşa'nın eski evlerinin yağlı boya resimleri sergisi açıldı. Daha sonra Zekai Dobruca'nın ağaç kakma sergisi, Cengiz Dönmez'in ağaç yontu sergisi yapıldı. Mustafakemalpaşalı karikatürist İbrahim Ersaraç'ın karikatürleri sergilendi. Kekil Şimşek'in siyah beyaz Musatafakemalpaşa fotoğrafları sergisi ve kırsalda kadın fotoğraf/şiir sergisi gerçekleştirildi.

Bu sergiler sırasında yerel olanların, halkın kendiyle ilişkilendirdiği sergilerin başarılı olduğunu gören Kekil,

yerellik konusuna özen gösterir oldu. Kırsal'da kadın fotoğraf/şiiir sergisi büyük kentlerde de ilgi görüyor, özellikle köy kökenlilerce tutkuyla izleniyordu. Hatta Nilüfer Belediye Başkanı Mustafa Bozbey, bir fotoğrafın karşısında, "Ah bu benim ninemin aynısı. " diye haykırıp hayretini gizleyemedi.

Sergi açmak, mutlaka salona muhtaç bir etkinlik olduğundan, öğretmenevindeki salon da halk eğitim merkezine devredilince Kekil çareyi, sergileri kent dışında açmakta buldu. Birçok komşu kentte, beldede sergi açtı.

Özellikle siyah beyaz Mustafakemalpaşa fotoğrafları, derneğin kasabadaki etkisini derinleştirdi. Birçok insan o fotoğraflarda kendini buluyor, evinde ailesinden kalan fotoğrafları derneğe getiriyordu. Böylece dernekte önemli bir fotoğraf arşivi oldu.

Bu gelişim Kekil için sanatsal etkinlikte nicelik/nitelik açmazı diyebileceğimiz, halk beğenisi yahut yetkin sanat çelişkesine bir çözüm bulunduğunu gösteriyor. Yerel olduğunda yetkin sanat da rahatlıkla halka ulaşabiliyor. Bu yüzden Kekil, yerel sanatçıların gelişimi için çözümler düşünmeye başladı. Yerel sanatçılar yetkinleştikçe, halkın beğenisi de gelişebilecekti.

Biz Ne Yazarlar Gördük

Kekil, Şener Aksu ile yaptığı söyleşilerden esinlenerek, kasabaya yazarları davet etmek, onlara imza günleri düzenlemek istedi. Böylece edebiyatla uğraşan kasaba gençliğini hareketlendirebilecekti. Aslında bu sadece kasabalıların değil kendisinin de bir gereksinimiydi; yazarlarla görüşmek, sohbet etmek, onlarla tartışmak ufkunu açacaktı. İlk önce yakından takip ettiği Kemal Özer'e imza

günü yapmak istiyordu. Şener Aksu'nun Kemal Özer'in tanışıklığını öğrenince imza günü düzenlemeye kesin karar verdi. Kemal Özer belirlenen zamanda Şener Aksu ile çıkageldi. Onun şiirleriyle zaman geçirmiş biri olarak heyecanlanmıştı. İmza günü halktan beklediği ilgiyi bulamadı. Anlaşılan kasabalı Kemal Özer'i onun gördüğü pencereden görmüyordu.

Kekil Şimşek ve Hadi Çaman

Daha sonra Osman Şahin, Cemil Kavukçu, Afşar Timuçin ve Muzzafer İzgü'ye de imza günleri düzenledi. İmza günlerindeki bu burukluğunu Afşar Timuçin sezmiş, Afşar Timuçin, kendisinin profesörü olduğu üniversitede bile imza günlerinde on on beş kişi olduğunu söyleyerek Kekil'i teselli etmişti. İmza günlerinin nicel etkisinden çok nitel bir etkisinin olacağını sonradan öğrendi.

Kekil Şimşek Afşar TimuÇin'e kitap imzalatıyor

Kasabalı yazarla tanıştık a bir yandan beğendiği yazarların getirilmesini talep ediyor, bir yandan karşılaştığı edebiyatçılarla sohbet ederek ufkunu açıyordu. Yer yer edebiyat sohbetleri edilen bir kasaba haline gelmişti Mustafakemalpaşa... Gençler,  lk leŐtirdikleri yazarlarla karŐılaŐıp öneriler alıyorlardı. Böylece yavaş yavaş kasabada yazarlar yetiŐmeye başladı.

Kekil Şimşek ve torunu Onur, Genco Erkal'la birlikte

Kekil Şimşek Kemal Özer'le

Kekil, yetişkin insanların, özel olarak edebiyata ilgi duymayanlar dışındakilerine ulaşamadığını fark etti. Dikkatini gençlere yöneltti. Daha çok çocuk yazarı getirterek okullarda imza günü düzenlemeye başladı. Bunların ilki Cemil Kavukçu'ydu. Daha sonra Muzaffer İzgü ile bu imza günlerini sürdürdü. Nadide Utku ile tanıştıktan sonra bu süreç yeni bir boyut kazandı.

Kekil Şimşek Ferhan Şensoy'la

Kekil, “Kırsalda öğrencileri yazarla buluşturma projesi” adında bir kurgu yaptı. Bunu çeşitli belediyelere bildirdi ve Nadide Utku’yla birçok okula giderek çocuklarla yazarı tanıştırdı. Çocukların gözlerindeki sevinç ve onların yazarlığa yönelik tutkuları, bir kùltür adamı olarak Kekil’i sevince boğuyordu. Bu projeyi daha sonra Nilüfer Belediyesiyle de yaptı.

Kekil Şimşek, Rutkay Aziz’le birlikte

Sempozyumdan Yayına

Kekil, öğretmen okulu yıllarında aldığı fotoğraf makinasıyla, gelip geçen hayatın nasıl kalıcı anılara dönüştüğünü görmüştü. Bu yüzden arşivciliği gelişmiş, yaptığı her şeyi kaydetmeye, üretimlerini toplamaya başlamıştı. Daha dernek kurulur kurulmaz da hemen kitap yayımlamaya heveslendi. Hamza Oğuzer’i teşvik etti, o da sabırla ve büyük özveriyle araştırmalar yaptı; “İsmail Hakkı Şenpamukçu ve Mustafakemalpaşa” kitabını bitirdi.

Bu ilk yayın, bir anlamda vefa borcuydu, çünkü Şenpamukçu Mustafakemalpaşa’daki ilk kitapları yayımlayan, kasabanın kùltürel gelişimine öncülük etmiş saygı duyulan biriydi. Öte yandan bu kitap Mustafakemalpaşa’yı an-

latıyor, kasabanın tarihine de değiniyordu. Uzun yıllardan sonra kasabada yayımlanan ilk kitap olduğundan çok ilgi gördü. Kasabada kitap okuma alışkanlığı çok zayıf olsa da yerele olan ilgi bu kitabın okunmasını etkilemişti. Kekil, yerelin çözüm olduğunu bir kez daha görmüş, anlamıştı.

Şener Aksu'yla sohbet ederken, Mustafakemalpaşa için bir sempozyumun çok yararlı olacağına karar verdiler. Belediye ile ortaklaşa üç gün sürecek bir sempozyumun, Mustafakemalpaşa'nın tarihi ve kültürüyle ilgili olarak üniversitelerin araştırma yapmasına esin kaynağı olabilirdi. Sempozyum için gerekli akademik destek, üniversitelerde çalışan Mustafakemalpaşalı akademisyenlerden alınacaktı. Sempozyum önerisini Şener Aksu bir dosya halinde projelendirdi. Kekil de belediye ile görüştü. Önce çok olumlu bulunan bu proje daha sonra belediye yönetimi tarafından "içinde Mustafakemalpaşalıların az olması" nedeniyle kabul edilmedi.

Kekil Şimşek, Şener Aksu'yla

Kekil bu tür zorluklarla daha önce de karşılaşmıştı. Kapalı toplumların dışarıdan gelecek bilgilere karşı çekince-

leri oluyordu. Bunu sorun etmedi, bir gün sürecekt biçiminde Şener Aksu ile oturup yeniden sempozyumu organize ettiler. Sempozyum toplandı; Afşar Timuçin, Nazım Gürak, Nejat Gacar ve Mustafa Kemal Soylu gibi akademisyenler geldi, bildiriler sundular. Sunulan bildiriler bir birikim olmuştı. Kekil bu kitabın yayımına karar verdi ve aynı yıl basımı gerçekleştirildi.

Sempozyum kitabı, içeriğinde akademik bilgilerin bulunmasına karşın yerel olduğu için ilgi gördü. Kekil, kültürel etkinliklerin bir süre sonra bellekten silinip gittiğini ama kitabın kalıcı olduğunu yeniden anladı. Bu yüzden yerel yazarlar veya yerel konularla ilgili kitap yayımlarının artırılmasına karar verdi.

Kasabada doğup büyümüş bir karikatürist olan İbrahim Ersaraç'ın "Mustafakemalpaşa ve Mizah Esintileri" kitabıyla bu konuda ilk adımı attı. Bu kitapla birlikte, kasabada yazın hayatıyla uğraşanların ilerde kitapları olabileceğini göstermek, onları heveslendirmek de istiyordu.

Kekil, Çeltikçi köyünde iki yıl bir değirmenin odasında kalmıştı ve bu değirmenin sahibi Fahri Görgülü'ydü. Fahri Görgülü, emmiyet genel müdürlüğü ve valilik yapmış, birikimli bir kişilikti. Çeltikçi köyünden ve Mustafakemalpaşa için araştırma yapmış ender kişilerdendi. Kekil, Fahri Görgülü'nün daha önce basılmış olan "Yunan İşgalinde Mustafakemalpaşa" kitabını yeniden basmayı istedi. Hayatta olmayan Görgülü'nün ailesinden izin alındı ve kitap basıldı. Kitap tanıtımına ailesi de gelmişti.

Kekil, bu kitapla birlikte geçmişte kasabaya destek verenlere sahip çıkmaya devam ediyor, kasabalının saygısını kazanıyordu. Kasabalı daha önce yabancı olduğu kitap okumaya yavaş yavaş ilgi duyuyordu, çünkü orada anlatılanlar kendi ataları, dedeleriydi.

Daha önce kasabada öğretmenlik yapan Şemi Basmacıoğlu, elli yıl önce yayımlanan kitabı “Mustafakemalpaşa Klavuzu” kitabını da yayımladı. Hem Görgülü’nün kitabı, hem de Basmacıoğlu’nun kitabı “tıpkı basım” yapılmış, eski halleri kapakları dahil korunmuştu.

Kekil, yazılı kültürün değerini biliyordu, kültür dönüşecekse yazılı kültürle olacaktı ve kültürün kalıcılığı, geçmişin değerlerini ortaya çıkarmakla gösterilebilirdi. Buna karşın yerel yazar ve şairlerin üretimlerini yayımlamasa bu süreç eksik kalacaktı. İbrahim Ersaraç’ın ikinci kitabı “Kasabada Çizgili Anılar”ı yayımladı.

Henüz yeni bir eser, yeni bir yazar bulamamıştı. Patikalar dergisinin her sayısında bir köy incelenip yazılıyordu. Köylerin yarısı incelenmiş, dosya kabarmıştı. Kekil bu araştırmayı kitap haline getirmenin önemini biliyordu ve böylece ilk cildi yayımlamaya karar verdi. Mustafakemalpaşa’nın 61 köyünün incelemesinden oluşan “Mustafakemalpaşa Belde ve Köyleri’nde Yaşam-1” böylece yayımlandı. Bu birinci ciltti, geriye kalan köylerin araştırması bitince ikincisi de yayımlanacaktı.

Kekil, köy araştırmalarında birçok fotoğraf çekmişti, en çok portre çekmeyi seviyor, genelde köy kadınların çalışmalarını fotoğraflıyordu. Bunları bir albüm haline getirdi ve tanıdığı şair arkadaşlardan yanlarına şiir yazmalarını talep etti. Böylece “Kırsalda Kadın” albümü oluştu. Bu Kekil’in ilk basılı eseri oldu.

İbrahim Ersaraç Patikalar dergisine büyük katkı sağlıyordu. Kekil Ersaraç’la ortak bir çalışma yapıp “Çizgi Ustaları, Hayatları ve Karikatürleri” kitabını yayımladı. Bu ortak çalışma Kekil’in kültüre özel katkılarından biriydi, çünkü genel olarak yazarlar ortaklıktan uzak duruyorlardı. Ortak

çalışmanın da olası olduğunu göstermek, tek başına çalışmaya cesaret etmeyenleri, ortak çalışmalara yönlendirmek istiyordu.

Uzun süre arkadaşlık ettiği Şener Aksu’nun özlü sözleri vardı ve Kekil bunları Patikalar’da yayımlanmıştı. Bir kitap boyutuna ulaşmış olan bu sözleri basmak isterdi. Şener Aksu kasabada büyümüş bir yazardı. Şener Aksu’nun ailesi, Hülya Aksu başta olmak üzere Kekil’e bu süreçte büyük destek vermişti. Şener Aksu da birçok açıdan derneğin etkinliklerine, Patikalar dergisine destek veriyordu. Bu kitapla Ersaraç dışında bir başka kasabalı yazarın kitabının yayımlanması açısından da önemliydi. Daha sonra Şener Aksu’nun toplu şiirleri “Ay Sandalı”nı da yayımlayacaktı.

Kekil, kasabalı olmamasına karşın “Mustafakemalpaşa’da Tiyatro” diye bir çalışma yapmış olan Uğur Ozan Özen’le tanıştı. Yürekten tiyatroya bağlı olan Kekil, bu kitabı basmayı istedi. Böylece “Mustafakemalpaşa’da Tiyatro Tarihi” adlı kitabı yayımlandı.

Yine Mustafakemalpaşa’da oturmasa da Patikalar dergisinde dil denetimi yapan, ürünler veren Nadide Utku çocuk masalları yazıyordu. Kekil çocuklardan başlayarak okuma yazmanın geliştirmesini düşünüyor, bu konuda bir çözüm arıyordu. Nadid Utku’nun kitaplarını yayımlamaya başladı. Bu kitapları, ilçe milli eğitim müdürlüğü ile görüşerek köy okulları başta olmak üzere her okula taşıdı.

Kekil kitap basımını kasabalının desteğini alarak yapıyordu. Böylece onlar sadece okuyucu olarak değil, bu kitapların basımının sahibi olarak da yayınları içselleştiriyorlardı. Çok gereksinim olmazsa belediyeden yardım almıyordu. Genel olarak belediye yönetimlerinden des-

tek görmüştü. Ancak özellikle Organize Sanayi Bölgesi ve Ticaret ve Sanayi Odası yönetimi, kitap yayımında gönülden destek veriyor, sahipleniyordu. Kasaba halkı da birçok kitabın yayımlanmasına bireysel katkı sağlıyor, katkı sağlayanlar kitapların arkasında anılıyordu. Kitaplara düzenlenen imza günleri yazarlar çağrılıyor, kitaplar okullardan seçilen öğrencilere ücretsiz dağıtılıyordu.

Kekil Şimşek, Nadide Utku'yla

Bu yöntemin iki olumlu etkisi vardı; birincisi öğrenciler ücretsiz kitap ediniyor, okuma alışkanlığı kazanmalarına katkı sağlanıyordu. İkincisiyse bu işlerden Kekil'in para kazandığına yönelik olası kuşkular gideriliyor, kasabalının yerlisi olmayan Kekil'e yönelik şüphe olasılıkları ortadan kalkıyordu. Bir yabancıнын kasabanın kültürüne sahiplenip emek vermesi, geliştirmesi, yeni kültürel birikimler oluşturması, zaman zaman çekememezliklere neden oluyordu. Özellikle Kekil'in doğulu olması, ülke tarihinin sık sık etnik ve mezhepsel iç gerilimler yaşaması sırasında bazı zorluklar ortaya çıkarabiliyordu.

Patikalarda Yürümek

Hangi alan olursa olsun üretim, dönüşümün dinamizmidir. Üretimin kendisi değil, üretim süreci bu dönüşümün gücü, sevincidir. Tiyatro oyunları, kasabalıların oyunlarda oynaması, izlemesi sanat sürecine kasabalıların katılmasını sağlıyordu. Ne var ki kùltür merkezinin yıkılmasına, oranın bir alan olmasına karar verilince, oyun oynanacak yer kalmadı. On yıla yakın süredir tiyatro, sahne denemesi, konser gibi etkinliklerle dernek çalışmaları Kekil'i ve kasabalıyı diri tutmuştu. Bunun devam etmesi gerekiyordu, ne yapılabilirdi?

Kekil, sık sık Şener Aksu ile sorunlarını konuşuyor, dertleşiyordu. Şener Aksu çözümcü bir insandı, çok çabuk fikirler üretiyordu. Bu durumu ona açtığında, "Dergi çıkarılmalı." diye önerisini sundu. Bu yapılabilir miydi? Kekil ve Şener derginin nasıl olabileceği üzerine konuştular. Dergi, kasabada edebiyatla, sanatla ilgili olanların çatısı olabilir, onları bir araya topladığı gibi kendilerini geliştirmelerini de esinleyebilirdi. Üstelik dergi çıkarmak için gerekli birikim vardı. Basım işleri halledilirse derginin çıkması pek muhtemeldi. Şener'in dışarıda edebiyat ve kùltür çevresi genişti, dergiye ürün göndermelerini sağlayabilirdi. Ancak basım işi çözülmeden derginin hayata geçmesi olanaksızdı.

Kekil, Mehmet Bursalı'yla görüştü, onun matbaası vardı. Mehmet Bursalı Kekil'e tam destek vereceğini, hiçbir sorun olmayacağını bildirdi. Aynur Sevinç de grafikerliği üstlenince Kekil çok rahatladı. Böylece dergi çalışmaları yürütüldü ve derneğin 10. yılında, Nisan 2007'de Patikalar dergisinin ilk sayısı yayımlandı.

Patikalar dergisinin kasabada yer etmesi, ilgi duyulması, talep edilmesi gerekiyordu. Kekil yerel olanın talep edildiği, ona ilgi duyulduğunu çok kez deneyimlediğinden, derginin mutlaka yerel bir alanı işlemesi gerektiğini düşünüyordu. Daha önceden de köy araştırmalarına ilgi duymuştu, dergi bu konuda iyi bir olanaktı. Köyler araştırılabilir ve böylece kasabalı hem o köyleri tanır, hem de köy insanı da sanatla kendini ilişkide bulur, diye düşündü. Bunun üzerine derginin her sayısının bir köyü işlemesine karar verdi.

Köy araştırması ağır bir işti, köylere gitmek, araştırmak, onu doküman haline getirmek gerekiyordu. Bu konuda yardıma ihtiyacı vardı; Hülya Aksu, Rasim Balaman, Arif Ödemiş, Erkan Çetin, Necati Gülmez, Kemal Şentürk ve Seyit Ali Geçici bu konuda ona yardımcı oldu. Köylere gittiler, araştırıp geldiler.

Dergi için şiir, öykü makale konusunda Şener Aksu yardımını esirgemiyor, arkadaşlarının ürün göndermesini sağlıyordu. Köy anlatıları da yapılıyordu ama yerel yazarların ortaya çıkması gerekiyordu. Zaten bir dergi, ortaya çıkardığı yazar, şair ve çizeriyle ancak görevini tamamlamış olurdu. Dergilerin ana işlevi buydu. Kasabada hevesli insanların kendini geliştirmelerini cesaretlendirmek için onların ürünlerini yayımlamak, Patikalar'ın öncelikli görevi oldu.

Kısa zamanda derginin yerel yazar ve şairleri oluşmaya başladı. Arif Ödemiş, portre yazılarıyla öne çıktı. Necati Gülmez, İsa Oruç, Ferda Özen, Hatice Şirin Uyanık, Mehmet Şahin şiirleri dergide yer almaya başladı. Kasabadaki öğrencilerin de değerli görülen şiirleri, öyküleri patikalarda yayımlanıyor, dergi okullara girmeye başlıyordu.

Patikalar dergisi, sadece kasabanın sanat hayatını hareketlendirmede, aynı zamanda kasabalının günlük hayatının içine de girdi. Orada yazılanlar okunuyor, tartışılıyor, yeni sayı talep ediliyordu. Dolayısıyla dergi evlere taşınıyordu. Patikalardan beklenenler bir bir gerçekleşti. Dahası, patikalar Mustafakemalpaşa'nın edebiyat ve kùltür dünyasında tanınmasına da neden oluyordu.

Elbette patikalar da kendi içinde dönüşümler yaşadı. Dergi çıkarmak birçok zorluğu beraberinde getiriyordu. Önceleri dergide çıkan yazıların dil açısından bozukluğu eleştiri kaynağı olmuştu. Bir dil denetimcisi gerekliydi, ilk önce edebiyat öğretmenlerinden yardım alındı ama birinin mutlaka özel olarak bu işe bakması gerekiyordu. İlk dil denetimci Kemal Duman oldu, daha sonra o ayrılınca Şener'in önerisiyle Gani Yurtsever bu işi üstlendi. Ancak o da bıraktı. Bu kez yine Şener'in önerisiyle Kocaeli Üniversitesi öğretim elemanlarından Fatih Kıran dil denetimci oldu. Onun işleri yoğunlaşınca bu kez Şener Nadide Utku'yu önerdi. Nadide kalıcı oldu ve derginin bütün işlerinde Kekil'e yardımcı olmayı sürdürdü.

Patikalar dergisi yüz sayıyı aştı. Yerel bir dergi olarak her ay çıkan ender dergilerden biri oldu. Bu birikiminin bir dönüşüm gerektirdiği açıktı. Kekil kùltür yolculuğuna "Pelit Yayınları"nı kurarak devam etmek istedi. 2016 Haziran'ında "Pelit Yayınları" kuruldu. Öncelikli amacı çocukları nitelikli kitaplarla buluşturmaktı. Yayınevi, kitap yolculuğuna bu şekilde başlamış oldu.

Yapamadıklarım

Kendini gerçekleştirmek isteyen biri, önce kendini, sonra çevresini dönüştürmek zorundadır. Ancak her ikisi de oldukça zordur. Emek ve sabır gerektirir. Özellikle insanın kendini dönüştürme süreci, kendine rağmen gerçekleştiğinden, duygusal engeller barındırır. Bu engeller sadece insanın kendi içinde ortaya çıkmaz; çünkü insan salt kendi değildir, insan ilişkisel bir varlık olarak çevresiy-le bütündür. Bu nedenle kendindeki dönüşümler önünde sonunda çevresinin dönüşümüne neden olmaktadır. Çevre bu dönüşüme hazır değilse çatışma kaçınılmazdır. Bu nedenle insan bazen yapmak istediklerini yapamaz, kala kalır. Bu dışsal bir engelden çok ilişkisel bir varlık olmanın sonucudur.

Şüphesiz ki bir şey yapmak, bir şeylerin değişmesini gerektirir. Bu durumda koşullar engel çıkaracaktır. Özellikle kasabalarda kültür ve sanat etkinlikleri yapılacaksa; kasabanın otoritelerinin onayı kaçınılmazdır. Bürokratik sorunların çözülmesi gerekir. Halkın en azından karşı çık-maması gerekir. Bütün bunlar hiç de kolay değildir.

Kekil, içsel dönüşümünü ve ilişkisel olarak çevresinin dönüşümünde zaman zaman başarılı olsa da bazen eksik kalmakta, bazı dönüşümleri sağlamakta yetersizliğe düş-mektedir. Yapamadıklarının altında bu vardır. Ancak daha çok dışsal olanın, kendi dışında değişmesi gerekenlerin değişmemesiyle ilgili zorluklar yaşamıştır.

Kasabada belediye başkanlarıyla yahut kaymakam-larla sorun yaşamamış, belediye yahut devlet bürokra-sisinde zaman zaman zorluklar çıkmıştır. Bu da doğaldır, zorluk olmadan dönüşüm olamamaktadır. Yaşadığı bu zorluklar karşısında insanın ne yaptığı, nasıl bir duruş için-

de olduğu önemlidir. Kekil dernek etkinliklerinde sık sık engellerle karşılaşsa da sorunları çözenin bir başka yolu olduğunu bilerek geri adım atmamıştır.

Ancak böylece onca konser, tiyatro oyunu, kitap ve yüzün üzerinde sayıya ulaşan patikalar ortaya çıkabilmiştir. Buna karşın yapamadıkları da ortadadır ve belki onları yapınca ancak kendini gerçekleştirmiş hissedecektir. Yapamadıklarının başında köylerde yahut köylerin ortaklığıyla kasabada bir müzenin kurulmasıdır. Köylere ne zaman gitse, köy halkı ve muhtara, kültürel müzenin örneklerini, köye etkilerini ve değerini anlatmaktan çekinmemiş, bunu yüzlerce defa bıkmadan tekrarlamıştır. Yerel yönetimlerle de konuşmalarını sürdürmüş, hatta birçoğundan söz almıştır ama ne yazık ki bir kültür müzesinin kurulması olanaklı olmamıştır.

Öte yandan Şener Aksu'yla dernekte bir yazın atölyesi çalışması başlatmış fakat kasabadan fazla ilgi duyulmadığı için bu çalışma da yarım kalmıştır. Oysa Kekil, kendine ait bir kültür merkezi kurmayı çok istemektedir. Bir tiyatro sahnesi de olan kültür merkeziyle atölye çalışmaları yürütmek istemektedir. Bunu gerçekleştirmek için zorluklar yalnız başına onun aşacağından büyüktür. Bir gün bu kültür merkezini kurmanın hayali dışında, henüz onunla ilgili bir adım atabilmiş de değildir.

SONUÇ

Kekil, öğretmenliğinin son durağı olan Mustafakemalpaşa'nın kültürel dönüşümünün öncüsü oldu. Bu dönüşüm, küreselleşmenin yerelliği kasıp kavurduğu bir döneme denk düştü. 20. yüzyılın son çeyreğinde hız kazanıp, 21. yüzyılın ilk yıllarında etkisini artıran küreselleşmenin ulaşamadığı insan ve etkilemediği insan neredeyse kalmadı. Küreselleşme kasırgasından Mustafakemalpaşa da kurtulamadı. Küreselleşmenin simgesi olan internet yoluyla kasaba dünyaya taşındı, dünya da kasabaya... Kasabanın kendi değerlerini veya kasabayı başka kasabalardan ayıran özelliklerini koruması kolay görünmüyordu. Kent, telefoncular ve internetçilerle doldu. Dünyanın herhangi bir kasabasındaki davranış kalıplarına, kasabada sıkça rastlanır oldu.

Dünyadaki her insan, küreselleşme değirmeninde ezilip bir "tip" haline gelene kadar bu kasırganın hızı dinmeyecek gibi... Bu kasırganın karşısında kişisel olarak da, kasaba olarak da direnmenin iktisadi koşulları giderek azalmakta, yok olmakta... Kapalı kasaba pazarının sınırları silinmekte, internet ticaretiyle isteyen saatini Çin'den almakta, isteyen ilacını Küba'dan... Kasabanın toplumsal ve kültürel zeminin oluşturan pazarın ne kapısı kaldı, ne sınırı... Artık her birey telefonundan dünyaya bağlandığından, kasabalığın ortak davranışı ve değerlerinden söz etmek olanaksız...

Küreselleşme yıkıntısının karşısında insanın kendine sahip olmasının bir yolu olsa bile, kolay olmayacağı açık. Sadece insanın değil, köylerin, kasabaların, kentlerin bir bir dönüşeceği bir beklenti olmaktan çıktı.

Küreselleşmeye karşı tek direnç noktası kaldı: sanat... Sanat, doğası gereği tekil, doğası gereği yereldir, çünkü yaratının kaynağı bilinçaltı ve bilinçaltının da kaynağı geçmiştir. İnsanların bellekleri silinmedikçe ne geçmiş, ne de kendini kendi olarak bulduğu bilinç koşulları ortadan kaldırılamaz. Sanatta bu kendi olma koşullarının çiçeğidir. Dolayısıyla sanata tutunmak, kendine tutunmak olacaktır. Bu birey için de geçerlidir, toplum için de... Dolayısıyla kasaba için de...

Kekil, ömrünün sonunda bir kültür adamına dönüşmüştür ve ister bilinçli olsun, ister bilinçli olmasın sanata olan tutkusu, kasabadaki kültürel altüst oluşun önünde direnç oluşturmaktadır. Bu kasırga karşısında kültürün tamamen yıkılıp gitmesine karşı dinmeyen bir sızıyla dile getirdiği "kültür müzesi" tutkusunun kaynağı bu farkındalıktır. Ancak küreselleşme rüzgarı Kekil'in sadece karşı durduğu bir eğilim değildir; zaman zaman rüzgar onun işini de kolaylaştırmaktadır. Eski olanın değersiz olduğu bir ortamda, her yenilik için bir hoşgörü, bir ilgi doğmaktadır. Kasabaya göç etmiş emekli bir öğretmenin yapmak istediklerinin büyük tepkiyle karşılaşmamasında küreselleşmenin getirdiği yıkıntıları görmek gerekir.

Bir başka açıdan bakıldığında, küreselleşmeyle Kekil'in kültür adamlığına dönüşümü arasında derin bir ilgi vardır. Genel olarak Sovyetlerin dağılışı, özel olarak da 12 Eylül darbesi, Kekil ve benzerlerinin toplumcu düşlelerinin siyasi zeminini tüketmişti. Çağdaşlarının birçoğu ya yılgınlaşmış, ya sermayeciliğe teslim olmuşlardı. Bu yeni koşulları kabullenmeyen biri için tek seçenek kalmıştı; kendi gibi olanları çoğaltmak, kendi ilgisini yaygınlaştırmak... Kekil tam da bu dönemde genel olarak kültüre ve özel olarak da sanata yöneldi. Kendisi bir sanatçı değildi; sanatsal üretimleri yoktu. Kendini en yakın hissettiği sa-

nat alanı fotoğrafçılıktı ama orada da yetkin değildi. Buna karşın çevresinde sanatla ilgili etkinliklerin olmasını arzuluyor, öyle yaşamak istiyor ve bunu ümit ediyordu.

Bu ümidin elbette çocukluğa dayalı kökleri vardı. Çocukken çevresindekilere göre kültürle daha içten bir bağlılık kurabilmişti. Özellikle dengbejlerin onun üzerinde derin etkiler bırakmıştı. İlkokulda oynadığı tiyatro oyunları, sanata karşı özsel bir zemin oluşturmıştı. Yetişkinliğinde kültüre karşı bu güçlü bağın duyusal kaynağını bu çocukluk deneyimleri besledi.

Tarihsel sürecin dayattığı açmazlar, ikinci dünya savaşından sonra ortaya çıkan zihinsel bunaltıları andırmaktaydı. Kekil tam da bu bunaltı yıllarında doğup büyümüş-tü. O dönemde varoluşçular bu bunaltı karşısında hayata bırakılmış olmayı kabullenmeyip Sisifos türünden bir başkaldırıyı çıkış yolu görmüşlerdi. Ne var ki bu bunalım özellikle Avrupa'yı etkilemişti. Kekil'in doğup büyüdüğü Karlıova'ya ulaşması o günler için olanaklı değildi. İkinci Dünya Savaşı'nın siyasi gerilimi; sermayeci/toplumcu gerilimi her yere ulaşmış ve herkesi etkilemişti. Kekil'in kişiliği bu gerilimde kurulmuştu.

21. yüzyılın genel eğilimi olan küreselleşmenin hem insan üzerindeki boğuntusu, hem de iktisadi ve siyasi rüzgarı her yere ve herkese beraber oluşturmaktaydı. Bu kez Kekil yetişkin'di ve bu rüzgara eğilip bükülmesi beklenmezdi. Bu yüzden Kekil bir varoluşçu tepki gösterebilirdi. Sisifos gibi, asla bitmeyecek ve sonu getirilemeyecek bir yükün altına girerek kendi varoluşunu hissedebilirdi.

Elbette genel olarak iktisadi temelleri kaybolmuş kültür ve özel olarak da yerellikten uzak sanat bir anda puf çiçeği gibi uçup gidebilirdi. Bütün emeği boşa gidip yeniden başlaması gerekirdi. Ancak bunun dışında Kekil'i oluşturan bilinç koşullarının ürettiği başka bir çözüm

yoktu. Zaten o çocukluğundan beri sanatın içinde olmayı, öyle yaşamayı arzulamıştı. Başka türlü yapamazdı; bütün kùltür adamları gibi o da Sisifos gibi sırtına yükünü alıp tepeye taşıyacak, sonra yeni baştan başlayacak ancak sonunda tamamlanma duygusu yaşamamayacaktı. Geçmiş ve zihinsel birikimi buna cesaret etmesini öngörüyordu. Yoksa çabucak pes edebilir, diğerleri gibi ya teslim olur, ya şikayet ederdi. Oysa Kekil, boğuntuya başkaldırıyı seçti. Sonunu değil, ne yapıyor olduğunu önemsendi.

Elbette kùltür adamları asla tekil olmamışlardır, ya kendi dönüştürdükleri çevreleriyle ya da rastlantısal karşılaşmalarla oluşturdıkları arkadaşlıklarla bir dayanışmaya gereksinirler. Kekil de kasabada, önce kasabanın yerlilerinden daha çok, rastlantısal olarak dışarıdan gelen, örneğin Aksu ailesinin üyeleriyle böyle bir dayanışma göstermiştir. Bu kùltür adamlığı istencini ve bu isteğin devam etmesini güçlendiren bir destektir. Böyle bir iklim olmazsa, Kekil kolaylıkla kendi çağdaşları gibi düşlerini terk edebilir, toplumsal akışa uyabilirdi. Ticaret bilgisi vardı, öğretmenlik dışında yaptığı işler arasında kahve işletmek de vardı. Dolayısıyla sermayeci düzenin koşullarına yabancı biri değildi, ama o kùltür adamlığını seçti.

Ancak bu seçim asla sadece kendisiyle ilgili değildi. Sadece kendi yaşadığı tarihsel boğuntuyla baş etmek değil, kendini gerçekleştirmek, çevresini dönüştürmeye de niyetliydi. Bu ümit, kùltür insanı olmakla, kùltür severliği arasındaki ince çizgidir. Genel olarak kùltür severler, özel olarak da sanatseverler, bu tür etkinliklerin insanı ve toplumu dönüştüreceğine yürekten inanmazlar. Kùltür adamlarıysa özellikle bu dönüşümü öncelerler. Kekil de kùltür severlikten kùltür insanı olmaya böyle adım attı. O kùltürel etkinliklerin yahut sanatın insanı dönüştürdüğünü deneyimlemişti. Karlıova'nın kapalı kùltüründen

kendinin nasıl çıkıp dönüştüğünü biliyordu. Öte yandan, öğretmenliği boyunca kapalı toplulukların nasıl kültür ve sanatla dönüştüğünü yaparak görmüştü.

Bu nedenle Kekil, kültürel etkinliklerin hem kasabanın toplumsal ilişkilerini, hem de insanı dönüştüreceğine yürekten inanıyordu. Bunun için emek göstermek, çevresinde kültüre yakın insanlarla dayanışma içine girmek yeterliydi. Ona göre böyle yapılırsa, kasabanın içinden sanatçılar çıkacaktı, onların eserlerini yayımlayacak, onlara yardım edeceklerdi. Bu beklentisi güçlüydü ve çevresindekileri de etkiliyor, onları ikna ediyordu.

Bu beklentilerin yaşamda karşılığı olduğu sonra ortaya çıktı. Kasabada birçok şair, ressam, fotoğrafçı, tiyatrocu, müzisyen ortaya çıktı. Onların eserleri sergilendi ve kasabayla paylaşıldı. Özellikle patikalar dergisi, sanat ve kültürel etkinliklerin sürekli tazelenen bir gereksinime dönmesini sağlayıp aylık bir beklenti üretti. Bu dönüşüm öyle derindir ki, gelecekte etkileri daha belirgin olacak, netleşecektir. Nihayet kültürel ve sanatsal etkinlikler ruhsal ve zihinsel etkilenmeler üretir ve dönüşüm uzun süreçlidir.

Bir kültür insanı olan Kekil'in etkisi, kasabada bir daha geri dönüşümü olmayan bir süreç başlatmıştır. Geri dönüşümsüzlük yasasına göre de böyle olması beklenir. Bu tarihsel bir saygı üretecektir. O da bütün kültür insanları gibi bir toplum dönüştürücüsüdür. Ancak Kekil açısından bakıldığında, emekliliğinde kahve köşelerinde aynı sayıdan üç taşı yan yana dizemediğinde öfkelenen bir yaşam dışılıktan da kültür insanı olmak sayesinde kurtulmuş, ruhsal bir arınma yaşamıştır. Onun kendini gerçekleştirdiği söylenebilir ama tamamlandığı söylenemez. Söylenemez çünkü kültür insanı olmak, bu çağın ve insanın bilinç bunalımı karşısında sürekli eylemde, etkinlikte olmayı gerektirir. Öyle olmazsa Kekil de diğer yaşlıları gibi ken-

di içine çökerdi. Bu yüzden bu dünyadan ayrılana kadar, kendini en iyi hissettiği, kendinde olduğu, kendi bilincine vardığı kùltür insanlığını sürdürecektir, eylem ve etkinlikten geri duramayacaktır.

Küreselleşmeyle başlayan bunalım içinde, Kekil gibi birçok insan da kùltüre yönelmiş ama bir kùltür insanı olamamış, kendini ve çevresini dönüştürememiştir. Kekil'i onlardan ayıran bir şeyler olması gerekir. Bunu bulmanın yolu Kekil'in geçmişidir. Her ömür bir yoldur ve diğerlerinden farklıdır. Herkes kendi yolunu yürür ve onu geleceğe götürür. Her ömür genetik birikimin bir tarih/çevre kalıbına dökülmesiyle başlar. Bu kalıp aynı zamanda rastlantılar denizidir. Bu yüzden her insan başka bir ömür yaşamakta, başka türlü etkilenmekte, yaşadıklarını farklı biriktirmektedir.

Kekil'in kùltür insanı olarak etki etmesini sağlayan kaynaklar da geçmişte aranmalıdır. Kùltür insanı eninde sonunda ilişkisel bir insandır. Dolayısıyla güçlü ve uyarlı ilişkiler kurmadığı sürece, ne etkinlikler üretebilir ne çevresini etkileyebilir ne de kendisi ruhsal olarak rahat edebilir. Özellikle de sanatçılarla ilişki kurmak her zaman çok sorunludur, çünkü sanat yaratı ister. Yaratı özgünlüğü, öz olmayı, benliğin gelişmesini gerektirir. Verili rolleri aşmayı zorunlu kılar. Bu yüzden sanatçılar çevreleriyle sınırda ve dalgalanmalı ilişkiler kurarlar. Kùltür insanının bu ilişkilerde nazik, uyarlı ve anlayışlı olması gerekir ki, ilişkiler sürebilsin.

Kekil'in babası ve annesi şefkatli insanlardı. Kekil hem anne babadan hem de geniş aileden sevgi almış bir çocuktur. Küçük yaşta ilgi görmüştü; Halit Erdoğan'ın evinde kışları yapılan sohbetlerde cenk hikayeleri okumasıyla başlayan bu ilgi, öğretmen okulunu kazanmasıyla artmıştı. Toplumsal ihtiyaçlarını yeterince karşıladığından,

duygusal güvene sahipti. Yetişkinliğe ulaşınca bu birikim sayesinde ilişkilerinde büyük duygusal açmazlardan, karmaşalardan arınır. Ayrıca o bir erkek çocuk için çok önemli bir sınır olan babayı aşmayı başarmış biridir. Yatılı okulun zorluklarına katlanıp Karlıova'nın kapalı kültüründen çıkmış, öğretmen olmuştur. Babası bir rençberdir ve aynı alanda etkinlik sürdürmemiştir. Bu yüzden kendine olan güveni de yeterlidir.

Güven ilişkilerin temelidir. Kekil, doğuda doğup büyüdüğü için ve oranın kapalı kültüründe söz çok önemli olduğundan, güven veren bir kişilik oluşturmayı başarmıştır. Ayrıca bir eşkıyayla karşılaşması sonucu, "susmanın" ne kadar değerli olduğunu görmüştür. Gerekmedikçe bir şeyi söylememek, başkaları hakkında bildiklerini herkese açıklamamak, çevreye güven vermektedir. Bu güven, kültür insanı için gerekli ilişkilerin kurulup sürdürülmesini sağlamıştır.

Kekil öğretmenliğini köylerde geçirmiştir. Kendi de bir köylüdür ve oradan çıkıp insanlığın ortak mirası olan bilgilere ulaşmış, kendi değerlerini üretmiş, kendi yaşam biçimini belirlemiştir. Kekil, kendi yaptığı için herkesin yapabileceğine gönülden inanmıştır. Hayatın en zorluklu yerlerinde çalışmıştır, petrol istasyonundan, kahveciliğe ilişkiler gerektiren birçok işte çalışmıştır. Bu yüzden farklı insanlarla tanışmış, onlarla nasıl iletişim kuracağını öğrenmiştir. Kültür insanı olmak da mutlaka köyden kente, bürokrattan öğrenciye farklı statü ve kişiliklerle ilişki kurmayı ve sürdürmeyi gerektirir. Kekil, yaşamın getirdikleri zorluklar sayesinde farklı insanlarla nasıl iletişim kuracağını öğrenmişti. Onları yüreklendirmeyi, onları etkinlikte bulunmaya ikna etmeyi biliyordu.

Kekil'in çağdaşlarından farklı olarak güçlü bir etkiye sahip olmasında rastlantıların da payı vardır. Öncelikle

ihtiyaç duyduğu şeylerde yetkin insanlarla karşılaştı. İyi dostluklar kurdu ve geliştirdi. Onların çevresi ve görüsü de Kekil'in bir kùltür insanı olarak kendini geliştirmesine, çevresini dönüştürmesine katkı sağladı. Oğlu Olgun'un çevresine de değinmek gerekir. Kasabalıların televizyonda izledikleri popüler bir kişinin babasıyla bir iş yapma konusunda daha istekli oldukları açıktır.

Sonuçta her şey önce bir fikirdir. Kekil, kùltür insanı olmayı düşündüğünde bunun gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini, bir şey olup olmayacağını deneyerek öğrendi. Sonunda kendini en iyi hissettiği, kendi olduğu bir yaşam biçimi kurdu. Küreselleşmenin getirdiği boğuntuya direnebildi ve çevresine sanatı taşıdı. Önce sadece bir insan için değerli olan bir fikir, sonra kasaba için yaşantıya dönüştü. Kekil kasabaya gelen birçok göçmenden biriydi, ancak kasabanın tarihi ondan artık ondan bağımsız anlatılamaz oldu, o da kasabalı oldu, kasabadan oldu.

Kùltür insanların tarihin dönüşümünde dikkatten kaçan bu rolü, henüz tam aydınlatılamamıştır. Kùltürün iktisadi koşullar ve toplumsal ilişkilerin ürünü olduğu var sayıldığında, kùltür insanların etkisi önemsenmemektedir. Oysa kùltür insanları ruhsal ve zihinsel dönüşümün katalizörü oluyor, kimi nasıl etkiledikleri belirlenemezse de sonuçta bir dönüşüm başlatabiliyorlar. Üstelik onlar bunu ertelenebilir insan ihtiyaçlarını gündemde tutma cesaret ve kararlılığıyla yapıyorlar. Kùltür insanı, hem sanatı öncelemesi bakımından hem de dönüşüme neden olması bakımından kurulu düzenler açısından pek de hoş karşılanmayan bir işleve sahiptirler. Bu yüzden kùltür insanı olmak cesaret ve kararlılık istemektedir. Sadece bu nedenle bile kùltür insanların tarihe etkisi sıradan insandan farklı bir kategoride ele alınmalıdır.